

**BÖLGESEL BİR ANALİZ
SURUÇ'UN KURULUŞU, GELİŞMESİ VE
FONKSİYONLARI**

Salih GÜNEŞ

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Prof. Dr. Kenan ARINÇ
2019**

Her Hakkı Saklıdır

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

Salih GÜNEŞ

BÖLGESEL BİR ANALİZ
SURUÇ'UN KURULUŞU, GELİŞMESİ VE FONKSİYONLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Kenan ARINÇ

ERZURUM-2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “BÖLGESEL BİR ANALİZ SURUÇ’UN KURULUŞU, GELİŞMESİ VE FONKSİYONLARI” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

*Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.*

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

25.06.2019

Salih GÜNEŞ

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Kenan ARINÇ danışmanlığında, Salih GÜNEŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 25/06/2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kenan ARINÇ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Murat YILMAZ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Salih BİRİNCİ

İmza:

İmza:

İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

F-85/01/21.10.2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	VI
TABLOLAR DİZİNİ.....	VII
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ.....	X
HARİTALAR DİZİNİ.....	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XIII
ÖNSÖZ.....	XVI

GİRİŞ

I) ARAŞTIRMA SAHASININ KONUMU, SINIRLARI ve BAŞLICA ÖZELLİKLERİ.....	1
II) ARAŞTIRMANIN AMACI ve METODU	6

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER.....	8
1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ.....	11
1.3. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	31
1.4. TOPRAK ÖZELLİKLERİ	33
1.5. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ.....	35

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. SURUÇ'UN KURULUŞU VE GELİŞİMİ.....	37
2.2. NÜFUS	44

2.2.1.Nüfusun Gelişmesi	44
2.2.2.Nüfus Hareketleri	49
2.2.2.1. Doğumlar ve Ölümler	49
2.2.2.2. Göçler	51
2.2.3. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri	60
2.2.3.1. Nüfusta Yaş ve Cinsiyet Yapısı	60
2.2.3.2. Aile Büyüklükleri	66
2.2.3.3.Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu	67
2.2.3.4.Bağımlı Nüfus ve Bağımlılık Nedenleri	69
2.2.4.Nüfus Yoğunluğu ve Dağılışı	70
2.3. YERLEŞME.....	71
2.3.1. Genel Bakış	71
2.3.2. Yerleşmenin Yatay ve Dikey Gelişimi	74
2.3.3. Kent İçi Arazi Kullanılışı	77
2.3.3.1. Oturma Alanları	80
2.3.3.2. İş ve Ticaret Alanları.....	81
2.3.3.3. Yönetim Alanları.....	82
2.3.3.4. Ulaşım Alanları.....	83
2.3.3.5. Diğer Kullanım Alanları.....	86
2.3.4. Konut Tipleri ve Konutların Mekansal Dağılımı.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURUÇ'UN EKONOMİK FONKSİYONLARI

3.1. HİZMET FONKSİYONLARI	91
3.1.1. Yönetim Fonksiyonu	91
3.1.2. Ticaret Fonksiyonu.....	93
3.1.3. Eğitim ve Kültür Kültürel Fonksiyonları	97
3.1.4. Sağlık Fonksiyonu.....	103
3.1.5. Ulaşım Fonksiyonu.....	106
3.1.6. Turizm Fonksiyonu	110
3.1.7. Güvenlik Hizmetleri Fonksiyonu	114

3.2. SANAYİ FONKSİYONU	115
3.3. TARIMSAL FONKSİYONLAR	119
3.4. FONKSİYONLARI DESTEKLEYEN DİĞER KAYNAKLAR.....	133
3.5. SURUÇ'UN FONKSİYONEL SINIFLANDIRMADAKİ YERİ.....	135

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENTSEL FİZYONOMİ ve BAŞLICA PLANLAMA SORUNLARI

4.1. KENTSEL ALTYAPI DURUMU ve KARŞILAŞILAN SORUNLAR.....	138
4.2.YERLEŞME PLANI ve PLANI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	141
4.4.1. Halihâzır Durum ile İmar Planı Öneri ve Uygulamaları.....	141
4.4.2. Nüfus Projeksiyonlarının Yönlendirici Etkisi.....	143
4.3. KALKINMAYI GÜÇLEŞTİREN FAKTÖRLERİN ANALİZİ DEĞERLENDİRİLMESİ ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	146
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	149
KAYNAKÇA	152
ÖZGEÇMİŞ.....	162

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****BÖLGESEL BİR ANALİZ
SURUÇ'UN KURULUŞU, GELİŞMESİ VE FONKSİYONLARI****Salih GÜNEŞ****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kenan ARINÇ****2019, 162 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Kenan ARINÇ
Doç. Dr. Murat YILMAZ
Doç. Dr. Salih BİRİNCİ**

Araştırma sahasının da içinde bulunduğu Suruç ilçesi, Şanlıurfa iline bağlı idari birimlerden biri olup 788 km² alana sahiptir. Batı ve kuzeybatıda Birecik ve Bozova ilçeleri, doğu ve kuzeydoğuda; Şanlıurfa, güneydoğuda; Akçakale ilçesi güneyde ise Suriye devlet sınırı ile çevrilidir. Araştırma sahasını oluşturan ilçe merkezinin geçim kaynakları tarım, hizmet ve sanayidir. Ancak nüfusun büyük bir çoğunluğu geçimini tarım ve hizmetten sağlar.

İlçe nüfusu 2016 yılında 102356 olup bunun 65102'si ilçe merkezinde, 37254'ü kırsal kesimde yaşamaktadır. İlçe merkezinin aritmetik nüfus yoğunluğu 36,8 kişi/km²'dir. İlçe merkezi 1980-1990 yıllarından sonra yoğun bir şekilde dışarıya göç vermiştir. İlçe merkezinin yoğun göç vermesinin nedeni tarımda yaşanan kuraklık, sanayinin olmayışı ve terör olaylarıdır. Suruç Ovası, yurdumuzun en verimli ve bereketli sahalarından biri olmasına rağmen gerek fiziki ve beşerî gerekse iktisadi özellikleri yönünden olması gereken konumda değildir. Bununla birlikte Suruç, her geçen gün önemi artan bir yerleşme özelliğindedir. Fakat coğrafi manada hemen hemen hiç ele alınmamış bir saha özelliği gösterir. Buna istinaden bu çalışmada; Suruç ilçe merkezinin kuruluşu, gelişmesi ve fonksiyonlarını ele alınarak sahanın gerek fiziki gerekse beşerî ve iktisadi özelliklerini, sahada karşılaşılan sorunları ve bunları telafi şekillerini imkânlar dâhilinde ortaya koymaya gayret gösterdik.

Anahtar Kelimeler: Suruç Kenti, Suruç Tüneli, Göçler, Ekonomik Özellikleri

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
A REGIONAL ANALYSIS
ESTABLISHMENT, DEVELOPMENT AND FUNCTIONS OF SURUÇ

Salih GÜNEŞ

Advisor: Prof. Dr. Kenan ARINÇ

2019, 162 pages

Jury: Prof. Dr. Kenan ARINÇ

Assoc. Prof. Dr. Murat YILMAZ

Assoc. Prof. Dr. Salih BİRİNCİ

Suruç district, including the research area, is one of the administrative units of Şanlıurfa province and has an area of 788 km². It is surrounded by Birecik and Bozova districts in the west and northwest; Sanliurfa in the east and northeast; Akçakale district in the southeast and the Syrian state border in the south. The main sources of livelihood of the district center are agriculture, services and industry. However, the vast majority of the population earn their living from agriculture and service.

The population of the district is 102356 in 2016, of which 65102 live in the district center and 37254 live in the countryside. The arithmetic population density of the district center is 36.8 people km / km². After 1980-1990 the district center emigrated extensively. The main reasons for the migration of the district center are drought in agriculture, lack of industry and terror incidents. Although Suruç Plain is one of the most fertile areas in our country, it is not in a position that it should be in terms of not only physical and human but also economic characteristics. In addition to this, Suruç is an increasingly important settlement. However, geographically, it is almost untouched. Therefore, in this study, considering the establishment, development and functions of the district center of Suruç, we have endeavored to put forward both the physical and human and economic characteristics of the field, the problems encountered in the field and the ways of compensating them as well as possible.

Key Words: Suruç district, Suruç Tunnel, Immigrations, Economic Characteristics

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
Ha	: Hektar
da	: Dekar
Km	: Kilometre
Km²	: Kilometre kare
Kw	: Kilowatt
MW	:Megawatt
m	: Metre
mm	: Milimetre
mb	: Milibar
cm	: Santimetre
°C	: Santigrat Derece
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
MTA	: Maden Tetkik Arama
HGK	: Harita Genel Komutanlığı
M.Ö	: Milattan Önce
Ort.	: Ortalama
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
DMİGM	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
%	: Yüzde
KKA	: Karacadağ Kalkınma Ajansı
DAKA	: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Suruç Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Değerleri (1980-2016).....	14
Tablo 1.2. Suruç ve Şanlıurfa’da Aylık Ortalama Donlu Gün Sayısı (1980-2016).....	15
Tablo 1.3. Suruç’ta Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı (mb.)(1980-2016).....	16
Tablo 1.4. Suruç’ta Rüzgâr Hareketlerinin Aylık Dağılımı (1980-2016 m/sec).....	17
Tablo 1.5. Suruç’ta Yıllık Rüzgâr Esme Sayıları, Esme Frekansları ve Rubinstein Formülü Dizileri.....	18
Tablo 1.6. Suruç’ta Çeşitli Yönlerden Esen Rüzgârların Esme Sayıları ve % Frekansları (1980-2016).....	19
Tablo 1.7. Suruç Kentinin Rubinstein Formülüne Göre Hâkim Rüzgâr Doğrultuları.....	19
Tablo 1.8. Suruç’ta Yıllık Ortalama Buhar Basıncının Aylara Göre Dağılımı (1980-2016).....	21
Tablo 1.9. Suruç İstasyonuna Ait Yıllık Ortalama Nispi Nem Miktarının Aylara Göre Dağılımı.....	22
Tablo 1.10. Suruç’ta Yıllık Ortalama Bulutluluk Değerlerinin Aylara Göre Dağılışı (1980-2016)	23
Tablo 1.11. Suruç’ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günlerin Aylara Dağılışı (1980-2016).....	23
Tablo 1.12. Suruç’ta Aylık ve Yıllık Yağış Değerleri (mm).....	25
Tablo 1.13. Suruç’ta Ortalama Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (1980-2016, mm).....	26
Tablo 1.14. Suruç’ta Aylık Ortalama Yağış ve Günlük En Çok Yağış Miktarı (1980-2016 mm).....	27
Tablo 1.15. Suruç’ta Kar Yağışlı Örtülü Günler Sayısı ile Kar Örtüsü Kalınlığının Aylara Göre Dağılışı (1980-2016)	27
Tablo 1.16. Suruç’ta ERİNCİ (1965) Formülüne Göre Yağış Etkinliğinin Aylara Göre Durumu.....	28
Tablo1.17. Thornthwaite İndis Formülüne Göre Aylık Değerler ve Yağış Etkinliği.....	30
Tablo 2.1. Suruç İlçesinde Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranlarının Değişim Süreci (1927-2017).....	45
Tablo 2.2. Suruç Kenti ve Suruç İlçesinde Nüfus Gelişimi (1927-2017).....	47
Tablo 2.3. Suruç Kentinde Cinsiyete Göre Bebek Ölüm Sayıları (2009-2016).....	49
Tablo 2.4. Suruç İlçe Merkezinde Meydana Gelen Doğum Sayısının Yıllara Göre Durumu (2009-2016).....	50

Tablo 2.5. Suruç İlçe Merkezinde Meydana Gelen Ölüm Sayısının Yıllara Göre Durumu (2009-2016).....	51
Tablo 2.6. Suruç'ta Doğup Başka Yerde İkamet Eden Nüfus Sayısı (2016).....	54
Tablo 2.7. Suruç Kentinin Aldığı ve Verdiği Göçler (2000-2016).....	55
Tablo 2.8. Başka İlde Doğup Suruç'ta İkamet Eden Nüfus Sayısı (2016).....	56
Tablo 2.9. Suruç Kentinden Yurt Dışına Göç Eden Nüfus Sayısı ve Göç Ettikleri Ülkeler (1990-2016).....	58
Tablo 2.10. Suruç Kentinin Sayım Devrelerine Göre Cinsiyet Durumu.....	61
Tablo 2.11. Suruç Kentinde Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (2016).....	62
Tablo 2.12. Suruç Kentinde Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2016).....	64
Tablo 2.13. Suruç Kentinde Mahallelere Göre Ortalama Aile Büyüklükleri (2016).....	66
Tablo 2.14. Suruç İlçe Merkezi Nüfusunun Eğitim Durumu (2016).....	68
Tablo 2.15. Suruç Kentinde Fonksiyonel Arazi Kullanımı.....	78
Tablo 2.16. Suruç Kentinde Aile Konutu ve İş yeri Sayının Mahallelere Göre Dağılımı (2017)	80
Tablo 2.17. Suruç İlçesi İdari Sınırları İçinde Kalan Köyler ve Nüfusları (2017).....	83
Tablo 2.18. Suruç İlçe Merkezinde Konutların Yapı Malzemesine Göre Dağılımı (2017).....	88
Tablo 3.1. Suruç Kentinde Yer Alan Ticari İş Yerleri ve Sayıları (2016).....	95
Tablo 3.2. Suruç İlçe Merkezinde Bulunan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2016).....	99
Tablo 3.3. Suruç İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Açılan Halk Eğitim Kursları (2017).....	103
Tablo 3.4. Suruç Kentinde Bulunan Sağlık Kuruluşları ve İstihdam Durumu (2017).....	105
Tablo 3.5. Suruç'un Çeşitli Yerleşmelere Olan Uzaklığı (2016).....	109
Tablo 3.6. Suruç Kentinde Sanayi Faaliyetlerinin Türlerine Göre Dağılımı (2017).....	116
Tablo 3.7. Faaliyetlere Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflandırması (2017).....	121
Tablo 3.8. Suruç İlçe Merkezinde Arazi Kullanım Durumu 2016.....	123
Tablo 3.9. Suruç'ta Mahallelere Göre Beslenen Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları (2017).....	127
Tablo 3.10. Suruç Kentinde İktisaden Faal Nüfusunun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı (2016).....	133

Tablo 4.1. Çeşitli Projeksiyon Yöntemleri İçin Hazırlanan Nüfus Gelişim Tablosu.....	144
Tablo 4.2. Suruç Kentinin Çeşitli Projeksiyon Yöntemlerine Göre Farklı Dönemlerin Gelecekteki Tahmini Nüfusu.....	144
Tablo 4.3. Bileşik Faiz Yöntemine Göre Suruç'un Tahmini Nüfusu.....	145
Tablo 4.4. Üssel Yöntemine Göre Suruç'un Tahmini Nüfusu.....	145
Tablo 4.5. Aritmetik Ortalama Yöntemine Göre Suruç'un Tahmini Nüfusu.....	146

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1.1. Aşağıoylum Dere Yatağından Görünüm.....	33
Fotoğraf 1.2. Araştırma Sahasındaki Step Türlerinden Görünüm.....	36
Fotoğraf 2.1. AFAD Suruç Çadır Kent Konaklama Tesisinden Görünüm.....	59
Fotoğraf 2.2. AFAD Suruç Çadır Kent Konaklama Tesisinden Görünüm.....	60
Fotoğraf 2.3. Yaykılıç Mahallesi'ndeki Eski Konutlardan Görünüm.....	73
Fotoğraf 2.4. Sarayaltı Mahallesi'nden Bir Görünüm.....	74
Fotoğraf 2.5. Suruç Kentinden Genel Bir Görünüm.....	77
Fotoğraf 2.6. Sarayaltı Mahallesi'nin Onbirnisan Caddesi'nden Görünüm.....	81
Fotoğraf 2.7. Cumhuriyet Mahallesi'ndeki Suruç Kaymakamlığı'ndan Bir Görünüm.....	82
Fotoğraf 2.8. Suruç Mürşitpınar İstasyonundan Görünüm.....	84
Fotoğraf 2.9. D-400 Karayolunun, E-24 Karayoluna Bağlayan Kavşaktan Görünüm.....	85
Fotoğraf 2.10. Sarayaltı Mahallesi'ndeki PTT Binasından Bir Görünüm.....	86
Fotoğraf 2.11. Demokrasi Mahallesi'nde Yapımı Devam Eden Suruç Parkından Görünüm.....	87
Fotoğraf 2.12. Hürriyet Mahallesi'nde Eski Tip Konuttan Bir Görünüm.....	90
Fotoğraf 3.1. Suruç Belediyesi Hizmet Binasından Görünüm.....	92
Fotoğraf 3.2. Suruç Kentindeki Atatürk Meydanından Görünüm.....	93
Fotoğraf 3.3. Aydın Mahallesi'ndeki Ticari İş Yerlerinden Görünüm.....	94
Fotoğraf 3.4. Aydın Mahallesi'ndeki Ziraat Bankası'ndan Bir Görünüm.....	96
Fotoğraf 3.5. Suruç İlçe Merkezindeki Ticari İş Yerlerinden Görünüm.....	97
Fotoğraf 3.6. Onbirnisan Mahallesi'ndeki Selehaddin Eyyubi Meslek ve Teknik Anadolu Lisesinden Görünüm.....	98
Fotoğraf 3.7. Suruç Gençlik ve Kültür Merkezi Binasından Görünüm.....	100
Fotoğraf 3.8. Suruç Gençlik ve Kültür Merkezinin Çeşitli Kurslarından Görünüm.....	101
Fotoğraf 3.9. Halk Eğitim Merkezi Kurslarından Görünüm.....	102

Fotoğraf 3.10. 1. No.lu Aile Sağlık Merkezinden Görünüm.....	105
Fotoğraf 3.11. Suruç'ta Kentinde Eski ve Yeni Yapılan Suruç Devlet Hastanesinden Görünüm.....	106
Fotoğraf 3.12. Mürşitpınar Gümrük Kapısından Bir Görünüm.....	107
Fotoğraf 3.13. İlçe Merkezinden Şanlıurfa Kentine Yolcu Taşıyan Minibüsler.....	108
Fotoğraf 3.14. Çarmelik (Büyükhan) Kervansarayından Genel Görünüm.....	111
Fotoğraf 3.15. Ahmet-i Bican Camisi'nden Görünüm.....	112
Fotoğraf 3.16. Şeyh Müslüm Türbesi'nden Görünüm.....	113
Fotoğraf 3.17. Kara Köyündeki Kümbet Evlerinden Görünüm.....	114
Fotoğraf 3.18. Çırçır ve Çimento Sanayi Fabrikalarından Görünüm.....	116
Fotoğraf 3.19. Fıstık Taneleme ve Kavlatma Fabrikasından Bir Görünüm.....	117
Fotoğraf 3.20. Onbirnisan Mahallesi'nde Kurulan Güneş Tarlası Santrallerinden Görünüm.....	119
Fotoğraf 3.21. Pazara Götürülmek Üzere Hazırlanan Patlıcan Üretimi.....	121
Fotoğraf 3.22. Onbirnisan Mahallesi'nin Sınırları İçerisinde Yapılan Buğday Tarımı.....	122
Fotoğraf 3.23. Suruç İlçe Merkezinde Nar Tarımı.....	124
Fotoğraf 3.24. Büyükhan (Çarmelik) Mahallesi'ndeki Antep Fıstığı Tarımından Görünüm.....	125
Fotoğraf 3.25. Yenişehir Mahallesi'ndeki At Yetiştiriciliğinden Görünüm.....	128
Fotoğraf 3.26. Suruç Tünelinden Sulama Yapan Bir Çiftçiden Görünüm.....	130
Fotoğraf 3.27. Taşbasan Su Depolama Alanından Görünüm.....	132
Fotoğraf 3.28. Suruç Su Tünelinden Görünüm.....	133
Fotoğraf 4.1. İlçe Merkezinde Altyapı Çalışma Faaliyetlerinden Görünüm.....	139
Fotoğraf 4.2. Onbirnisan Mahallesi'nde Yer Altı Suyun Yükselmesi Sonucu Su Altında Kalan Evlerden Görünüm.....	140

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1.1. Suruç İlçesinin Lokasyon Haritası.....	2
Harita 1.2. Suruç İlçe Merkezi ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası.....	5
Harita 1.3. Suruç Kenti ve Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.....	9
Harita 1.4. Suruç İlçesinin Jeoloji Haritası.....	11
Harita 1.5. Hidrografya Haritası.....	32
Harita 1.6. Suruç İlçe ve Yakın Çevresinin Toprak Haritası.....	35
Harita 2.1. Suruç İlçe Merkezi’nden Diğer İllere Gerçekleşen Göçlerin Dağılımı (2016).....	54
Harita 2.2. Diğer İllerin Nüfusuna Kayıtlı Olmalarına Rağmen Halen Suruç İlçe Merkezinde Yaşayan Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı (2016).....	57
Harita 2.3. Suruç Kentinde Gerçek Nüfusu Yoğunluğunun Mahallelere Göre Dağılımı (2016).....	70
Harita 2.4. Suruç Kentinin Fonksiyonel Arazi Kullanım Haritası.....	79
Harita 3.1. Suruç ve Çevresinin Ulaşım Haritası.....	109

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Suruç'un Ortalama ve Ekstrem Sıcaklık Değerlerinin Yıl İçindeki Dağılım Diyagramı.....	14
Şekil 1.2. Suruç İlçe Merkezi Aylık Ortalama Donlu Günler Sayısının Yıl İçindeki Dağılımı.....	15
Şekil 1.3. Suruç'ta Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı.....	17
Şekil 1.4. Suruç'ta Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Frekans Gülleri ve Rubinstein Formülü'ne Göre hâkim Rüzgar Doğrultuları (1980-2016).....	20
Şekil 1.5. Suruç İlçesinde Ortalama Buhar Basıncının Aylara Göre Dağılımı.....	21
Şekil 1.6. Suruç'ta Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Nispi Nem Miktarının Aylara Göre Dağılışı ve Karşılıklı Durumları.....	22
Şekil 1.7. Suruç'ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günlerin Aylara Göre Dağılışı.....	24
Şekil 1.8. Suruç'ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günlerin Aylara Göre Dağılım Grafiği.....	24
Şekil 1.9. Suruç'ta Aylık Ortalama Yağış Miktarının Yıl İçindeki Dağılım Grafiği.....	25
Şekil 1.10. Suruç'ta Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılımı.....	26
Şekil 1.11. Thornthwaite Metoduna Göre Suruç Şehrinin Su Bilançosu.....	31
Şekil 2.1. Suruç Kentinin Sayım Devrelerine Göre Nüfus Gelişimi.....	47
Şekil 2.2. Suruç Kentinin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfusu ve Cinsiyet Yapısı.....	61
Şekil 2.3. Suruç Kentinde Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	63
Şekil 2.4. Suruç Kentinde Geniş Aralıklı Yaş Grupları (2016).....	63
Şekil 2.5. Suruç İlçe Merkezinin Nüfus Piramidi (2016).....	66
Şekil 2.6. Suruç İlçe Merkezi Nüfusunun Eğitim (2016).....	68
Şekil 2.7. Yenişehir Mahallesi'nde Tek Katlı Eski Tip Konut Planı.....	89
Şekil 2.8. Hürriyet Mahallesi'nde Çok Katlı Yeni Tip Konut Planı.....	91
Şekil 3.1. Suruç Kentinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı(2016).....	137

ÖNSÖZ

“Suruç’un Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonları” adlı çalışma 2017-2019 yılları arasında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Orta Fırat Bölümü’nde yer alan Suruç ile ilgili coğrafi açıdan ele alınmış çok az çalışma vardır. Aslında Suruç kenti doğal ve beşerî kaynakları zengin olan bir kenttir. Fakat bu kaynakları yeterince kullanılmadığını görmekteyiz. Buna istinaden araştırmanın temel amacı sahanın doğal ve beşerî kaynaklarının coğrafi yaklaşımla ortaya konulması olmuştur.

Bu çalışmada coğrafya ilminin “Kent Coğrafyası” yöntem ve teknikleri kullanılarak, Suruç kentinin temel beşerî ve ekonomik faaliyetler ile doğal çevre koşullarının birbiriyle olan ilişkileri incelemeye çalışılmış ve bu ilişkiler bilimsel çerçevede neden ve sonuçlara dayandırılmıştır. Eldeki bilimsel inceleme kuruluş yerinin doğal özellikleri, beşerî özellikleri, ekonomik özellikleri, yerleşmenin fizyonomisi ve başlıca planlama sorunları başlıkları altında dört bölümden oluşmaktadır.

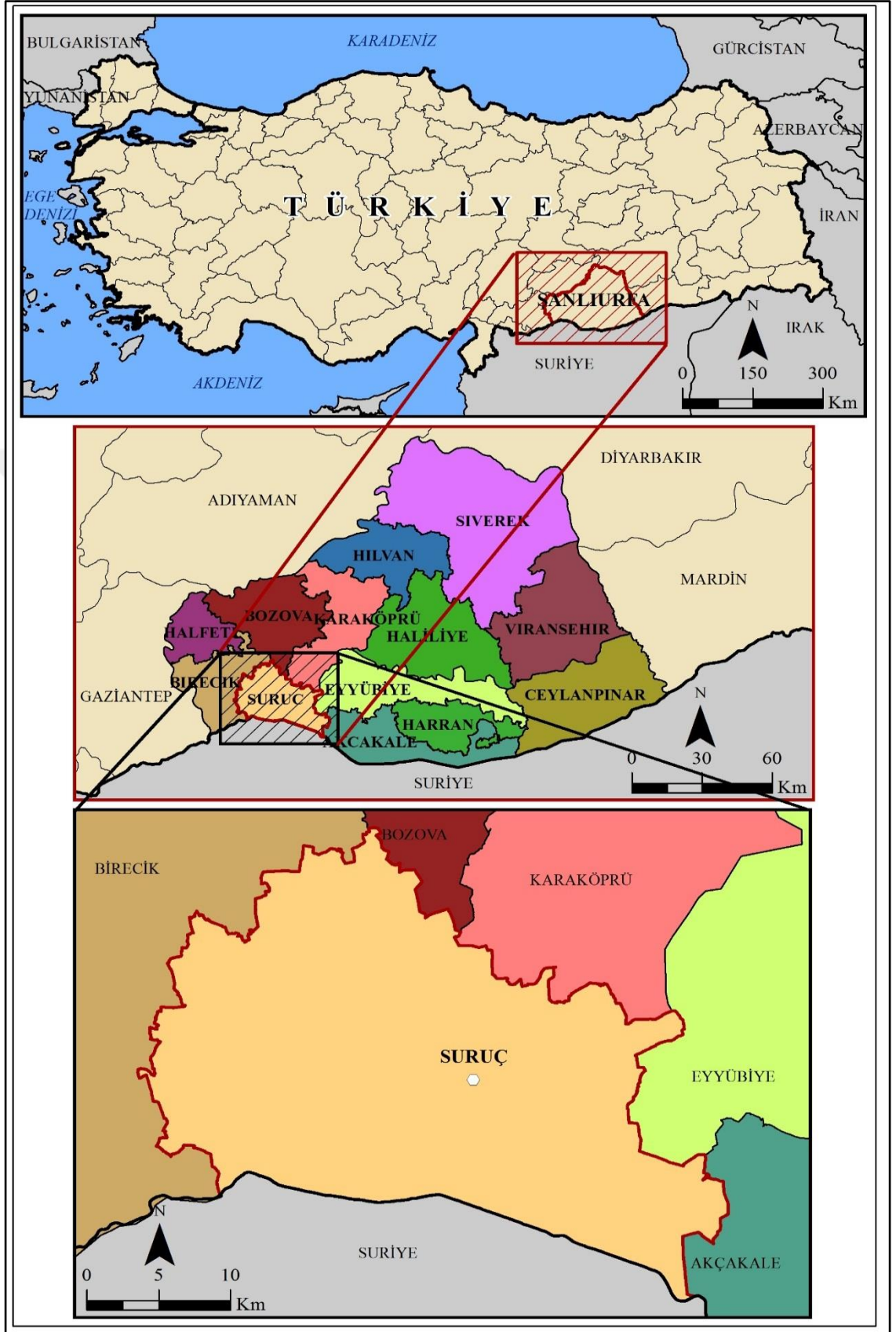
Tez konusunun seçilmesinde ve bu çalışmamıza başlangıcından bitimine kadar yol gösteren ve hiçbir desteği esirgemeyerek tezimizin yöneticiliğini de üstlenen hocam Prof. Dr. Kenan ARINÇ’a ve beni yetiştirerek bu tezi yazacak donanıma sahip olmamı sağlayan Atatürk Üniversitesi Coğrafya Bölümü’ndeki tüm hocalarıma şükranlarımı sunuyor ve teşekkür ediyorum. Ayrıca çalışmamda kullanılan verilerin elde edilmesi, saha çalışmaları gözlem ve mülakatlar noktasında yardımlarını esirgemeyen başta Halil ASLAN olmak üzere İbrahim DEMİR’e, Suruç Belediyesi çalışanları ve adı geçmeyen diğer tüm kamu çalışanlarına teşekkür ederim.

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMA SAHASININ KONUMU, SINIRLARI ve BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahasını oluşturan Suruç ilçe merkezi, coğrafi bakımından Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Orta Fırat Bölümü içerisinde kalmakta olup idari bakımından Şanlıurfa iline bağlıdır. Fırat ve Dicle arasında bulunan Suruç, bağlı bulunduğu Şanlıurfa ile ilçe merkezi arasında yaklaşık 45 km'lik bir uzaklık bulunurken, Suriye sınırına ise 10 km'lik bir uzaklığa sahiptir. Suruç batı ve kuzeybatıda Birecik ve Bozova ilçeleri, kuzeydoğu ve doğuda; Şanlıurfa'nın merkez ilçeleri Karaköprü ve Eyyübiye, güneydoğuda; Akçakale ilçesi, güneyde ise; Suriye devlet sınırı ile çevrilidir. Suruç ilçesi günümüzde GAP'ın etkisiyle önemli tarım bölgesi haline gelmiştir.

Suruç ilçesinde, doğudan batıya kadar uzanan ve çok yüksek olmayan dağlık tepeler yer almaktadır. Ova toprakları genel itibariyle alüvyonlarla kaplıdır ve yörenin iklimi, Akdeniz ikliminin yarı kurak stepik tipi olarak da tanımlanabilecek geçiş tipidir. İlçenin gece ve gündüz ile yaz ve kış ortalama sıcaklığı arasında, büyük farklar vardır ve yıllık sıcaklık bazen 40°C'yi aşar. En soğuk ay olan Şubat'ta ise sıcaklığın bazen sıfırın altına düştüğü görülür. İlçenin yaygın bitki örtüsü steptir. İlkbahar yağmurlarıyla yeşeren ve yaz sıcaklıklarında sararan cılız otlar, yabani buğday, çiğdem, hardal, deve diken, meyan kökü en çok rastlanan bitkilerdendir. Bölgede Türkiye'nin en büyük barajlarından biri olan Atatürk Barajı'nın faaliyete geçmesi ve bu baraj sularının birikmesiyle, yaz aylarında nem miktarı yükselmiştir.

Harita 1.1. Suruç İlçesinin Lokasyon Haritası.

İlçe merkezinin nüfusu, 2017 yılı ADNKS göre 65191'dir. Bu değer Şanlıurfa'nın taşradaki ilçeleriyle karşılaştırıldığında Suruç ilçe merkezinin aritmetik nüfus yoğunluğunun, Şanlıurfa'nın taşradaki birçok ilçesinden daha fazla olduğunu gösterir. Kentin ekonomik faaliyetlerine bakıldığı zaman genel itibariyle canlı bir yapısı bulunmamaktadır. İlçe merkezi halkının bir bölümünün işsiz olması, bu halkın ekonomik kazancını sağlamak amacıyla aileleriyle birlikte genellikle; Şanlıurfa şehri ve ona bağlı Harran, Akçakale ve Viranşehir ilçelerine aynı zamanda Adana, Aydın, Tokat, Hatay, Mardin ve Yozgat illerine göç etmelerine neden olmaktadır. Yapılan göçlerin çoğu mevsimlik olup göç edenler kış aylarında Suruç'a geri dönmektedir.

Suruç kentinin geçim kaynağı uzun yıllar boyunca sınırda yapılan kaçakçılık faaliyetleriydi. Fakat son yıllarda sınırda alınan tedbirler sonucu kaçakçılık azalmış, onun yerini tarımsal faaliyetler almaya başlamıştır. Sulama projesiyle birlikte ilçe merkezinin ekonomisinde tarım önem kazanmıştır. Bu yüzden ilçe merkezinde tarımla uğraşan çiftçilere, İlçe Tarım Müdürlüğünce tarım ve hayvancılık konusunda sürekli olarak eğitim verilmektedir. Suruç'un düz ovada bulunması, arazisinin ziraata elverişli olmasını sağlamaktadır. Fakat su azlığı nedeniyle topraklardan yeteri kadar verim alınamamaktadır. Kent eski zamanlarda halı, kilim, seccade ve çul gibi yünlü dokumaların yanı sıra kuyumculuk ve iyi cins atlarıyla biliniyordu. Suruç'ta geçmişte zeytin, fıstık, dut, nar ve söğüt ağaçları yetiştirilir; sanayi bakımından ise keçi kılından dokunan siyah çadır ile kendirden yapılan çadır dokumacılığı mevcuttu.

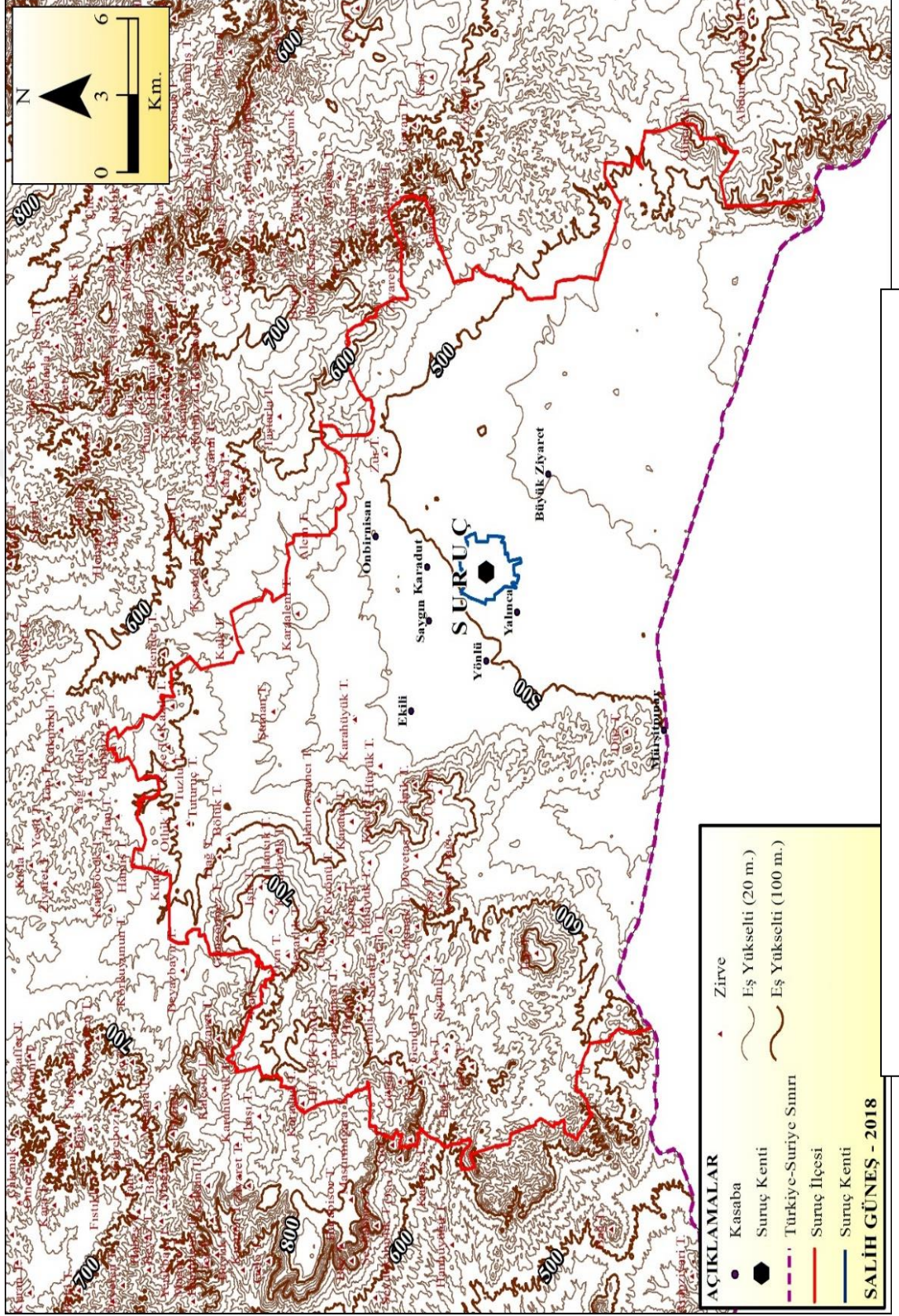
Suruç kentinin en büyük geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Eskiden tarımdaki verimlilik, yaz aylarındaki kuraklıktan dolayı istenilen seviyede değildi bu yüzden ovada tarımla uğraşan çiftçilerin bir kısmı kendi imkânlarıyla açmış olduğu kuyularla tarımsal sulama ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Su miktarı düşük olan ve dışarıya mevsimlik göç veren Suruç ilçesi GAP'ın devreye girmesiyle birlikte halkın sosyo-ekonomik düzeyindeki yükselme kendini göstermiştir. Tarım alanlarının %83'lük bölümünde, tarla ürünleri yetiştirilmekte olup buna sırası meyve ve sebze alanları takip etmektedir (Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2011:5).

Suruç ilçe ve merkezinin çevresinde mera alanlarının kısıtlı olması nedeniyle hayvancılık fazla gelişme imkânı bulamamıştır. Halen küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılan ilçede, büyükbaş hayvancılık sadece ev ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

Suruç sanayi olarak büyük bir potansiyele sahip olamamakla birlikte ilçe merkezinde son yıllarda pamuk ekim alanlarının artmasıyla çıırır, çiğit ve yağ fabrikaları kurulmaya başlanmıştır.

Suruç eskiden beri bir idari birim olarak varlığını sürdürmüş bir yerleşmedir. Bu yerleşmenin Urfa ve çevresine M.Ö. 334-136 yılları arasında hâkim olan Selevkostlar tarafından kurulduğu iddia edilmektedir. Kurulduğu dönemde Suruç'un ismi "Anthemusia"dır. Selevkostlar'ın giderek zayıflaması sonucu, Urfa bölgesindeki otorite yetersizliğini değerlendiren Arjav önderliğinde M.Ö 132 tarihinde Osrhoene Krallığını ilan edilir. Bu krallık M.S 244 yılına kadar devam etmiştir. Osrhoene krallığının ilk defa Hristiyanlığı kabul eden devlet olduğu iddia edilmektedir. Krallık döneminde Suruç'un ismi muhtemelen "Batnea"dır. Bu dönemde ilçede ipekçiliğin yaygın olduğu tarihi kayıtlarda yer almaktadır.

Roma imparatoru Konstantin MS 35 yılında bu civardaki yerleşmelerle birlikte Suruç'u da Urfa'ya (Ruha) bağlamıştır. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra Suruç, Kudüs Krallığı'na bağlanmıştır. İyaz Bin Ganem MS 639 yılında Suruç'u Romalılardan barış yoluyla almıştır. Suruç 1095'te Artukoğullarından Sökmen'in eline geçmiş ise de altı yıl sonra 1. Kont Baudouin Suruç'u Artukoğullarından almıştır. Daha sonra Haçlıların eline geçen Suruç'u, İmadüddin Zengi 1127 yılında Haçlılardan geri almıştır. Bunlarla birlikte Moğol istilası sonucu yakılıp yıkılan Suruç uzun süre toparlanamamıştır. Suruç'u 1517 yılında Yavuz Sultan Selim Kudüs Sefer'i sırasında Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katmıştır. Suruç Osmanlı İmparatorluğu döneminde Halep vilayetinin Urfa Sancağına bağlı bir kasaba durumunda idi, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın (30 Ekim 1918) imzalanmasından sonra, ilkin İngilizler daha sonra Fransızlar tarafından işgal edildi. Suruç halkı, milli mücadelesini vererek tarihi şehirlerini 11 Nisan 1923'te düşmandan kurtarmıştır. Suruç, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte 1923'te Şanlıurfa'ya bağlanmıştır (1996' Yılı Suruç İlçe Yıllığı, 1996:29-31).

Harita 1.2. Sürüç İlçe Merkezi ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI ve METODU

Suruç ilçesi, Şanlıurfa ilinin 45 km güneybatısında, 400-500 m. yükselti değerleri yayılım gösterir. Kent bir ova üzerine kurulmuştur. İlçenin kuzeyinde Bozova, doğusunda Akçakale ilçesi yer alırken güneyinde Suriye sınırı, batısında ise Birecik ilçesi bulunmaktadır. Batı, Kuzey ve Doğudan Güvercik, Cudi ve Devreş dağları ile çevrili olan Suruç, Şanlıurfa'ya bağlı bir ilçenin merkezidir. Bu dağlar arasında bulunan ve idare ettiği alanda çoğu düzlüklerden oluşan 788 km²lik bir araziye sahip olan Suruç, bugün önemli bir tarım merkezi durumundadır.

Suruç'un önemi, ilkçağlardan günümüze değin hep işlek yollar üzerinde bulunmasından kaynaklanmaktadır. İslam hâkimiyeti döneminde El-Cezire bölgesini Akdeniz'e bağlayan yollardan biri buradan geçmekteydi. Şanlıurfa ile Birecik arasındaki yolların ortasında olması ayrıca Harran'la paralel bir hat üzerinde bulunması da geçiş noktalarından birini teşkil etmesine neden olmuştur. Bu güzergâhlardan farklı olarak kuzeyde bulunan, Çarmelik, Yaylak, Samsat, Malatya yerleşmelerine giden konaklama merkezinin menzil noktalarından biri olması da ilkçağlardan günümüze değin Suruç ilçesinin önemini artırmıştır.

Suruç'un güneyinde bulunan; Menbiç, Rakka, Haleb'e geçişte merkez olması ve her şeyden önce tarihi ipek yolu üzerinde bulunması ilçenin önemini günümüze kadar korumasını sağlamıştır. Suruç ayrıca özel konumu itibarıyla, Ön Asya'yı Avrupa'ya bağlayan ticaret yolları üzerinde kurulmuş, kültür ve ticaret bakımından da çevresiyle bağlantı yeri oluşturmuştur. İlçe merkezi, geçmişte İpek Yolu'nun güzergâhına yakın yerde yer almakta, günümüzde ise E-24 karayolu olarak bilinen İpek Yolu güzergâhı içerisinde kalmakta ve aynı zamanda Suruç ilçesi sınırlarından da geçmektedir. Suruç ilçe merkezi, geçmişte olduğu gibi bugün GAP'ın etkisiyle, önemli bir kente dönüşümün hazırlığı içerisinde.

Suruç'un araştırma sahası olarak seçilmesindeki amaç, tarihi önemi ve ticari değerinin günümüzde büyüyerek devam etmesidir. Suruç ile ilgili yapılmış çalışmalara bakıldığında, Şanlıurfa'nın diğer ilçelerine nazaran yeterli bir çalışma bulunmamaktadır. Suruç son yıllarda GAP'ın etkisiyle açılan Suruç Tüneli ve 2014 yılında savaştan kaçıp

sınıra gelen yüz binlerce Suriyeliye kapılarını açmasıyla adını sıkça duyuran bir ilçe haline gelmiştir. Suruç'u coğrafi yönden ilgilendiren çalışmaları ele aldığımızda ya birçok çalışmanın güncel olmadığı ya da bu çalışmaların, günümüzdeki Suruç'un kuruluş, gelişim ve fonksiyonlarını konu olarak ele alınmadığı gerekçesiyle böyle bir çalışma yapma olanağını bize sunulmuştur. Gerçekten de Suruç kenti, etki alanının fiziki ve beşerî potansiyel kaynaklarını henüz yeterince kullanamayan bir yerleşme özelliğine sahiptir. Bu çalışmanın hedeflerinden bir diğeri de var olan kaynakları analiz edip ilçe merkezinin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesine engel olan faktörleri ele almak, var olan kaynakların daha verimli bir biçimde kullanılmasını ve aynı zamanda bu kaynakların Suruç kentini tanıtmaya adına tek tek değerlendirilip ortaya çıkmasını sağlamaktır.

Bu çalışmada kullanılan yöntem ve yaklaşımlar ele alındığında; çalışma sahasının çeşitli özellikleri, coğrafya biliminin gezi-gözlem, sebep-sonuç ve dağılış ilkeleri göz önüne alınarak yapılmıştır. Sahada coğrafi çevre şartları ve beşerî faaliyetler tespit edildikten sonra Suruç Ovası'nda tarımla ilgili veriler, Şanlıurfa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile Türkiye İstatistik Kurumu verilerden yararlanılmıştır. Ayrıca çalışma alanında gezi gözlem yapıldıktan sonra çevre sakinleriyle görüşmelerde bulunulmuş, ovada çeşitli fotoğraflar çekilmiş, anket yapılmış ve haritalar çizilip doküman haline getirilmiştir. Araştırma sahasıyla ilgili gerekli bilgiler bu şekilde sağlandıktan sonra veri ve haritalar CBS yardımıyla analiz edilerek sayısallaştırılıp tematik haritalar haline getirilmiştir. Bunun yanı sıra çalışmanın öz ve anlaşılır olmasını sağlama adına gerekli konular için SPSS programı kullanılarak tablo ve grafikler çizilip mevcut tez metni tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ve ÖZELLİKLERİ

1.1. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER

Bir sahanın yer oluşum ve gelişiminde veya şekillenmesinde çok çeşitli etmen ve süreçler rol oynar (Höşgören, 1987: 1). Anadolu'nun şekillenmesinde etkili olan orojenik ve epirojenik hareketler, Suruç ilçesinin tektonik özelliklerini de belirlemiştir. Çalışma sahası olan Suruç ilçe merkezi ve yakın çevresinin jeomorfolojisi incelendiğinde ilçenin rölyefi, doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru eğimli bir arazi özelliğinin olduğunu göstermektedir. Yörenin en yüksek noktaları Nahtı tepe (739 m) dir. Ayrıca Pınar tepe (608 m), Kırmızı tepe (659 m), Taştarla tepe (653 m), Kesme tepe (608 m), Alem tepe (508 m), Karaalem tepe (573 m) ilçenin belli başlı yükseltileridir. İlçenin batı ve kuzeybatısı ise yaklaşık 700-800 metrelerde yer almaktadır. Bu alandaki yükseltiler doğu batı doğrultusunda uzanmaktadır. Arazinin büyük bir bölümü ise ovalık olduğundan eğim değerleri düşüktür. Yüksekliği 400-500 m. arasında değişen ovanın, kuzeyden güneye doğru alçalan çok hafif bir eğimi vardır. Ovanın Türkiye-Suriye sınırı arasında yer alan kesimi Kuvaterner dolguları ile oluşmuştur. Kuvaterner dolguları Neojen kalkerleri üzerinde yer alır ayrıca ovanın oluşumu ve gelişimi günümüzde de sürmektedir. Ovanın büyük bir bölümü kalkerlerden oluşan bir yapı gösterdiği halde, karstik şekiller çok fazla gelişmemiştir. Çünkü kalkerler daha çok killi-kireçtaşı içerir ve ince ara tabakalar halinde kendini gösterir. Kalker ve tebeşirli kalkerle yapıları olan Gaziantep-Şanlıurfa platosu üzerindeki depresyonlar, lateritizasyon sahaları veya genç alüvyon dolgulu Suruç, Harran Ovaları'nı teşkil eder. Gerek Gaziantep Platosu'nda ve gerekse Arap platformu ile Şanlıurfa, Adıyaman-Gaziantep ön çukuru sınırlarında binlerce km² kaplayan bazalt akıntıları mevcuttur (Tolun, 1975: 30).

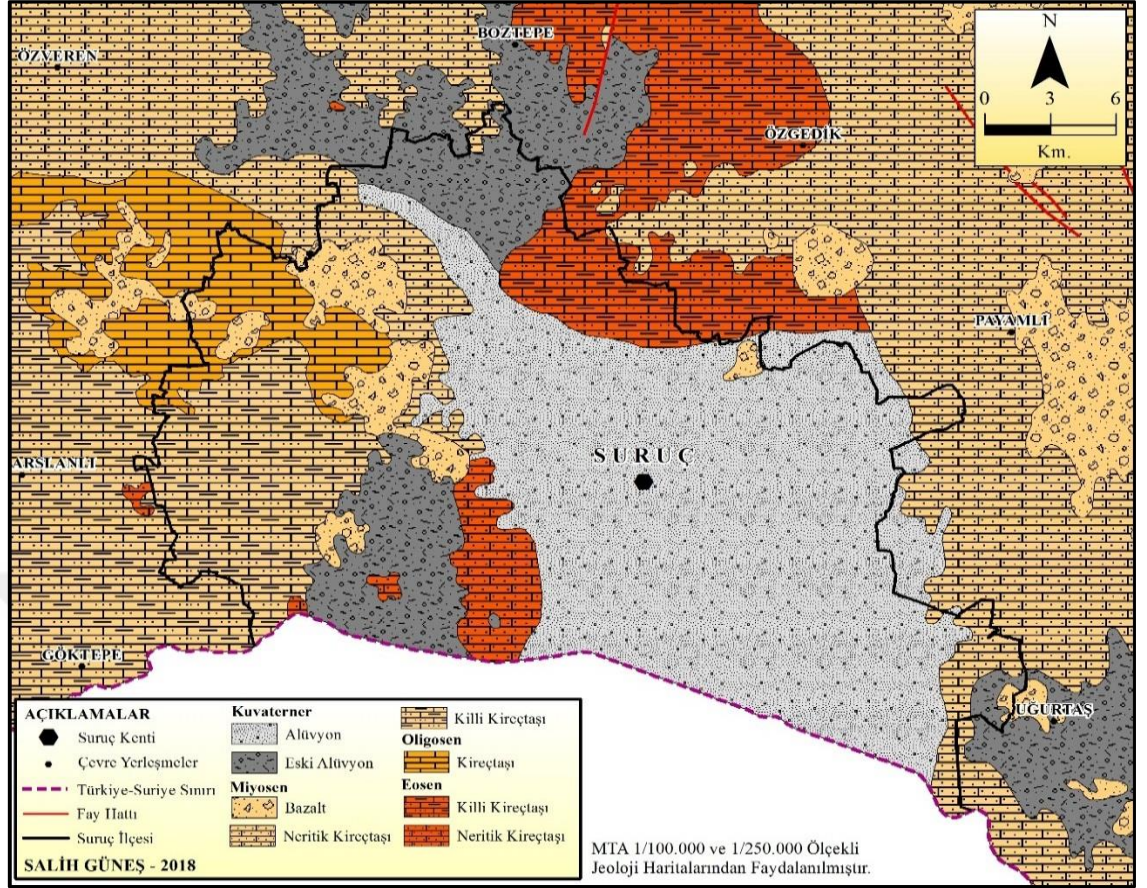
Çalışma sahanın topografyası dalgalı şekildedir. Zivink Deresi, Büyük Dere, Kara Çay yörenin belli başlı drenaj ağlarını oluşturur. Mevsimlik akarsular, özellikle ilçenin batı kısmında kalan Hüyük ve Dağgören dağlarından doğup N-S yönünde ilerleyerek Harmanalan, Yaylatepe, Küçükova ve Balaban köylerini geçtikten sonra Suriye topraklarına girer. Yine aynı şekilde ilçenin doğusunda Çomak ve Aybastı

İlçe merkezi, genç jeolojik birimlerden oluşmaktadır. Genelleştirilmiş stratigrafik kesitte en altta Paleosen yaşlı geçirimsiz kireçtaşları ve marnlardan oluşan Germav birimi, daha üste yörede akifer özelliği gösteren ve karstik kireçtaşlarından oluşan Eosen ile Miosen yaşlı kireçtaşı-marn birimi gelmektedir. Bu birimler üzerinde ise kil, kum ve çakıl malzemesinden oluşan detritik malzemeler mevcuttur. İnceleme alanında gerek yüzeyde gerekse yukarıda belirtilen detritik malzemeler içinde Pliosen-Pleistosen de oluşan volkanik (bazalt) kayalar da bulunmaktadır (Kırmızıtaş, 2003: 2).

Neojen’de meydana gelen tektonik hareketler sonucunda yörede yükselmeler ve çöküntüler olmuştur. İlçede oluşan çöküntüler, daha sonra atmosferik ve klimatolojik olaylar sayesinde yöredeki kayaların ayrışması, taşınması ve birikmesiyle dolmuştur (Dinç ve ark., 1988, MTA: 1961).

Suruç Ovası ve çevresinde, Orta-Üst Eosen Midyat Formasyonu, Oligo-Miyosen yaşta Fırat kalker; Pliosen yaşta kil taşı, kum taşı ve konglomera; Pleistosen yaşta konglomera, kum taşı ve kil taşı; Holesen yaşta alüvyon ile Üst Miyosen ve Alt Pleistosen yaşlarda bazaltlar yer almaktadır. Bölgede en yaşlı birim olarak bilinen Orta-Üst Eosen yaşta olan Midyat Formasyonu, genellikle Suruç Ovası’nın kenar bölümlerinde ve yüksek kısımlarında görülür. Tamamen denizel ortamlarda çökelmiş olan formasyon, ince ve kalın katmanlı, nummulit fosili, bej renkli, sert ve kristalize kireç taşından oluşmuştur. Holosen başlarında bölgede oluşan gür akarsular aracılığıyla birimler aşındırılmış akarsu şekilleri oluşmuş vadi ve ova tabanlarında çakıl, kil, kum birikmiş ve günümüzdeki morfoloji meydana gelmiştir (Dinç ve ark., 1988, MTA: 1961).

Harita 1.4. Suruç İlçesinin Jeoloji Haritası.

1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ

Bir yandan yüksek dağlarla kuşatılmış olan diğer yandan Suriye çöllerinin yakınında yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi düzlüklerinde, deniz etkisinden uzak kalışın bir sonucu olarak Akdeniz ikliminin yarı kurak stepik tipi olarak da tanımlanabilecek geçiş tipi iklim şartları yaşanır (Erinç, 1993:6). Bilhassa düşük sıcaklıkların ve maksimum yağışların kış mevsiminde toplanmış oluşu, buna karşılık yaz mevsiminin çok sıcak ve kurak geçmesi böyle bir iklimin Akdeniz ikliminden önemli ölçüde etkilendiğinin belirtileri durumundadır (Arınç, 2011: 389).

Suruç ilçesinin iklim özelliklerini ele alıp incelemek için Şanlıurfa ve Suruç meteoroloji istasyonlarından faydalanılmıştır. İlçede kışlar soğuk, yazları ise sıcak ve kurak geçer. Araştırma sahasında yazın sıcaklığın fazla olmasındaki etmenlere bakıldığında zaman bir taraftan güneyden gelen sıcak çöl rüzgârı olan Samyeli (Keşişleme) etkisi altında bulunması, diğer taraftan da kuzeyden gelen serin hava kütlelerinin dağlardan dolayı bölgeye girememesine neden olmaktadır. Yazın Basra alçak basıncının etkisiyle

yörede hem buharlaşma fazla olur hem de toz fırtınaları meydana gelir. Yörenin ortalama yıllık sıcaklık değeri 17,8°C'dir. Türkiye'de en sıcak yerlerden biri olarak bilinen Şanlıurfa'da en yüksek sıcaklık Temmuz ayında 56,5°C, en düşük sıcaklık ise şubat ayında 12,4°C olarak kaydedilmiştir. Kış ayları yağışlı, yaz ayları ise kuraktır. Şanlıurfa'da yıllık ortalama yağış toplamı 464 mm, Haziran, Temmuz, Ağustos ayları ortalama yağış toplamı ise 3,7 mm'dir. Bu değerler bölgedeki büyük boyutlu kuraklığı ve sulama suyu gereksinimini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bundan dolayı çalışma sahasında tarımda iklime bağımlılık fazladır. Ovanın büyük bir kısmı önceki yıllarda sulama imkânının olmayışından dolayı yöre halkını kuru tarıma ve sondaj kuyularına yönlendirmiştir. Bu durum günümüzde GAP kapsamında planlanan Suruç Ovası Projesi ile değişim hazırlığı içine girmiştir.

Sıcaklık: Coğrafi koşulları ve yaşam etkinliklerini en yakından kontrol eden iklim ögesi, atmosfer sıcaklığıdır. Yeryüzünün tek enerji kaynağı olan güneş, atmosfer sıcaklığının da kaynağını oluşturmaktadır (Erol, 2004: 27). İklim elemanlarından en önemlisi sıcaklıktır. Bunun nedeni ise, diğer iklim elemanları ve hava olaylarının hep sıcaklığın kontrolü altında olmasıdır. Örneğin; yağışın oluşması için suyun buharlaşması ve yoğunlaşması gerekir bu ise sıcaklığın artması veya azalmasına bağlıdır. Yine aynı şekilde havanın ısınıp hafiflemesiyle alçak basınç alanlarının soğuyup ağırlaşmasıyla da yüksek basınç alanlarının meydana gelmesi, sıcaklığın etkisi altında olduğunu söylenebilir. Sıcaklığın sadece fiziki şartları değil aynı zamanda beşerî etmenleri de etkilediği doğrudan görülebilir. Şöyle ki; insanların beslenme, giyinme, ısınma, yerleşme gibi etkinlikler hava sıcaklığının etkisi altındadır (Akkuş, 1998: 37).

Sıcaklığın dağılışını etkileyen çok farklı etmenler vardır. Bu etmenlere bakıldığı zaman enlem, yükselti ve denizden uzaklığa bağlı olarak Türkiye'de bölgeler arasında sıcaklıkların farklılıklar gösterdiği görülebilir. Suruç Meteoroloji İstasyon verilerine göre Suruç ilçe merkezinin yıllık ortalama sıcaklığı 17,8°C olduğu görülür. Kış aylarında da sıcaklık ortalamaları 0°C üstündedir. Bunun nedenini ilçenin yükseltisinin az olmasına ve aynı zamanda, kısmen Akdeniz iklim bölgesine yakın olmasına bağlayabiliriz (Tablo 1.1).

Suruç ve yakınındaki istasyonların mevsimlik sıcaklık ortalamaları gözden geçirildiğinde bu istasyonlarda ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerindeki ortalama

sıcaklığın yıllık sıcaklık ortalamasından daha fazla, kış mevsimine ait sıcaklık ortalamalarının ise; yıllık ortalama sıcaklıktan az olduğu görülür. Kış mevsiminde Suruç ilçe merkezinin ortalama sıcaklığı $6,6^{\circ}\text{C}$ 'dir. (Tablo1.1). Bu mevsimde aynı değer Şanlıurfa'da $6,4^{\circ}\text{C}$, Akçakale'de ise $6,7^{\circ}\text{C}$ civarındadır ancak kış mevsimi Şanlıurfa'da komşu il ve ilçelere göre biraz daha sert geçer.

Yaz mevsiminde ise Suruç ilçe merkezinin ortalama sıcaklığı $29,2^{\circ}\text{C}$ 'dir. Yine aynı şekilde temmuz ayında Şanlıurfa'nın $30,3^{\circ}\text{C}$, Akçakale'nin ise $30,2^{\circ}\text{C}$ 'dir. Yazın sıcaklıkların bu denli yükselmesinin nedeni, güneyde yer alan Basra alçak basıncının kendini göstermesi sonucunda ülkemize ulaşan Tropikal hava kütlelerin, sıcaklığı artırmasıdır. İlçenin ilkbahar sıcaklık ortalaması bakıldığında $16,3^{\circ}\text{C}$, Şanlıurfa için bu değerler ilkbahar mevsiminde $15,9^{\circ}\text{C}$, Akçakale'de ise ilkbahar mevsimin sıcaklık ortalaması $16,8^{\circ}\text{C}$ 'dir. Son olarak sonbaharda Suruç ilçe merkezinin ortalama sıcaklık değerleri $18,6^{\circ}\text{C}$, Şanlıurfa'da ise sonbahar ortalaması $19,9^{\circ}\text{C}$ iken Akçakale ilçesinde sonbahar sıcaklık ortalaması $19,3^{\circ}\text{C}$ olarak gerçekleşmiştir.

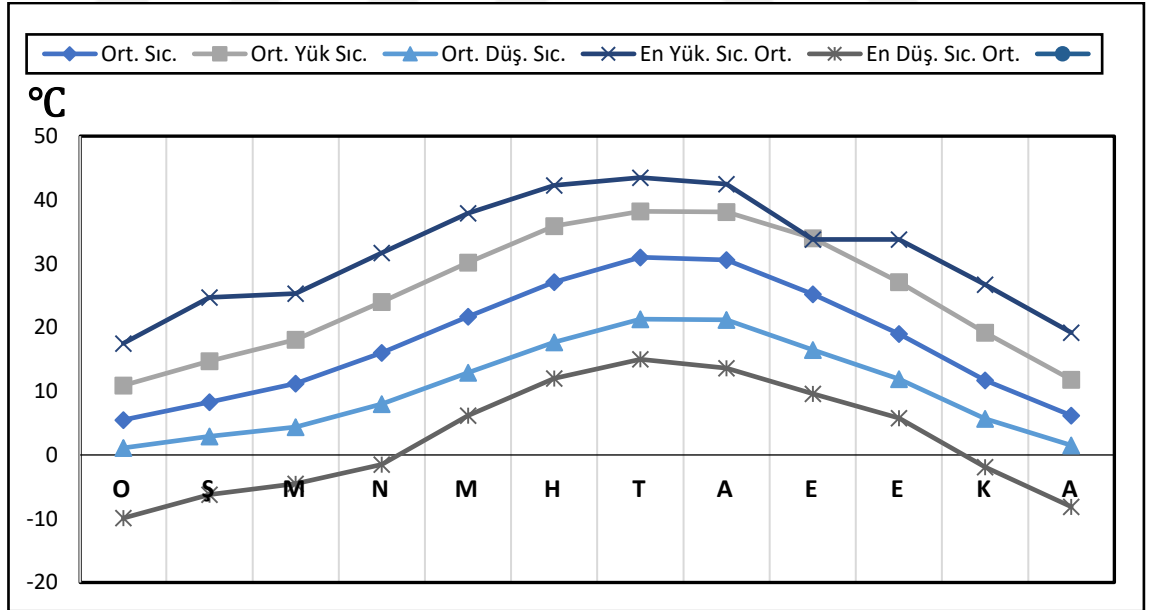
Aylık ortalama sıcaklıklarına ait verilerine bakılırsa çalışma sahası en düşük sıcaklığa sahip ay ortalaması $5,5^{\circ}\text{C}$ (Ocak) ve en sıcak ay ortalaması ise $31,0^{\circ}\text{C}$ ile (Temmuz) olduğunu görülebilir. Bu ortalamalar bize sahanın sıcak, soğuk ve ılıman devrelerin bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu devreler Ocak, Şubat, Aralık ayları soğuk; Mart, Nisan, Mayıs ayları ılık; Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları sıcak aylar olarak ortaya çıkmaktadır (Tablo 1.1).

Ocak ayı araştırma sahasında $5,5^{\circ}\text{C}$ ile en soğuk ayı temsil eder. Bu aydan itibaren aylık ortalama sıcaklıklar gün geçtikçe artmakta ve Temmuz ayında ise en yüksek değerlere ulaşmaktadır. Suruç'ta temmuz sıcaklığı ise $31,0^{\circ}\text{C}$ olarak gerçekleşmektedir. Bu değerler Şanlıurfa için ocak ayı $5,1^{\circ}\text{C}$, Temmuz ayı ise $31,7^{\circ}\text{C}$ 'dir. İlçede Temmuz ayından itibaren ise, sıcaklık değerleri tekrardan azalmaya başlar ve Ekim. ayında 20°C altına düşmektedir. Araştırma sahasında Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında 30°C 'yi aşan ortalama yüksek sıcaklıklar yaz şiddetini ortaya çıkarmaktadır. Böyle bir durumun ortaya çıkması, güneyden gelen ve sahayı etkisi altına alan tropikal hava kütleleriyle ilgilidir(Tablo 1.1).

Tablo 1.1. Suruç Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Değerleri (1980-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	EK	K	A	Yıllık
Ort. Sıc.	5,5	8,3	11,2	16,0	21,7	27,1	31,0	30,6	25,2	19,0	11,7	6,2	17,8
Ort. Yük. Sıc.	10,9	14,7	18,1	24,0	30,2	35,9	38,2	38,1	34,0	27,1	19,2	11,8	25,2
Ort. Düş. Sıc.	1,1	2,9	4,4	8,0	12,9	17,7	2,3	21,2	16,5	11,9	5,7	1,5	10,4
En Yük.Sıc. Ort.	17,5	24,7	25,3	31,7	37,9	42,3	43,5	42,5	38,5	33,8	26,7	19,2	43,5
En Düş. Sıc. Ort.	-9,9	-6,2	-4,5	-1,5	6,2	12,0	15,0	13,6	9,6	5,8	-1,9	-8,1	-9,9

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.1. Suruç'ta Ortalama ve Ekstrem Sıcaklık Değerlerinin Yıl İçindeki Dağılımı

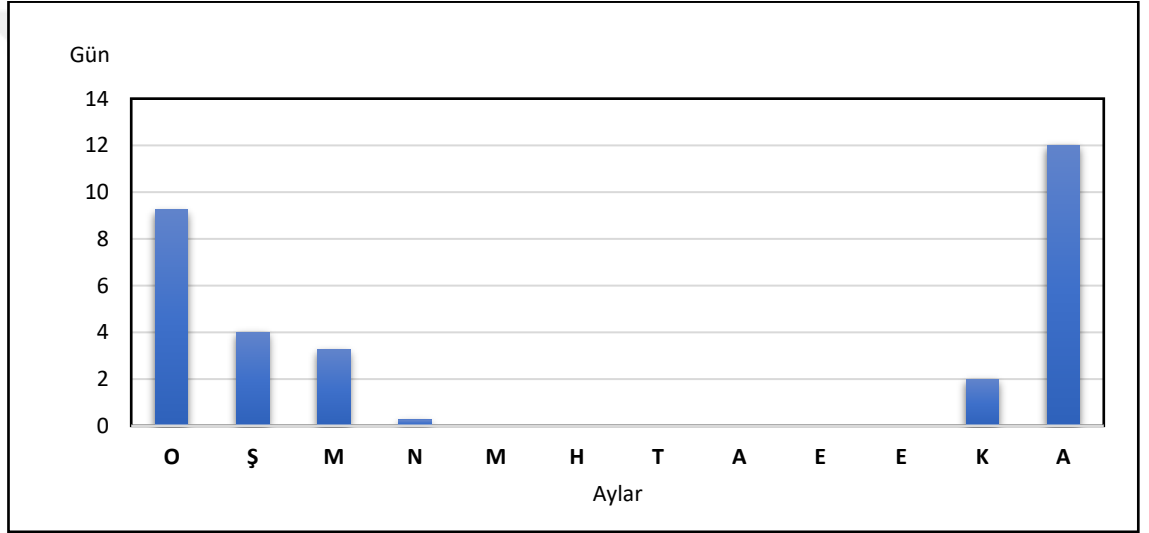
Don olaylı gün ise şöyle ifade edilebilir. Sıcaklık derecesinin 0°C'nin altına düştüğü günler, don olaylı gün olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan incelendiğinde çalışma sahasında, ekim- nisan arası devrede don olayı yaşanır. Mart-kasım ayları

arasında kalan 7 aylık devrede ise don görülmez. Yaklaşık 4 ay gibi uzun bir süreyi kapsayan don olayı, tarım hayatını, özellikle de bitkilerin yetiştirme evrelerini etkileyen belirleyici bir unsurdur.

Tablo 1.2. Suruç ve Şanlıurfa’da Aylık Ortalama Don Olaylı Gün Sayısı (1980-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Suruç	9,2	4,0	3,2	0,2	-	-	-	-	-	-	2,0	12,0	30,7
Şanlıurfa	3,7	2,7	0,8	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,4	7,9

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.2. Suruç Meteoroloji İstasyonunda Don Olaylı Günler Sayısının Yıl İçindeki Dağılımı.

Basınç ve Rüzgârlar: Suruç Meteoroloji İstasyon verilerine göre yıllık ortalama basınç değeri 951,7 mb’dır. Normal atmosfer basıncına göre değerlendirildiğinde ise (45° N enlemi ve deniz seviyesinde 1013,2 mb) gibi bir değer göstermiştir. Bilindiği gibi atmosfer basıncı, havanın yoğunluğu ile ilgilidir. Yükseltiye, sıcaklığa ve coğrafi enleme bağlı olarak değişen hava basıncı etkileri; rüzgâr, sıcaklık, yağış ve bulutluluk gibi iklim eleman ve faktörlerine göre önem taşımaktadır (Dönmez, 1984: 8), (Tablo 1.3, Şekil 1.3).

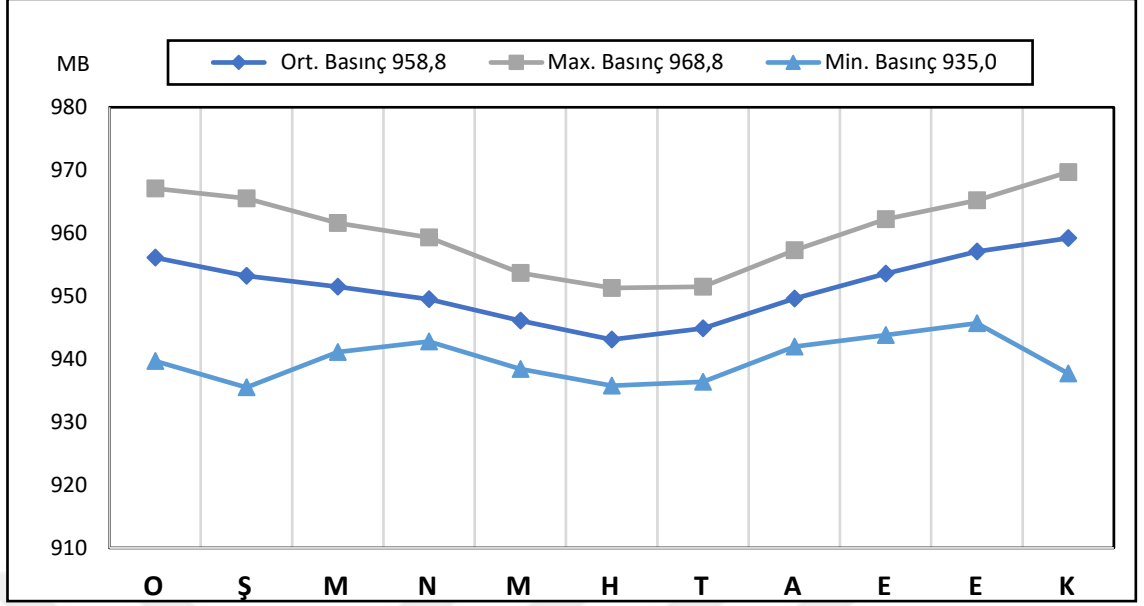
Suruç, çevresine göre yerel bir alçak basınç alanı durumundadır. Ortalama basıncın aylara göre dağılımı incelendiğinde, bütün ayların basınç değerleri birbirine yakın değerler gösterir. Ortalama basıncın en yüksek olduğu ay Aralık (959,2mb) ayı ile

en düşük seviyede olduğu Temmuz (943,1 mb) ayı arasında yaklaşık 16,1mb'lık bir basınç farkı vardır (Tablo1.3). Suruç ve çevresinde kış mevsimi boyunca kuzeyden gelerek Güneydoğu Toroslar üzerinde duraklayan Sibirya yüksek basınç alanı ile Basra alçak basınç alanın mücadele alanı özelliği kazanır. Bu cephelemlerin mücadelesi neticesinde yıllık yağış değerlerinin neredeyse yarısı bu mevsimde düşer. İlkbahar mevsiminde ise yüksek basınç özellikle kontinental kutbi hava kütlesi gerilemeye başlar, fakat Akdeniz üzerinden gelmeye devam eden alçak basınç hücreleri ve atmosferin alçak-yüksek seviyelerdeki ısınma farklarından doğan konveksiyonel hareketler nedeniyle, hala daha yağış almaya devam eder (Arınç, 2013: 376). Fakat yaz mevsiminde Akdeniz alanını kaplayan Asor yüksek basınç kütlesi de yörede genişlediğinden yağış ihtimali son derece azalır.

Tablo 1.3. Suruç'ta Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı (mb), (1980-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Basınç	956,8	956,1	953,2	951,5	949,5	946,1	943,1	944,9	949,6	953,6	957,1	959,2	951,7
Max. Basınç	968,8	967,1	965,5	961,6	959,3	953,7	951,3	951,5	957,3	962,2	965,2	969,7	969,7
Min. Basınç	935,0	939,7	935,5	941,1	942,8	938,4	935,8	936,4	942,0	943,8	945,7	937,7	935,0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Şekil 1.3. Suruç'ta Basınç Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı.

Suruç ilçesinde yapılan 20 yıllık rüzgâr rasatlarına göre ortalama rüzgâr hızı 3,0 m/sec'dir. Rüzgâr hızları yıl içinde 2,6 m/sec (Aralık) ile 3,7 m/sec (Haziran) arasında değişim göstermektedir (Tablo I.4). Ortalama rüzgâr hızı Aralık ayından başlayıp Haziran ayına kadar artış göstermektedir. Bu aylardan itibaren farklı hava kütlelerinin baş göstermesi ve sıcak havaların yükselmesi dolayısıyla da ortalama rüzgâr hızında azalma görülmektedir.

Tablo I.4. Suruç'ta Rüzgâr Hareketlerinin Aylık Dağılımı (1980-2016 m/sec).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Rüzgâr Hızı (m/sec)	2,7	2,7	2,9	2,8	3,1	3,7	3,6	3,0	2,8	2,8	2,6	2,7	3,0
En Hızlı Rüzgâr Hızı (m/sec)	15,4	13,6	16,8	16,9	29,5	16,5	13,6	13,6	19,9	16,3	12,7	15,7	29,5
En Hızlı Rüzgâr yönü	SW	E	SW	SW	N	W	W	NW	SW	NW	SE	N	N

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

İlçe merkezinde, kışın soğuk (cP) hava kütlelerinin etkisi sonucu kuzey yönlü rüzgârlar egemen iken ilkbahar mevsiminde kuzeyden gelen rüzgârlar etkisini devam ettirir bununla beraber yeryüzü şekillerinin durumuna bağlı olarak rüzgârlar doğu-batı şeklinde esmektedir. Suruç ilçe merkezinin hâkim rüzgâr yönü, N olmakla beraber yörede SW ve W yönlü rüzgârlarında etkili olduğu söylenebilir. N sektör rüzgârlarının

yıllık toplamda görülen yüksekliği aylık değerlendirmelerde de görülmektedir. Rüzgârları esme sayıları ve frekansları mevsimlere göre değerlendirildiğinde ise kış mevsiminde N, E, ilkbahar mevsiminde N, SE, yaz mevsiminde N, SW, sonbahar mevsiminde ise N, W olarak dikkat çekmektedir (Tablo1.5, Şekil1.4).

Tablo 1.5. Suruç'ta Yıllık Rüzgar Esme Sayıları, Esme Frekansları ve Rubinstein Formülü Dizileri.

Rüzgâr Yönleri	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
Esme Sayısı	7272	847	1371	1230	198	2072	1844	2160
Frekans	42,8	4,8	7,8	7,0	4,5	11,8	10,5	12,3
Dizi	d3	d4					d1	d2

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanarak.

Çeşitli yönlerden esen rüzgârların frekansları, rüzgâr gülleri ile açıklanmaktadır. Rüzgâr gülleri, çeşitli şekillerde hesaplanır ve çizilir. Ancak bunun doğru değerlerde çıkması amacıyla Rubinstein formülüne göre rüzgâr istikamet açıları bölgeye uygulanması gerekmektedir (Erinç, 1996: 459). Bu formüle göre; yıllık ve mevsimlik olarak yapılan hesaplamalarda hâkim olan tek rüzgâr istikameti belirlenmiştir. Rubinstein formülüne göre araştırma sahasının yıllık bazdaki, rüzgâr esme sayıları incelendiğinde N yönlü rüzgâr, % 42,8 frekansıyla hâkim rüzgâr olarak görülmektedir.

Tablo 1.6. Suruç'ta Çeşitli Yönlerden Esen Rüzgârların Esme Sayıları ve % Frekansları (1980-2016).

Yönler	İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Kış		Yıllık	
	Esme Sayısı	Frekans %	Esme Sayısı	Frekans %	Esme Sayısı	Frekans %	Esme Sayısı Frekans %		Esme Sayısı	Frekans %
N	1474	33,5	1290	32,2	2519	52,1	1989	45,7	7272	42,8
NE	217	4,9	90	2,2	217	4,5	323	7,4	847	5,0
E	323	7,3	88	2,2	313	6,5	647	14,9	1371	8,1
SE	347	7,9	118	2,9	274	5,7	491	11,3	1230	7,2
S	279	6,3	156	3,9	179	3,7	184	4,2	198	1,2
SW	616	14,0	743	18,5	537	11,1	176	4,0	2072	12,2
W	549	12,5	750	18,7	394	8,2	151	3,5	1844	10,9
NW	598	13,6	771	19,2	399	8,3	392	9,0	2160	12,7
Toplam	4403	25,9	4006	23,6	4832	28,4	4353	25,6	16994	100,0

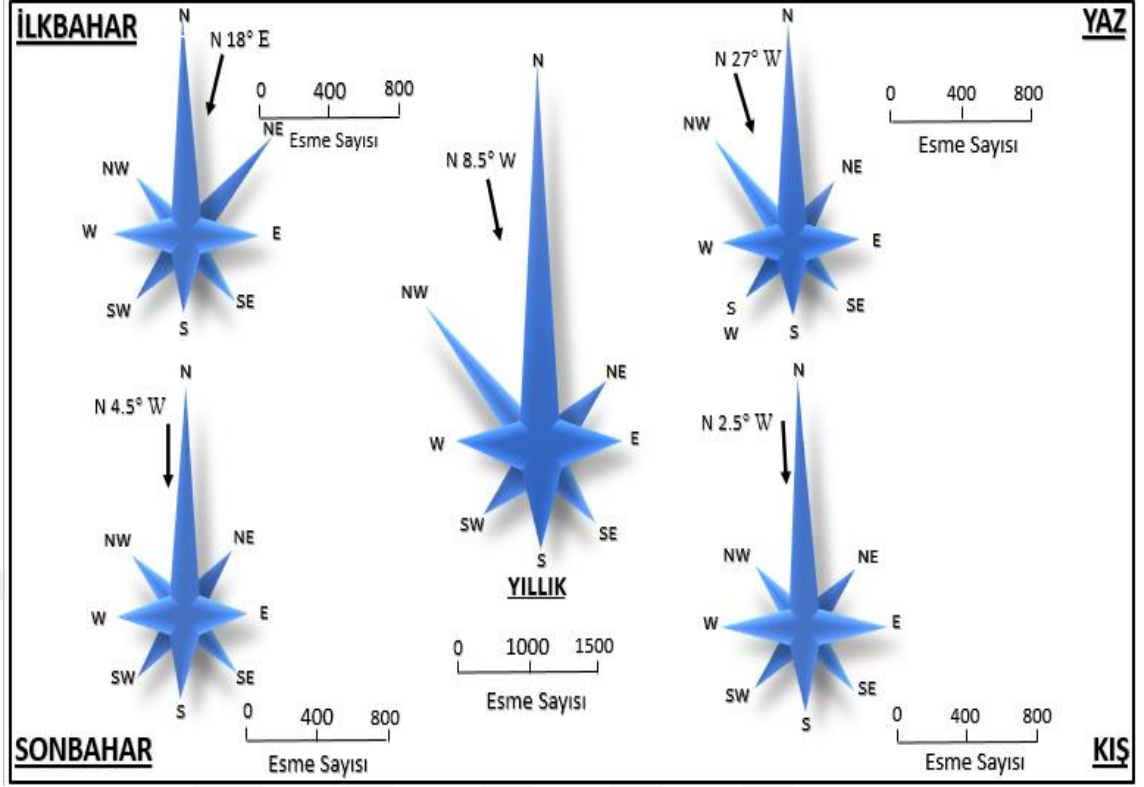
Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verilerinden.

Suruç ilçesinde esen rüzgârların aylık bazda incelenmesi durumunda, yıllık ortalamaları da yansıtacak biçimde kuzey sektörlü rüzgârların hâkim olduğu aynı şekilde rasat süresince tüm aylarda N sektör rüzgârlarının egemen olduğu görülmüştür.

Tablo 1.7. Suruç Kentinin Rubinstein Formülüne Göre Hâkim Rüzgâr Doğrultuları.

Mevsimler	Hâkim Rüzgâr Yönü
İlkbahar	N 18° NW
Yaz	N 27° NW
Sonbahar	N 4,5° NW
Kış	N 2,5° NW
Yıllık	N 8,5° NW

Kaynak: Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.4. Suruç'ta Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Frekans Gülleri ve Rubinstein Formülüne Göre Hâkim Rüzgâr Doğrultuları (1980-2016).

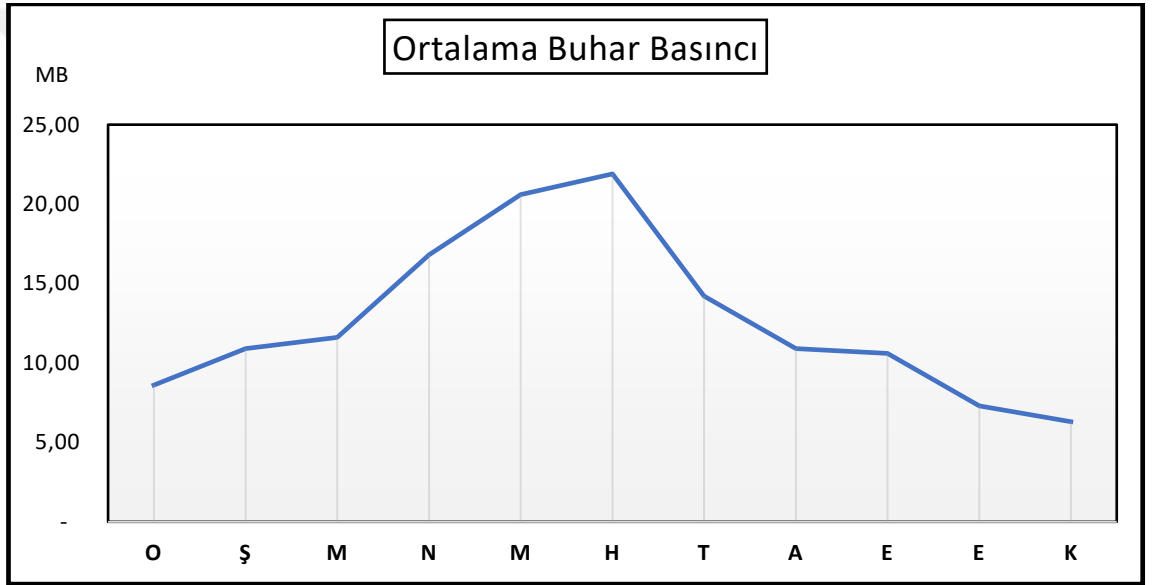
Buharlaşıma, Nemlilik ve Bulutluluk: Atmosfer basıncı, havanın yoğunluğu ile ilgilidir. Yükseltiye, sıcaklığa ve coğrafi enleme bağlı olarak değişen hava basıncı aynı zamanda rüzgâr, sıcaklık, yağış ve bulutluluk gibi iklim eleman ve faktörlerine dolaylı etkileri yönünden önemlidir (Dönmez, 1984: 8). Sıvının gaz haline geçmesi olarak adlandırılan buharlaşma (Evaporasyon) sonucunda havadaki su buharı miktarı artmaktadır. Genel atmosfer sirkülasyonu içerisinde bir su döngüsü bulunmaktadır ve yağış olarak yeryüzüne ulaşan suyun bir kısmı akışa geçmeden, bir kısmı da göl ve deniz yüzeylerine ulaştıktan sonra buharlaşır. Diğer kısmı ise; canlılarda birtakım hayati faaliyetlerde bulunduktan sonra terleme yolu ile atmosfere döner. Bu nedenle havadaki su buharının kaynağını buharlaşma ve bitkilerdeki terleme oluşturur (Sezer, 1996: 141-187). Havadaki su buharının miktarı ise hiçbir zaman havanın %4'ünü aşmaz ve her şeyden önce meydana gelen yağışların asıl kaynağını havadaki su buharı oluşturur (Erinç, 1996: 100). Havada bulunan su buharı, atmosfer sıcaklığının azalmasını engelleyerek kazanılan ısıyı atmosfere geri dönmesini önleyen doğal bir örtü görevi görür. Suruç ve yakın ilçesi Akçakale'deki meteoroloji istasyonunda yapılan 20 yıllık

rasat sonuçları incelendiğinde ortalama su buharı basıncı 12,7 mb'dir. Sıcaklığa bağlı olarak buhar basıncında en yüksek değerlere 21,9 mb ile Temmuz ayında, en düşük buhar basıncına ise 6,3 mb ile Aralık ayında ulaşılır (Tablo1.9, Şekil1.5).

Tablo 1.8. Suruç'ta Yıllık Ortalama Buhar Basıncının Aylara Göre Dağılımı (1980-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Buhar Basıncı	7,6	8,6	10,9	11,6	16,8	20,6	21,9	14,2	10,9	10,6	7,3	6,3	12,7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Şekil 1.5. Suruç İlçesinde Ortalama Buhar Basıncının Aylara Göre Dağılımı.

Havadaki nispi nem oranı yine havadaki su buharı miktarına ve sıcaklık derecesine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Genellikle yükselen sıcaklıkla ters orantılı olarak nispi nem azalmaktadır, sıcaklık azaldıkça da nispi nem artmaktadır. Bu nedenle en küçük değerlere yaz mevsiminde ve gündüz vakti erişilir (Erinç, 1996: 105). Gerçekte de bölgede yıllık ortalama nispi nem oranı %56 civarında olup havanın ısındığı mevsimlerde bu ortalamanın çok aşağısında, soğuk mevsimde ise üstünde değerler kaydedilmektedir (Tablo1.9).

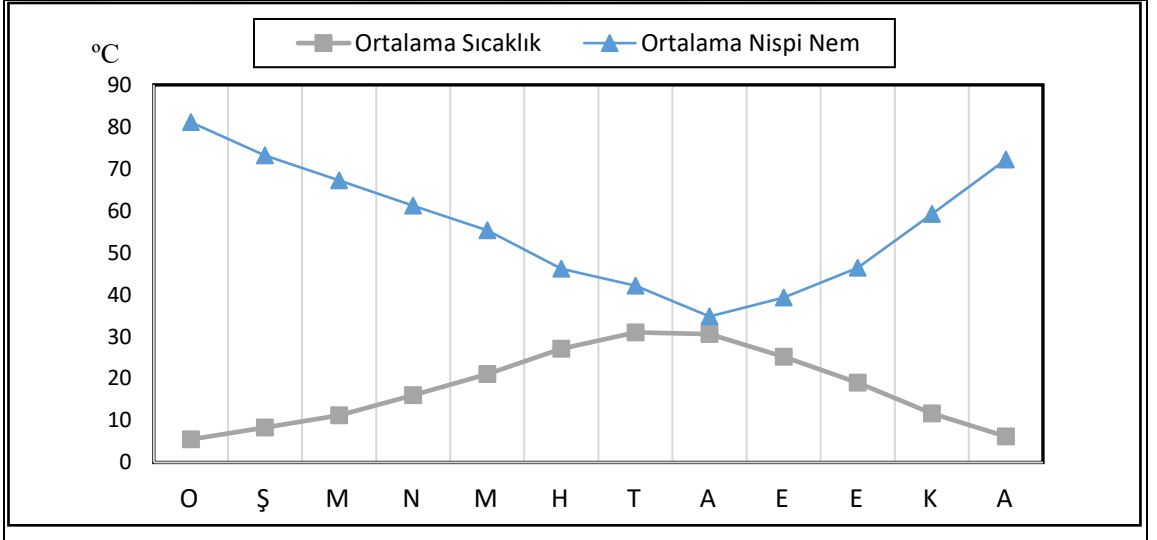
Tablo incelendiğinde; sıcaklığın yükselmesiyle birlikte Mart, Nisan aylarından itibaren düşmeye başlayan nispi nem oranlarının en düşük değerine Ağustos ayında ulaşılmaktadır (34,8). Eylül ayından itibaren ise sıcaklığın düşmeye devam etmesi,

atmosfer sirkülasyonunun yavaş yavaş hız kazanmasıyla birlikte sahada en yüksek nemlilik oranına Ocak ayında ulaşılır (81.1). Araştırma sahasında aylık maksimum nem oranına Aralık, Ocak aylarında ulaşılmakta iken, en düşük nispi nem oranlarına Temmuz-Ağustos aylarında ulaşılır (Tablo 1.9, Şekil 1,6).

Tablo 1.9. Suruç İstasyonuna Ait Yıllık Ortalama Nispi Nem Miktarının Aylara Göre Dağılımı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllı
Ortalama Sıcaklık	5,5	8,3	11,2	16,0	21,7	27,1	31,0	30,6	25,2	19,0	11,7	6,2	17,8
Ortalama Nispi Nem	8,1	73,2	67,2	61,2	55,3	46,2	42,1	34,8	39,3	46,4	59,2	72,2	56,2

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Şekil 1.6. Suruç'ta Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Nispi Nem Miktarının Aylara Göre Dağılışı ve Karşılıklı Durumları.

Atmosferde bulunan su buharının yoğunlaşması sonucunda çapları milimetrenin ellide biri kadar olan havada asılı şekilde bulunan su damlacıklarının bir araya gelmesi sonucunda bulutlar meydana gelir (Dönmez, 1984: 142). Suruç Rasat İstasyonu'nun verilerine göre (1980-2016) sahada bulutluluk oranı 2,1'dir. Bulutluluk oranı kış aylarında (Ocak 3,3, Şubat, 3,2) artarken yaz aylarında (Temmuz 0,4, Ağustos, 0,4) en düşük seviyeye inmektedir (Tablo 1.10).

Tablo 1.10. Suruç'ta Yıllık Ortalama Bulutluluk Değerlerinin Aylara Göre Dağılışı (1980-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Suruç	3,3	3,2	3,2	3,1	2,2	0,9	0,4	0,4	0,6	2,2	2,7	3,0	2,1

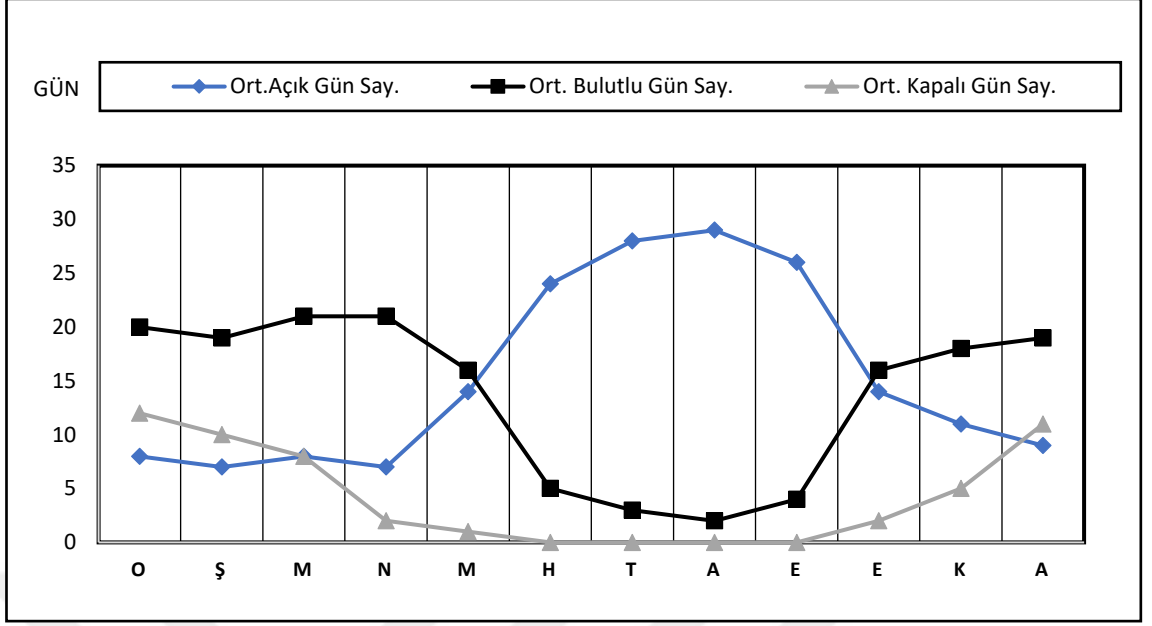
Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Yaz mevsimindeki düşük değerler, gökyüzünün açık olduğunu gösterir. Bu durum yaz döneminin kararlı yaz sirkülasyon koşullarının hâkim olmasının sonucudur. Suruç Meteoroloji İstasyonu'nun rasatlarına göre; yılın 189,7 günü açık geçmekte ve en yüksek değere 29,3 günle Ağustos ayında iken en düşük değere ise 7,5 günle Şubat ayında ulaşılmaktadır. Ortalama bulutlu günlere bakıldığında zaman 169,4 günü bulmaktadır. Yılda 51,6 günü kapalı havalar, Aralık-Şubat devresinde 10 günün üzerindedir. Temmuz ve Ağustos'ta neredeyse hiç görülmez (Tablo 1.11, Şekil 1.7, Şekil I.7).

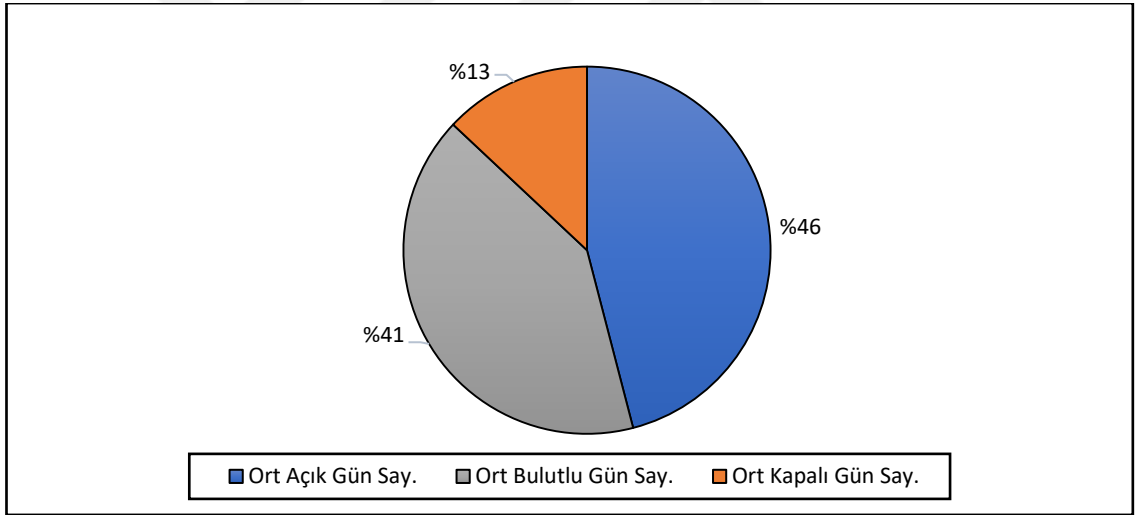
Tablo 1.11. Suruç'ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günlerin Aylara Dağılışı (1980-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Açık Gün Sayısı	8,50	7,5	8,2	7,6	14,0	24,7	28,6	29,3	26,5	14,5	11,1	9,2	189,7
Ort. Bul. Gün Sayısı	20,1	19,0	21,8	21,7	16,9	5,3	3,3	2,7	4,4	16,5	18,1	19,6	169,4
Ort. Kap. Gün Sayısı	12,1	10,1	8,3	2,8	1,4	0,1	-	-	0,3	2,0	5,4	11,0	53,7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Şekil 1.7. Süruç'ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günlerin Aylara Göre Dağılışı.

Şekil 1.8. Süruç'ta Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günlerin Aylara Göre Dağılım Grafiği.

Yağışlar: Türkiye gibi kısa mesafelerde önemli farklılıklar ve değişiklikler gösteren bir topoğrafik yapıya sahip, farklı hava kütlelerin etkisinde bulunan ve buna bağlı olarak yıl boyunca dört mevsimin yaşandığı mikroklimatik oluşumların gözlemlendiği bir ülkenin, araştırma sahasının değerlerini farklı faktörlerle açıklamak mümkündür (Akgündüz, 2000: 2).

İklim elemanları içerisinde zaman ve mekân bakımından en fazla değişkenlik gösteren parametreyi yağış miktarı meydana getirmektedir (Karabulut ve Cosun, 2009:

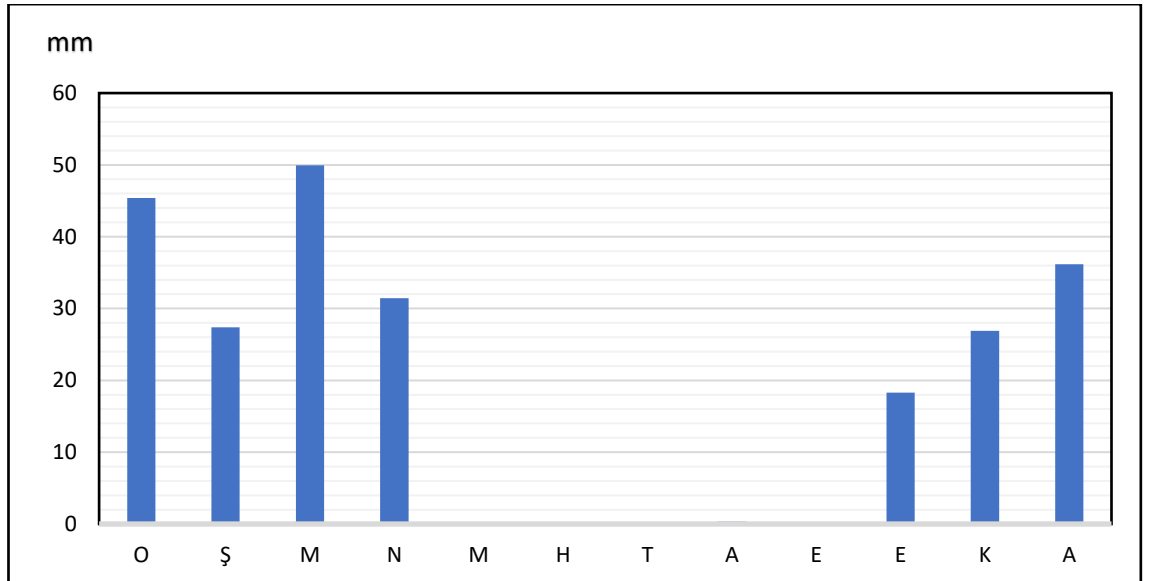
66). Türkiye’de yağış rejiminde görülen bölgesel farklılıkların meydana gelmesinde iki önemli etken vardır. Bunlardan birincisi ve en önemlisi, Türkiye’yi etkileyen hava kütlelerinin mevsimlik hareketleri ve cephesel depresyonların frekanslarıdır. İkinci olarak ise yer şekilleri, bakı, karasal derecesidir. Türkiye’de ekim ayı sonundan itibaren mayıs ayına kadar süren dönemde farklı bölgelerden Akdeniz havzasına ulaşan hava kütlelerine bağlı cephe sistemleri ve alçak basınç oluşumları yağış koşullarını yönetir (Koçman, 1993: 54).

Suruç meteoroloji istasyonunda yapılmış olan 20 yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık ortalama yağış miktarı 252,18 mm. olarak belirlenmiştir. Bu değer Şanlıurfa’da 473,1 mm’dir. Yıllık ortalama yağışın aylara göre dağılımı incelendiğinde Suruç’un en fazla yağışı 49,9 mm. ile Mart ayında, en az yağışı ise 0,33 mm. ile Ağustos ayında aldığı görülür (Tablo1.12, Şekil1.9).

Tablo 1.12. Suruç’ta Aylık ve Yıllık Yağış Değerleri (mm).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Suruç	45,3	27,3	49,9	31,4	16,1	3,98	3,28	0,33	2,08	18,2	26,8	36,1	252,1

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

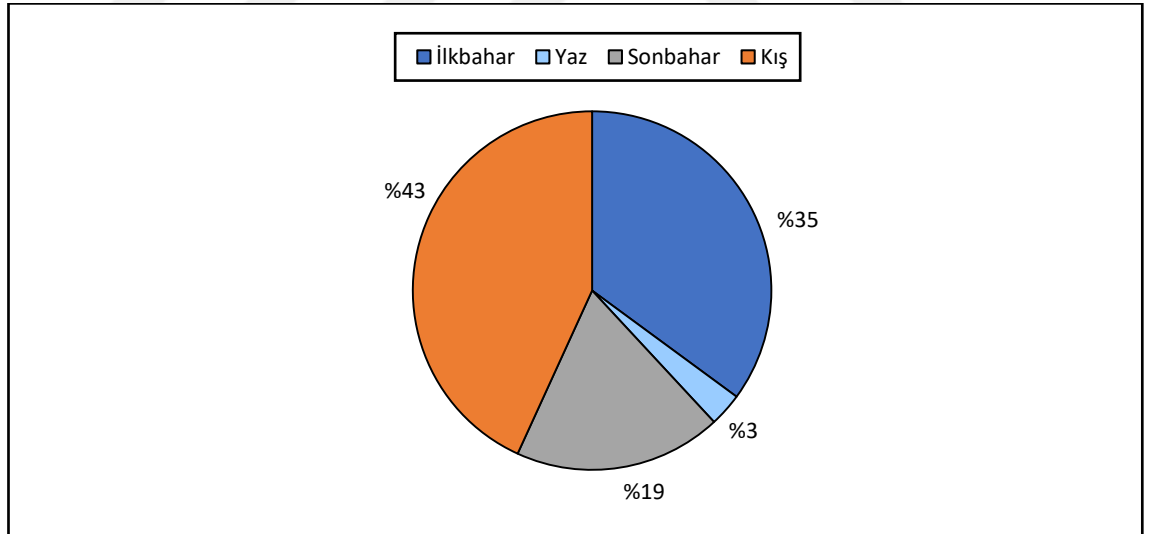
Şekil 1.9. Suruç’ta Aylık Ortalama Yağış Miktarının Yıl İçindeki Dağılım Grafiği.

Suruç'ta toplam yıllık yağış tutarının en büyük kısmının kış mevsiminde düşmesinin nedeni bu bölgede Akdeniz üzerinden gelen hava kütlelerinin etkili olmasıdır. Yaz mevsimi ise, genişleyen Subtropikal yüksek basınç alanının etkisiyle en az yağışlı mevsim olarak belirmektedir. Bir istasyondaki yıllık yağış tutarı, yıllık yağışlı gün sayısına bölününce günlük yağış şiddeti hakkında genel bir bilgi edinilir (Erinç, 1969: 342). Günlük yağış şiddetlerinin maksimum değeri ise 38,30 mm'dir. Günlük en yüksek yağışlar ise kış ve ilkbahar aylarında görülür (Tablo 1.13).

Tablo 1.13. Suruç'ta Ortalama Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılışı (1980-2016 mm).

Mevsimler	İlkbahar	%	Yaz	%	Sonbahar	%	Kış	%	Yıllık
Suruç	88,48	35,1	7,59	3,0	47,24	18,7	108,9	43,2	252,1

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Şekil 1.10. Suruç'ta Yağış Miktarının Mevsimlere Göre Dağılımı.

Suruç ve yakın çevresi hava kütlelerinin yıl içinde durumları ve hareketleri incelendiğinde Ekim ayından Mayıs'a kadar Akdeniz üzerinden gelen tropikal hava kütlelerinin etkisinde kaldığı gözlenir. Bundan dolayı kar yağışlı ve donlu günler sayısı oldukça düşüktür. Yaz mevsimine gelindiğinde güney taraftan Suriye üzerinden gelen Basra alçak basıncının etki alanı içerisinde kalır. Yaz döneminde güney yönünden esen

Samyeli, sıcaklıkların artmasına neden olur. Sahada kar yağışı 1-2 günü geçmeyecek kadar düşüktür.

Tablo 1.14. Suruç'ta Aylık Ortalama Yağış ve Günlük En Çok Yağış Miktarı (1980-2016,mm.).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Yağış	45,3	27,3	40,9	31,4	16,1	3,98	3,28	0,3	2,0	18,2	26,8	36	252,1
Günlük Max Yağış	20,1	16,7	38,2	28,6	14,1	10,0	13,0	0,4	5,9	10,9	21,9	31	38,3

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü.

Araştırma sahası, Akdeniz yağış rejimi içinde kaldığından yağışların en çok olduğu mevsimler ilkbahar ve kış ayları iken en az yağış ise yaz ayıdır. Yağış miktarının aylara göre dağılımı incelendiğinde en fazla yağışın 45,4 mm ile Ocak ayında görüldüğünü, en az yağışın ise 0,3 ile Ağustos ayında meydana geldiğini görülmektedir (Tablo1.14).

Meteoroloji istasyonunun rasat sonuçlarına bakıldığında ilçede kar yağışlarının çok az olduğu hatta bazı yıllar hiç kar yağmadığını da görülmektedir (Tablo 1.15). Kar yağışının etkili olduğu ay ise Ocak ayıdır. İlçenin kuzeybatısında yaklaşık 1000 m'yi bulan yüksekliklerde kar daha önce düşer ve karın soğutucu etkisi hissedilir.

Tablo 1.15. Suruç'ta Kar Yağışlı Örtülü Günler Sayısı ile Kar Örtüsü Kalınlığını Aylara Göre Dağılışı (1980-2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Kar. Yağ. G. S.	0,4	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	1,6
Ort. Kar. Ört. G. S.	1,2	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,2
En Yük. Kar Ört Kalınlığı(cm.)	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5

Kaynak: Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri.

İklim Tipi: İklim elemanlarının sonucunda belirlenen iklim tipi, yerleşme, konut şekilleri, tarımsal faaliyetler, bitki örtüsü, akarsular, toprak tipi gibi birçok doğal ve beşerî olayları doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Türkiye'nin konumu ve fiziki coğrafya özellikleri iklim koşulları üzerinde büyük etkilere sahiptir. Türkiye iklim özellikleri bakımından farklar gösteren ılıman iklim kuşağı ile subtropikal kuşağın

Akdeniz makro klima bölgesinin etkisinde bulunur. Bununla birlikte fiziki coğrafya faktörleri de iklim koşullarında önemli değişmelere neden olur (Koçman, 1993: 75).

Bir yerin iklim özelliklerinin ortaya konmasında yalnız o yerdeki sıcaklık, basınç ve rüzgârlar ya da nem ve yağış etkileri yeterli değildir. O yerdeki iklim hakkında ancak iklim elemanlarının tamamının ele alınıp değerlendirilmesinden sonra bir fikir üretilir (Ardel, Kurter ve Dönmez, 1969: 266). Yağış etkinliği ve buna bağlı olarak iklim tipini ortaya koymak için bazı formüller, Suruç meteoroloji istasyonu verilerine dayanılarak çalışma sahasına uygulanmıştır.

Tablo 1.16. Suruç'ta ERİNC Formülüne Göre Yağış Etkinliğinin Aylara Göre Durumu (2016).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort.Yağış (mm)	45,3	27,3	40,9	31,4	16,1	3,9	3,2	0,3	2,0	18,2	26,8	36,1	252,1
Ort. Max.Sıcaklık	17,5	24,7	25,3	31,7	37,9	42,3	43,5	42,5	38,	33,8	26,7	19,2	43,5
İndis Değerleri	31,1	13,3	19,4	9,9	5,0	1,1	0,9	0,0	0,6	6,4	12,0	22,5	5,7
Yağış Etkinliği	YARINEMLİ	YARI KURAK			KURAK						YARI KURAK		KURAK

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

ERİNC formülü aylık ortalama maksimum sıcaklıklar ile ortalama yağışların kullanılması esasına dayalıdır. Bu durumda Suruç ilçesi 5,7 indis değerine sahip olup kurak iklim sınıfında yer alır. Tablo 1.17 incelendiğinde Ocak ayında sıcaklıkların düşmesine ve yağışların azalmasına bağlı olarak yarı nemli (indis değeri 23-40 arasında); Kasım, Aralık, Şubat, Mart, Nisan aylarında ise yarı kurak (indis değeri 15-23 arasında) iklim şartları meydana gelir. Yaz mevsimin gelmesiyle de sıcaklıkların artması ve sonbaharın ilk aylarında hala sıcaklıkların yüksek olması, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim aylarını ise tam kurak (indis değeri 8'den az) iklim şartlarını meydana getirmiştir (Tablo1.16).

Sonuç itibariyle ERİNC formülüne göre araştırma sahasında kurak bir iklim tipi görülür. İlçede tarımsal faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı Haziran ve Ekim arasındaki dönemde kuraklık sorunu meydana gelmektedir. Suyun bulunduğu alanlarda sulu tarım,

diğer kesimlerde ise kuru tarım yapılmaktadır. Kuraklık Suruç Ovası'nın en büyük sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Arazi çalışması esnasında ilçede önceden kuru tarımın geniş bir alanda yapıldığı, suyun olmadığı yerde sondaj yöntemiyle yeraltı suyundan sulama yapıldığı ancak yeraltı suyunun azalmasıyla, bu yöntemden vazgeçildiği ve kuyuların çoğunun üstünün kapatıldığı görülmüştür. Geçtiğimiz yıllarda Suruç Tüneli'nin açılmasıyla, kuraklığın getirdiği olumsuz sonuçların gelecek yıllarda azalması beklenmektedir.

İklim sınıflandırılmasında Erinç formülü dışında da çeşitli metotlar uygulanmaktadır. Bunların içinde doğal ve beşerî olayların analiz edilmesinde THORNTHWAİTE metodu çok önemlidir. Gerçekten de iklim elemanlarının kombinasyonu ile belirlenen iklim tipi; yerleşme, mesken şekilleri, tarımsal faaliyetler, bitki örtüsü, akarsular, kaynaklar ve yeraltı sularının verimlilik dereceleri gibi birçok doğal ve beşerî olayı doğrudan ve dolaylı etkilemektedir. Fakat bu etkinin derecesi temelde sıcaklık, yağış ve buharlaşma gibi faktörlerin yönlendirdiği bir gelir gider dengesi olan yağış etkinliğine bağlıdır (Erinç, 1969: 71). Suruç kentinde THORNTHWAİTE metoduna göre yağış miktarı potansiyel evapotransyondan daha düşüktür. İlçede yağış miktarı 252,1 mm civarındayken buharlaşma 1005 mm civarındadır.

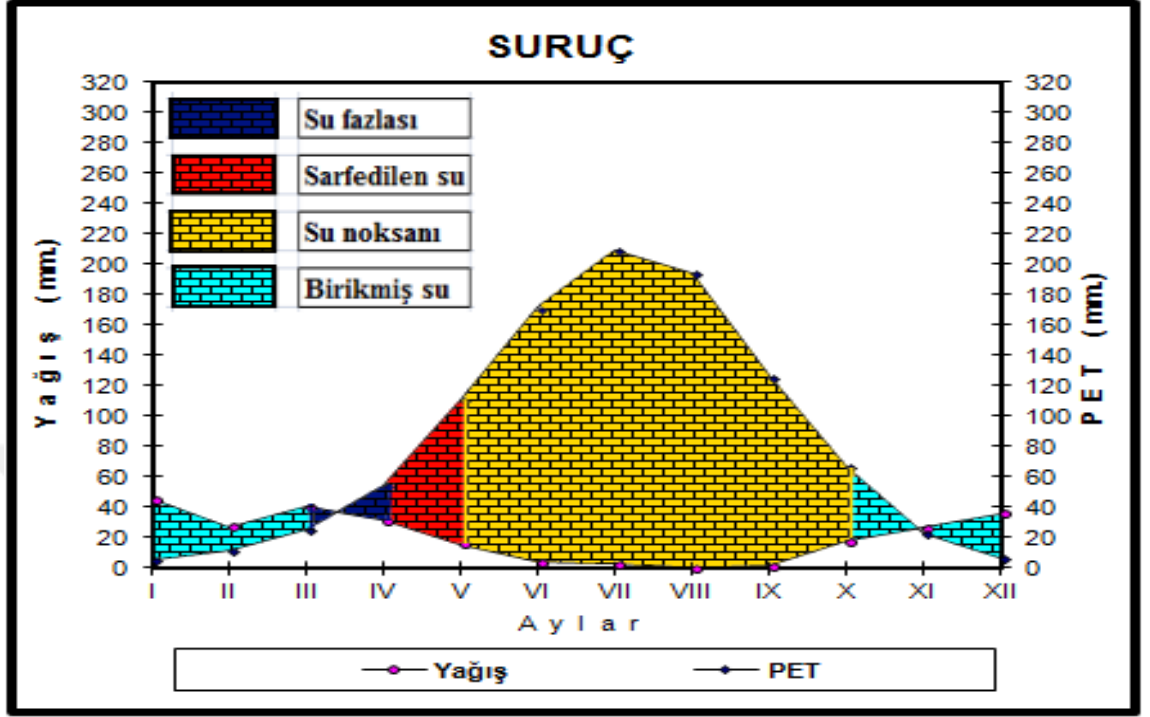
Tablo 1.17.Thornthwaite İndis Formülüne Göre Aylık Değerler ve Yağış Etkinliği.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık	5,5	8,3	11,2	16,0	21,7	27,1	31,0	30,6	25,2	19,0	11,7	6,2	17,8
Sıcaklık indisi	1,2	2,2	3,4	5,8	9,2	12,9	15,8	15,5	11,6	7,5	3,6	1,4	90,2
Düzeltilmemiş PE	6,0	13,6	24,6	49,7	90,8	140,3	168,0	165,8	122,1	69,8	26,8	7,6	
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali	0,85	0,84	1,03	1,10	1,23	1,24	1,25	1,17	1,04	0,96	0,84	0,83	
Düzeltilmiş PE	5,1	11,4	25,3	54,8	111,5	173,5	210,7	194,6	126,4	67,2	22,6	6,3	1005,2
Yağış	45,4	27,4	40,9	31,5	16,1	4,0	3,3	0,3	2,1	18,3	26,9	36,2	252,1
Depo Değişikliği	40,2	15,8	10,2	-23,3	-76,7	-	-	-	-	-	4,0	29,7	
Depolama	73,9	89,8	100,0	76,7	-	-	-	-	-	-	4,0	33,7	100,0
Gerçek Evapotranspirasyon	5,2	11,5	25,3	54,7	92,8	3,9	3,2	0,3	2,0	18,2	22,8	6,4	246,6
Su Noksanı	-	-	-	-	18,2	167,4	206,3	193,6	124,3	49,2	-	-	759,0
Su Fazlası	-	-	5,3	5,4	-	-	-	-	-	-	-	-	10,7
Yüzeysel Akış	-	-	2,7	2,7	-	-	-	-	-	-	-	-	5,7
Nemlilik Oranı	7,8	1,4	0,6	-0,4	-0,9	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-0,7	0,2	4,7	
İklim tipi	E B'd b'2: Tam Kurak (Çöl), Orta Sıcaklıkta (Mezotermal), Su Azlığı Yok Veya Pek Az Olan, Karasal İklim Yakın İklim.												

Kaynak: Suruç Meteoroloji Müdürlüğü Verileri.

Mart ve Nisan aylarından itibaren yağışların artmasıyla toprak suya doymun hale gelmektedir. Yağışın, buharlaşmadan fazla olduğu 6 ay boyunca su noksanı görülmektedir. Mayıs ayından itibaren yağışlar buharlaşmayı karşılayamamakta ve topraktaki birikmiş suyu harcanmaya başlamaktadır. Mayıs ayından itibaren de tarımsal faaliyetler için su tüketimi artmaktadır. Yaz mevsiminde buharlaşmanın etkisiyle dört ay kurak dönem yaşanmaktadır. Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında su noksanı görülmektedir. Kentin iklim tipinin THORNTHWAİTE metoduna göre tasnif edildiğinde; 'E B, d b'2: şeklinde tarif edilen tam kurak (Çöl) Orta Sıcaklıkta (Mezotermal), Su fazlası yok veya pek az olan karasal iklime yakın iklim şeklinde tanımlanmaktadır (Tablo I.17, Şekil I.11). Fakat Suruç kenti konumu itibariyle diğer karasal iklim yaşanan bölgelerden ayrılmakta ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin diğer illeri gibi farklılık göstermektedir. Kısaca denebilir ki: Suruç kentinde kışlar yağışlı,

yazlar kurak bir yağış tipiyle Akdeniz ikliminin yarı kurak stepik tipi olarak da tanımlanabilecek geçiş tipi iklim şartları yaşanır.

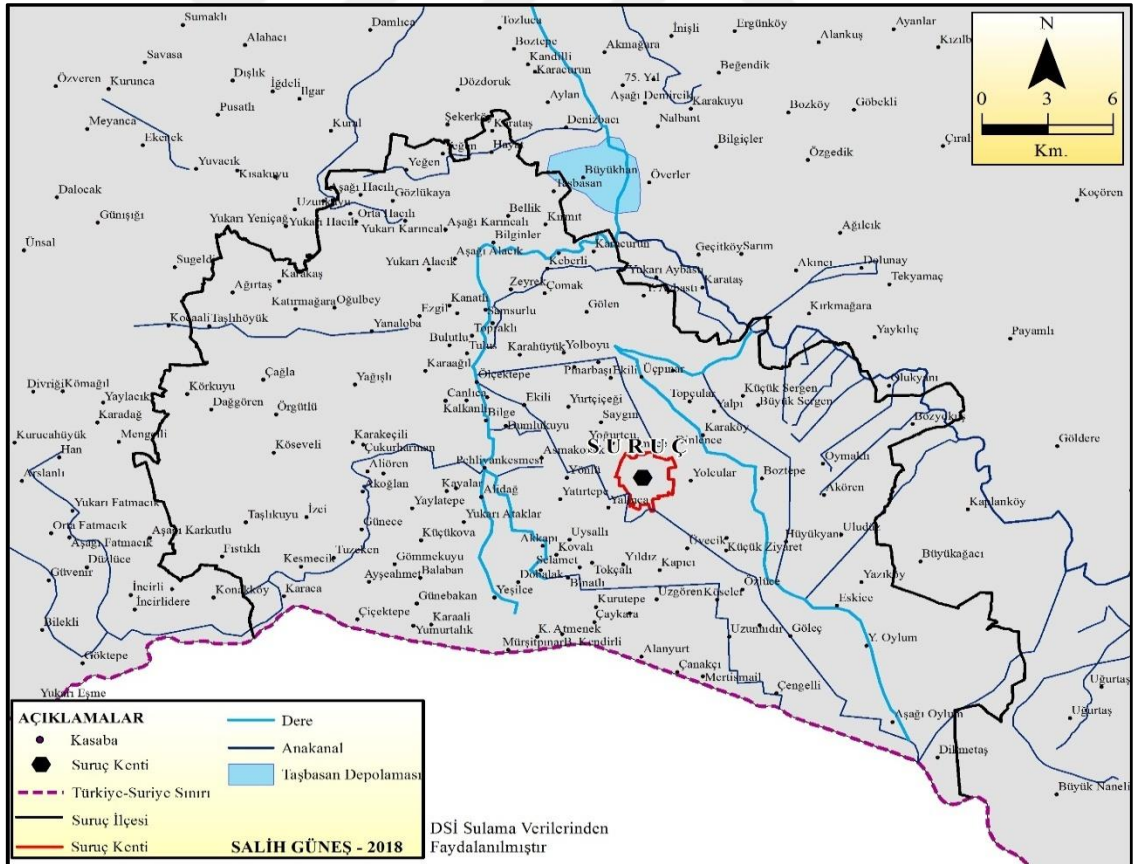
Şekil 1.11. Thornthwaite Metoduna Göre Suruç Kentinin Su Bilançosu.

1.3. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ

Akarsular yeryüzünü şekillendiren en önemli etkenlerden biridir. Dünyanın birçok yerinde akarsulardan en çok yararlanma şekli olan baraj yapımı, gerek akarsuların meydana getirdiği olumsuz sonuçları bertaraf etmek, gerekse suları tarımsal amaçlı kontrol altına alıp, bununla birlikte enerji üretimi sağlamak bakımından önem kazanmıştır (Sarp ve Erener, 2017: 2). Suruç'ta devamlı akan bir akarsu yoktur. Fakat mevsimlik akarsuların sayısı oldukça fazladır. Bu akarsulardan en önemlileri Kara ve Kırmızı çaylardır. Ayrıca Pınarbaşı köyünde küçük boyutlu bir pınar mevcuttur. Buradan çıkan pınar, belli bir yol izledikten sonra DSİ tarafından açılan tahliye kanallarına karışmaktadır (Fotoğraf 1.1).

Yaz kuraklığı sonucunda Mayıs, Haziran aylarında tamamen kuruyan bu mevsimlik akarsular, özellikle bölgede yaz yağışlarının olmayışı ya da çok düşük oluşu bu akarsuların tamamının mevsimlik olmasında ve sulama amaçlı olarak kullanılamamasında etkili olmuştur (Doğantürk, 2014: 193). Özellikle Mart, Nisan Mayıs aylarında yağışların artması bu akarsuların seviyelerini artırmıştır. Sahada

yapılan çalışmalarda, ilkbahar dönemlerinde yağışların artmasına bağlı olarak dere yataklarının taşıdığı, hatta bazı kırsal mahallelerde, sellere neden olduğu belirlenmiştir. Suruç'un kışları yağışlı, yazları ise kuraktır. Ortalama yıllık yağış miktarı 252,1 mm'dir. Bu değerler bölgede büyük boyutlu kuraklığın ve sulama suyuna ihtiyacın ne kadar fazla olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Bundan dolayı tarımsal faaliyetler için barajlardan faydalanılmaktadır. Barajların ülkenin enerji üretiminin en doğal ve ucuz yolu olduğu söylenebilir. Baraj inşa etmek; ucuz enerji üretimi, rekreasyon olanaklarının artırılması, tarımsal arazilerin sulanması, şehir şebekeleri için gerekli olan suyun sağlanması ve taşkın kontrolü açısından büyük önem taşır. Bununla beraber alanı büyük olan barajlar havadaki nem oranını artırarak ve bulunduğu bölgenin iklimini etkileyerek bölgenin ekolojik dengesini değiştirmektedirler (Sarp ve Erener, 2017: 1). Suruç'a tüneller vasıtasıyla Atatürk Barajı'ndan su getirilmektedir. Atatürk Barajı'ndan ovaya aktarılan su, Taşbasan depo alanında biriktirilip oradan da sol ve sağ sahil ana kanallara bırakıldıktan daha sonra tali kanallar yardımıyla ovaya dağıtılmaktadır.

Harita 1.5. Hidrografiya Haritası.

Suruç'ta çiftçiler 1950'lerden 1985'lere kadar sondaj yardımıyla yeraltı su kaynaklarını kullanarak tarımsal faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bilinçsiz bir şekilde açılan kuyular yaygınlaşınca 1990 yılından sonra yeraltı su seviyesi düşmüştür. O yıldan sonra ovada kuraklık yaşanmaya başlanmış ve dolayısıyla da tarımsal faaliyetler ekonomik verimliliğini yitirmiştir. Aslında Şanlıurfa'da sulu tarıma geçen ilk yerlerden birisi de Suruç Ovası'dır. Suruç Ovası çiftçileri artezyen kuyuları açarak pamuk tarımını gerçekleştirmişlerdir. Fakat söz konusu suyun tükenmesi sonucunda sulu tarımdan kuru tarıma geçilmiştir (Elibüyük ve Güzel, 2013:63). İlçede, 2016-2017 yılından itibaren faaliyete geçen Suruç Tüneli sayesinde tekrar sulamalı tarıma geçilmiştir. Bunun neticesinde Suruç kentinin, gelecek yıllarda sosyo-ekonomik anlamda önemli gelişme göstermesi beklenmektedir.

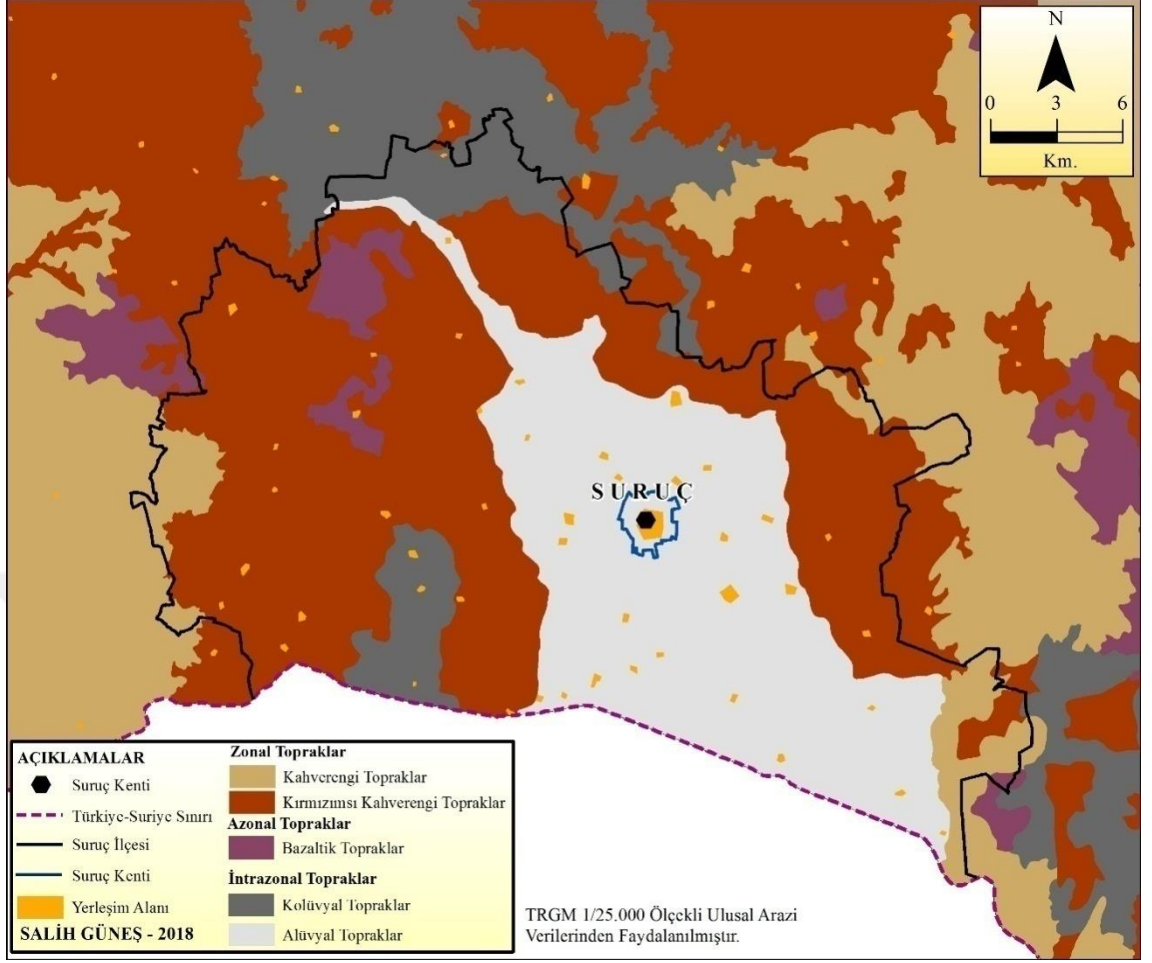
Fotoğraf 1.1. Aşağıoylum Deresi Yatağından Görünüm.

1.4. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Suruç ilçesinde yapılan gözlemler sonucunda iklim, topografya, ana materyal özellikleri, farklı toprak tiplerinin oluşmasını sağlamıştır. Özellikle yaz kuraklığı, yıllık yağış miktarını yetersiz hale getirmiş haliyle toprak oluşum sürecini yavaşlatmıştır. Yörede yayılış gösteren topraklar incelendiğinde, Zonal toprak grubu içinde değerlendirilen kahverengi step ve kırmızımsı kahverengi toprakların geniş yayılışa

sahip oldukları dikkati çeker. Zonal topraklar iklim ve bitki örtüsüne dayalı olarak ortaya çıkan topraklardır. Bu zona bağlı olan kahverengi step toprakları, bozkır arazilerde meydana geldiğinden yörenin belli kesimlerinde kuru tarımın yapıldığı görülmektedir. Kahverengi step topraklarında humus miktarı düşüktür ve rengi açıktır. Bu toprağın bir diğer önemli özelliği ise alt katmanlarda yoğun kireç yumrularının bulunmasıdır (Atalay, 2011:243). Suruç Ovası'nda bazı noktaların suya kavuşmasıyla baz doygunluğu yüksek olan bu topraklar, verimli topraklar haline gelmiştir.

İlçede görülen diğer önemli toprak türü ise kırmızımsı kahverengi topraklardır. Bu topraklar 250-500 mm. arasında yağış alan kurak ve yarı kurak sahalarda görülür. Daha ağır bünyeli topraklar; kırmızımsı esmer, yarı gri renkte sert kireç katmanı halinde bulunan topraklardır ve genellikle Anadolu Platosunun güney kısımları ile Güneydoğu Anadolu'da bulunmaktadır. İklim koşullarına bağlı olarak bu topraklarda kuru tarım yapılmaktadır (Ergene, 1997: 447). Ovanın yaklaşık %90'lık kısmını kırmızımsı kahverengi topraklar, %6'lık kısmını ise kahverengi topraklar oluşturmaktadır. Kırmızımsı topraklarda; ovanın sulama sistemine geçilmesiyle tarım ürünlerinde büyük çoğunlukta mısır, buğday ve pamuk ziraatı yapılmaya başlanmıştır. Kahverengi toprakların bir bölümü ise fıstık arazileri, mera ve bağcılıktan meydana gelmektedir (Harita 1.6).

Harita 1.6. Suruç İlçesi ve Yakın Çevresinin Toprak Haritası.

1.5. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ

Bitki örtüsü çeşitli etmenlerin sonucunda meydana gelir. Bu etmenler iklim, yükselti ve orografiktir. Türkiye’de kısa mesafeler içerisinde değişen iklim özellikleri, yeryüzü şekilleri ve toprak özellikleri, çok çeşitli türde ve sayıda bitki varlığını ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de Avrupa-Sibirya flora bölgesi, Akdeniz flora bölgesi ve İran-Turan flora bölgesi olmak üzere üç flora bölgesi bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İran-Turan bitki coğrafya bölgesi içinde kalır. Bu flora bölgesi İran ve merkezi Asya’nın step, dağ stepi ve yarı kurak bölgelerinin özelliğini taşır. Bazı otsu bitkiler yazın kavurucu sıcaklarında sararıp yok olurlar. Özellikle kentin kenar kısımlarında ve Onbirsan Mahallesi yolu boyunca bitki formasyonları step bitkilerden oluşmaktadır. Bunlar *Matricaria Chamomilla* (Papatya), *Papaver rhoas* (Gelincik), *Silybum marianum* (Devediken), *Triticum monococcum* (Yabani buğday), *Crocus* (Çiğdem), *Astragalus* (Geven), *Aristolochia clematitis* (Yılan otu), *Glycyrrhiza glabra* (Meyankökü) vb.

bitkilerdir (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2002: 50)(Fotoğraf 1.2). Bilindiği üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesi, %3,0 ile orman varlığı oranı yönünden Türkiye'nin en fakir bölgesidir. Araştırma sahası olan Suruç ilçe merkezinde orman ve ağaç topluluklarına rastlanmamaktadır. Bu durumun insan tahribatından çok bölgenin fiziki koşullarından kaynaklandığı söylenebilir.

Fotoğraf 1.2.Araştırma Sahasındaki Step Türlerinden Görünüm.

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. SURUÇ'UN KURULUŞU ve GELİŞMESİ

Suruç'a tarih içerisinde Sümerler ve Akadlar Batnae; Asurlular Teparip; Urfa Haçlı Kontluğu Sororgia; İslami dönemde ipek şehri anlamına gelen MaftSuhunh: Türkler tarafından ele geçirildikten sonra ise “Suruç” ismi verilmiştir (Bozkurt, 2014: 2). Yörede eskiden beri iyi cins at yetiştiriciliği yapılmaktadır ve yöre bu özelliğiyle bilinmektedir. Eyer imalatı ile uğraşan zanaatkârlara “Saraç” denilmektedir. Suruç bu kelimenin çoğulu olup ilçenin isminin bu kelimedenden geldiği tahmin edilmektedir. Eski tarih lügatlerinde “Suruç” ismi ile ilgili farklı anlamlar da bulmak mümkündür. Suruç kelimesinin Arapçada sözlük manası “lambadır.” Ayrıca “Taç’ulArus” adlı Arapça lügatin sahibi olan İbn Ataullah İskendere göre Suruç, “sirac”ın çoğulu olup lambalar anlamına gelir” (Bozkurt, 2014: 2).

Antik kaynaklarda ise bölgenin adı “Batnea” olarak bilinmektedir. Yer isimleri her zaman farklı telaffuzlar ile karşılaşarak değişimler yaşar. Suruç’un da konum olarak eski bir medeniyet alanında yer alması, farklı kavimlere ev sahipliği yapmasına olanak sağlamıştır. Buna bağlı olarak da Suruç, tarih boyunca farklı isimler alarak çok farklı şekillerde telaffuz edilmiştir. Bölge halkı arasında da günümüzde farklı isimler telaffuz edilmektedir. Ancak bu isimleri tarihi kaynaklara dayandırmak mümkün değildir. Tarihi kaynaklarda Suruç ile ilgili bilgilerin içerisinde bu isimler yer almamaktadır. Bunların dışında İslam coğrafyacısı Yakut El Hamevi “Mu’cem-ül Buldan” isimli eserinde Seruç kelimesinin “Kuyu başı” anlamına geldiğine ve kelimenin Arapçadaki “Suruc” olmayıp Farsça “Seruç” kelimesinden geldiğini söylemektedir. Yakut El Humeviye göre “Pınar” kelimesi isim olarak okunduğu zaman Seruçeh olarak okunur. Ser, Farsçada ‘baş’ anlamına gelir. “Uçe” ise Farsça bir kelime olup yine Yakut El Humeviye göre “Pınar” anlamına gelir (Kaplan, 2016: 13-16). Dolayısıyla Seruçeh, Pınarbaşı anlamında da kullanılan bir kelimedir. Yine Nusaybinli coğrafyacı “İbn Havkal” kitabında Nusaybin yakınlarındaki Suruç beldesinden bahsetmektedir. Osmanlı dönemi yazarlarından Halepli Mustafa Bali Gazi, “Nahr’ul Zahab Fi Tarihi El Haleb” isimli eserinde Suruç isminin Hz. İbrahim’in amcası Seruc’a dayandığını söylemektedir. Hatta kentin aynı kişi tarafından kurulduğu söylemekte ve şöyle demektedir. “Suruc

eski bir şehir olup Harran'a bağlı ve "Diyar-ı Mudar" denilen bölgenin içinde de yer almıştır (Kaplan, 2016; 13-16). Sonuç olarak daha önce de belirtildiği gibi Suruç, coğrafi konum olarak bölgenin en önemli yerlerinden birisinde kurulmuş bir yerleşmedir. Bu önemini de tarih içerisinde sürekli korumuş ve günümüze kadar taşımıştır. Suruç farklı medeniyet ve kavimlere ev sahipliği yapmış bir kent olduğundan dolayı da ismi sürekli değişimler göstermiş ve günümüzde kullanılan Suruç ismi ortaya çıkmıştır (Kaplan, 2016; 13-16).

Tarihi devirler, M.Ö. 3200 yılında yazının bulunuşundan günümüze kadar gelen zaman dilimidir. Toplumlar üzerinde etkili olan önemli sosyal ve siyasi olaylar, tarihi devirlere ayırmada etkili olmuş ve sınır kabul edilmiştir. Tarih öncesi devirler ise insanların alet yapımında kullandıkları maddelere göre ikiye ayrılmıştır. Bu devirlerden ilki olan Taş Devri'dir. Madenlerin henüz bilinmediği bu çağ, Paleolitik, Mezolitik ve Neolitik olmak üzere üçe ayrılır. Bu devri Maden Devri'nden sonra Kalkolitik Dönem takip eder. Bu dönemde basit olarak bakır aletler kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra bakır ve kalay karışımıyla biraz daha dayanıklı hale getirilmiş olan madeni eşyalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çağda Tunç Çağı denilir. Geç Tunç Çağı ise Hitit belgelerinin aydınlattığı yüzyıllara karşılık gelir ve Hitit imparatorluğu yıkılmasıyla son bulur.

Suruç çevresinde yapılan kazı çalışmaları bize bölgenin İlkçağ tarihi hakkında bilgiler vermektedir. Ancak yapılan kazı çalışmalarının az olmasından dolayı günümüzde Suruç kentinin tarihi tam olarak aydınlatılamamıştır. Bununla beraber az sayıdaki kazı ve yüzey çalışmalarından biraz da olsa fikir sahibi olabilmekteyiz. Suruç'un önemi, İlkçağlardan günümüze değin hep işlek yollar üzerinde bulunmasından kaynaklanmaktadır. İslam hâkimiyeti döneminde El Cezire Bölgesi'ni Akdeniz'e bağlayan yollardan biri buradan geçmekteydi. Urfa ve Birecik arasındaki yolların ortasında olması ayrıca Harran'la paralel bir hat üzerinde bulunması da geçiş noktalarından birini teşkil etmiştir. Bu güzergâhlardan başka kuzeyde bulunan: Çarmelik, Yaylak, Samsat, Malatya yerleşmelerine giden konaklama merkezinin önemli noktalarından birisi olması da İlkçağ'dan günümüze Suruç'un önemini artırmıştır. Suruç'un güneyinde bulunan Menbiç, Rakka ve Halep'e geçişte bir durak noktası olması, her şeyden önce tarihi ipek yolu üzerinde bulunması önemini günümüze kadar korumasını sağlamıştır. Suruç tarihi genellikle Urfa tarihi ile paralellik gösterir. Yani

hangi medeniyetler Urfa'ya sahip olmuşsa aynı zamanda Suruç'a da sahip olmuşlardır. Ayrıca coğrafi yapı içerisinde olmasından dolayı ülkeler ve medeniyetleri kuran halklar, bu yol kavşağı ve verimli topraklar üzerinde hep söz sahibi olmuşlardır. Mezopotamya olarak bilinen bölgede ilk hâkimiyet sağlayan devlet Sümerlerdir. Mezopotamya'da ortaya çıkan sayısız medeniyetlerin temelini Sümerler atmıştır. Sümerler çağdaşları olan bölge halklarıyla yakın bir ilişki içerisinde olmuş ve bu halkları da birçok alanda etkilemişlerdir. Sümerler, Mezopotamya da birbirinden bağımsız bir site şehir devletleri halinde yaşamışlardır. Sümerler de Suruç'a Batnea demişlerdir (Gökoğlu,2008: 5-7). O zamanlar Suruç yöresi bu medeniyetin egemenlik alanı içerisinde bulunuyordu. Bu medeniyetlerin en eskilerinden bir diğeri ise Hurrilerdir. Her ne kadar bu medeniyet Hurri-Mittani medeniyeti olarak adlandırılmakta ise de birbirlerinden ayrı medeniyetlerdir. Birinin yıkılmasıyla diğeri tarihteki yerini almıştır (Gökoğlu,2008: 5-7).

Güneydoğu Anadolu'nun en eski halklarından bir tanesi olan Hurriler, MÖ 2000 yıllarından itibaren kuzey de Kafkas'lardan, güneyde Suriye ve Yukarı Mezopotamya'ya, batıda Toros'lardan, doğudan İran'daki Zagros Dağları'nın ötesindeki Urmiye Gölü'ne kadar uzanan, oldukça geniş bir coğrafi alana yerleşmişlerdi. M.Ö. 1800 yıllarında başkent Hattuşas (Boğazköy) olmak üzere Anadolu'da bir devlet kuran Hititler, ekonomik yönden gelişmek ve topraklarını genişletmek amacıyla Kuzey Suriye'ye seferler düzenlemişti. Fakat Hititler, Hurrilerin karşısında yenilgiye uğramışlardı. Bu yenilgiden sonra Hitit devletinin idarecisi olan I. Hattuşili'nin yerine geçen oğlu I. Murşili'nin saltanatı zamanında (M.Ö 1630-1600) Kuzey Suriye'deki yayılma siyasetinin ilk ayağı olarak Halep ele geçirilmiştir. I.Murşili Halep'ten sonra Suriye'deki Mari krallıklarını da ortadan kaldırmıştı. Zamanla zayıflayan Hurriler, yaklaşık M.Ö. 1500-1450 yılları arasında, biri Hurri diğeri Mitanni adında iki konfederasyona ayrılmışlardı. Daha sonra Mitanni Devleti, Hurri Devleti'ni yıkmış, dolayısıyla da Suruç, Mitanni topraklarında kalmıştı (Kürkçüoğlu, 2002: 5-8).

Mitanniler "Bereketli Hilal" olarak bilinen bölgede yönetimlerini ilan etmişlerdi. Bölgenin merkezi ise bugünkü Ceylanpınar civarında bulunduğu tahmin edilen Vaşuganni kentiydi. Mitanniler, Suruç'la birlikte Karkamış, Harran, Urfa, Halep ve Antakya gibi kentleri de egemenlikleri altına almışlardı. Biraz rahatlama dönemine giren Mitanni Krallığı'nın karşısına Hitit Krallığı çıkar. Hititlerin Ön Asya'ya hâkim

olma emeli, genişleyen Mitannilerle aralarını açmış, Hitit ve Mitanni Krallığı arasında siyasi sürtüşmeler yaşanmaya başlamıştı. Mitanni Krallığı Ön Asya'nın güçlü devletlerinden biri olmaya çalışırken I. Artatama'dan sonra tahta geçen oğlu II. Şuttarna'nın (MÖ 1400-1385) ölümünden sonra taht varisleri arasında mücadeleler başlamış ve sonuçta devletin arazileri hanedanlar arasında paylaşılmıştır. Hitit Kralı I. Şuppiluliuma, Mitanniler'in bu durumundan faydalanarak hem ülkelerini hem de Suriye'yi ele geçirme hedefini uygulamaya koymuştu. MÖ 1366'da başkent Vaşuganni'ye saldıran büyük Hitit ordusu karşısında bir şey yapmaya fırsat bulamayan Mitanni Kralı Tuşratta hezimete uğramış ve kaçmak zorunda kalmıştı. Bu hezimet sonucunda Kargamış hariç Kuzey Suriye, Urfa, Suruç, Birecik gibi yerler Hitit ve Asur Krallığı'nın arasında paylaşılmıştı (Kürkçüoğlu, 2002: 5-8).

Suruç, Asurların Mitannilerden aldığı toprakların içerisinde kalan bir yerleşmeydi. Asur devletinin başında bulunan Kral I. Tiglatplasar (1114-1076) Hitit Devleti'nin ortadan kalkmasıyla, kuzeybatıya doğru ilerlemeye başlamış, ancak önüne Aramiler çıkmıştı. M.Ö XI. yüzyıldan başlayarak yukarı Mezopotamya'yı istila eden Aramiler, bir müddet sonra burada birbirinden bağımsız küçük devletler kurdular. Bu devletlerden biri olan Bit-Adini Krallığı Fırat Irmağı çevresinde Birecik, Suruç, Urfa gibi yerleri kapsayacak şekilde kurulmuştu. Daha sonra Asur Devleti'nin zayıf düştüğü dönemde (M.Ö. 827-806) Aramiler tekrar tehdit oluşturmaya başladılar. En son olarak da Asurlular, Medler tarafından yok edilmiştir. Asur savaşçıları yenen Medler, Asurun başkenti Ninova'yı yıkıp yağmaladıktan sonra Mardin, Urfa, Suruç bölgesine geçtiler. Daha sonra Lidya Krallığı ile anlaşarak batı sınırını güvence altına aldılar. Kısa sürede doğuya yönelen Medler, Urartu Devleti'ne (M.Ö. 560) açık bir üstünlük sağladılar. Ancak Medlerin yağmacılık politikaları uzun sürmemiş ve zamanla Harran bölgesi Babil Devleti'ne geçmişti.

Pers Devleti'nin savaşçıları da Kral II. Kiros önderliğinde Doğu Anadolu'ya girmişti. Med Kralı Astiyağ'ın ordusunu yenerek Anadolu'da üstünlük sağladılar. Asur Devleti yıkılınca Fırat-Dicle arasında kalan Suruç, Birecik ve Urfa topraklarını Persler ekip biçmeye başladılar. Asurluların sürgün ettiği bazı topluluklar eski yurtlarına dönünce Persler tarafından savaşta yararlılık gösterenlere bölgede geniş topraklar verildi. Pers Devleti zamanla ekonomi ve siyasi bakımından zayıflayınca bu fırsatı kaçırmak istemeyen Makedonya Krallığı, Büyük İskender'in önderliğinde Anadolu'ya

girmişti. M.Ö. 332’de Pers orduları Hatay yakınlarında yenilince Urfa, Suruç ve Güneydoğu Anadolu’nun birçok ili Makedonyalıların eline geçmiş oldu (Özgül, 1987: 22-23).

Bu dönemde Urfa bölgesi Osrhoene adıyla anılmış ve Yunan kültürüyle tanışmıştı. Bölge Makedonyalıların eline geçince Makedon ve Yunan asıllı halk ve tüccarlar bölgeye yerleşmişti. Bölge halkı zamanla Suruç (Anthemusia), Harran (Karrai), Birecik (Makedonopolis) gibi şehirlere yeni isimler vererek buraları oldukça önemli merkezler haline getirmişlerdi. İskender, Güneybatı Asya’ya doğru fetihlerini sürdürürken Güneydoğu Anadolu’yu generallerine bırakmıştı. İskender’in beklenmedik zamanda bilinmeyen bir sebepten dolayı genç yaşta ölmesi üzerine generaller arasında imparatorluğu paylaşma savaşları başlamıştır. Savaşların bitiminde yapılan antlaşmalarla bölgelerin bölünmesine karar verildi. Urfa, Aramiler tarafından Urhay olarak adlandırılıyordu. Urfa MÖ 302 yılında I. Seleukos Nikator tarafından eski bir yerleşim alanının kalıntıları üzerine yeniden kurularak “Suları bol” anlamına gelen “Edessa” ismini almıştır. Edessa aynı zamanda o dönem Makedonya başkentinin adıydı. Urfa’ya o dönemde sulak ve yeşilliğinin bol oluşundan dolayı Edessa’ya benzediği için muhtemelen bu isim verilmiştir (Başkan, 1997: 27-29).

Selevkoslar devletinde taht kavgaları başlayınca bu fırsatı değerlendirmek isteyen Aramiler, Edessa diye bilinen Urfa bölgesini ele geçirmek için savaş başlattılar. MÖ 69’da Urfa yöreleri kısmen Aramilerin kısmen de Romalıların etkisi altındaydı. Romalı komutan Pompeus, M.Ö 65’te Suriye’ye girerek Urfa civarındaki yörelerden Anthemusia (Suruç) ve Karrha (Harran) gibi alanları kapsayan geniş bir bölgeyi Roma’nın vilayeti durumuna getirdi. Roma İmparatorluğu’nun 395 yılında Doğu ve Batı olarak ikiye bölünmesi sonucunda Urfa’nın doğu bölgesi Doğu Roma İmparatorluğu içinde kalmıştı (Özgül, 1987: 24).

Urfa’da yaklaşık 230 yıl Bizans İmparatorluğu’nun hâkimiyeti sürmüştür. Bundan dolayı bölgede 500 yıla aşkın bir süre içinde Hristiyanlık varlığını korumuştur. Fakat İslamiyet’in ortaya çıkmasıyla birlikte Arap Yarımadası başta olmak üzere bu bölgede Müslümanlık hızla yayılmaya başlamıştı. Hz. Muhammed’in (SAV) vefatından (632) çok kısa bir süre sonra, Halife Hz. Ömer döneminde Şam ordusu komutanı İyaz Bin Ganem 639 yılında Urfa’yı fethetmişti. Yukarı Mezopotamya, İslam’ın fethinden

sonra Diyar-ı Mudar, Diyar-ı Rabia ve Diyar-ı Bekr olmak üzere üç idari alana ayrılmıştı. Diyar-ı Mudar'ın merkezi Harran diğer kentleri ise; Urfa, Rakka ve Suruç olarak biliniyordu. Urfa, Halife Hz. Osman döneminde Şam valisi olan Halife Muaviye'nin kontrolündeydi. Hz. Ali, 661 yılında şehit edilince Halife Muaviye'nin liderliğinde Emevi Devleti kurulmuş ve Urfa bölgesi de Emevilerin hâkimiyetine geçmişti. Emeviler 750 yılına kadar bu bölgede üstünlük sağlamıştı. Zamanla Abbasilerin güçlenmesiyle Emevilerin hâkimiyeti bölgede son bulmuştu. Abbasiler, önce İran ve Mezopotamya'nın büyük bir kısmını ele geçirmişti. II. Mervan'ın da yenilmesi üzerine El-Cezire içinde yer alan Urfa, Harran ve Suruç bölgesinin tamamı Abbasi hâkimiyetine dâhil olmuştu. Ancak El-Cezire bölgesinde 812 yılında Amr ve Nasr Bin Şebes adlı kişilerin ortaya çıkarttıkları isyanlarla Abbasilerin elinde olan Urfa, Harran ve Suruç kentleri yağmalanmıştı (Nahit, 2008:29-30).

Emevi ve Abbasi dönemlerinde İslam hâkimiyetinde kalan Suruç, M.S. 1000 yılı civarında Nümeyroğulları ve Mervanilerin hâkimiyetinde kalmış sonra Bizans İmparatorluğu'na geçmişti. Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan Urfa'yı kuşatmış ancak Bizanslılardan alamamıştı. Fakat Alparslan'ın oğlu Melikşah yönetimindeki Büyük Selçuklu ordusu, 1087 yılında Urfa, Suruç ve Harran'ı almış ve bölgede Türk hâkimiyetini başlatmıştır. Selçuklu Devleti'nin parçalanmasıyla Suriye-Filistin Selçukluları Dönemi'nde kent korunmaz hale gelmiş ve bir Haçlı kontluğu kurulmuştur (Kürkçüoğlu, Yenigün, Yazgan, 2013:60).

Bu Haçlı Kontluğunu kuran kişi ise Kont Baudouin'dir. Baudouin'in Urfa kontu olarak idareyi eline aldıktan birkaç ay sonra Artuk'un oğlu Sökmen'in Suruç'u geri almak için yaptığı taarruzu Urfalı Mateos şöyle anlatır (Demirkent, 2013: 77): "549 yılında (24 Şubat 1100-22 Şubat 1101) Artukoğlu Sökmen, büyük bir ordu ile Seruc üzerine yürüdü ve civar yerlere akınlar yaptı. Onun karşısına çıkan kont Baudouin du Bourg ile Seruc kontu Foucher mağlup oldular. Türkler Frank askerlerini ve beraberinde bulunan Ermeni savaşçılarını kılıçtan geçirdiler. Foucher de öldürüldü. Baudouin üzüntü içinde yanında 3 kişi bulunduğu halde, Urfa'ya dönerek iç kaleye kapandı. Şehrin ileri gelenleri onu kaleden alıp şehre indirdiler ve tahtına oturtular. Daha sonra Baudouin Müslüman ordusunu kaçırmaya mecbur etti ise de Seruc halkı kendisine itaat etmedi. Bunun üzerine Franklar şehre hücum edip bütün ahaliyi kılıçtan geçirdiler ve her tarafı yağma ettiler" (Mateos, 1987: 206)."

Baudouin (1098) önderliğinde kurulan kontluk, yörede 48 yıl Latin Krallığı adıyla hüküm sürmüştür. Urfa 1146 yılında Musul Atabeyi Alaattin Zengi'nin oğlu Nurettin Mahmut ve onun Başkomutanı Selahattin Eyyubi tarafından geri alınmış ve Latin Kontluğu'na son verilmiştir. Urfa'nın Türkler tarafından geri alınması, II. Haçlı Seferi'nin nedenlerinden birini teşkil etmiştir. Bu sefere katılan ordu birlikleri Selçuklu sultanı I. Mesut tarafından Eskişehir'de imha edilmiş ve böylece Şanlıurfa yeni bir Haçlı istilasından kurtarılmıştır.

Moğollar döneminde sık sık yağmalanan ve ağır vergilerle ezilen Urfa yöresindeki Türkmen boyları, Anadolu Selçuklularının 1318'de tarihe karışmasından sonra bağımsız davranmaya başladılar. Ancak Timur'la birlikte Ankara Savaşı'na katılan Akkoyunların başında bulunan Kara Yülük Osman Bey, kendisine bağışlanan Diyarbakır yöresinde Akkoyunlu Devleti'ni kurduktan sonra (1403) Urfa'yı da ele geçirdi. Safevilerin güç kazanmasıyla etkinliklerini yitiren Akkoyunlular 1502'de aldıkları son yenilgiyle tüm Doğu Anadolu'yu Safevilere bırakmak zorunda kaldılar. 1514'te Urfa'yı alan Şah İsmail komutasındaki ordular, Yavuz Sultan Selim tarafından 1517'de yenilgiye uğratılmıştır ve böylece Urfa ve Suruç bölgesi Osmanlıların topraklarına katılmıştır. Daha sonra Urfa, Halep vilayetine bağlı bir sancak olmuştur (Maraş, 1986: 28-29).

Suruç Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra; önce İngilizler, sonrada Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Kurtuluş Savaşı sırasında elindeki dar ve kısıtlı imkânlarla işgalcilere ve istilacılara karşı kahramanca çarpışan Suruç halkı, merkezi Urfa da bulunan işgalci güçlerin lojistik desteğini engellemek amacıyla, işgalcilerin Urfa kanadının çökmesine öncülük etmiştir. Desteksiz kalan işgalci güçler, bu gelişme üzerine halk ile anlaşarak bölgeyi terk etme yolunu seçmişlerdir. 5 Nisan 1920 tarihinde işgalcilerin takviye güçleri Suriye tarafına püskürtülünce Urfa'daki Fransızlar teslim oldular. Böylelikle Suruç'un işgalcilerden kurtuluş tarihi 13 Mayıs 1920 olarak tarihe geçmiştir. Cumhuriyetin kurulması ardından Suruç 1923 yılında teşkil edilen bir ilçenin merkezi olarak Urfa iline bağlanmıştır.

Görüldüğü gibi Suruç ilçesi ve çevresi tarih boyunca çok farklı güçlerin ve farklı yönetimlerin içinde yer almıştır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde idari

teşkilat sınırlarının çok değişmiş olduğu görülmektedir. Bu tür değişmelerin günümüzde de devam ettiğini söylenebilir.

2.2. NÜFUS

2.2.1. NÜFUSUN GELİŞMESİ

İnsan ve tabiat, coğrafyanın iki ana unsurunu teşkil etmektedir. Bu iki eleman arasındaki ilişkileri inceleyen beşerî coğrafya açısından yeryüzünde hayatını sürdüren insanların dağılışları, hareket ve nitelikleri birinci derecede önemi haiz olaylardır (Tanoğlu, 1969: 29). Belirli bir sayım gününde bir ülkede sayılarak belirlenen toplam insan sayısına nüfus denilmektedir (Doğanay, 2014: 15). Nüfus ile ilgili bilgilere Cumhuriyet devrinden bu yana belirli aralıklarla yapılan genel nüfus sayımları sonucunda ulaşılabilir. Cumhuriyet devrinden önce gerek Selçuklu gerekse Osmanlı Devleti döneminde Anadolu'nun nüfus değerleri hakkındaki bilgilerimiz; tarihçilerin genel tahminlerine kaynaklık eden tahrir defterleri, mühimme defterleri, seyahatnameler ve vakfiyeler gibi tarihi belgelere dayanır. Fakat ileri sürülen bu tür nüfus değerleri sonucunda nüfusun geçmiş dönemlere ilişkin sosyo-ekonomik yapısı ya da diğer özellikleri hakkında detaylı bilgiler ileri sürmek mümkün değildir (Doğanay, 2014: 1969).

Cumhuriyet ilan edildikten sonra ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Bundan dolayı önce elde edilen nüfus değerleri ise gerçeklikten çok uzaktı. Bu yıllarda Suruç ilçesinin nüfusu 9472'si erkek 9185'i ise kadın olmak üzere 18632 olarak kaydedilmiştir. Suruç ilçesinin temel geçim kaynağı daha çok tarım ve hayvancılıktır. Bu yüzden burası 1927 yıllarında bir tarım kasabası niteliğindeydi. Bu durumun ortaya çıkmasında en önemli etken, kırsal alanların üretimin ana merkezini meydana getirmesidir. Suruç'un 1927 yılındaki yapılan sayıma göre nüfusun %92'sinin kırsal alanlarda toplandığı görülür. Zamanla ilçede yeni sanayi kolları gelişmesi dolayısıyla yeni iş imkânları doğması, kırsal kesimde eğitim ve sağlık hizmetlerin yeterince gelişmemiş olması, kırsal nüfusun azalmasını neden olmuştu. İlçede yeraltı suyunun azalmasına bağlı olarak da tarımla uğraşan nüfus, çalışmak için başka kentlere doğru göç edince kentsel nüfus önem kazanmaya başlamıştır. Suruç ilçesinde nüfusun büyük çoğunluğu 1990'lı yıllara kadar kırsal kesimde toplanırken, 2000 yılından itibaren

yapılan sayım sonuçları kentsel nüfusun artık %54,0 ile kırsal nüfusu geride bıraktığını gösteriyordu (Tablo2.1).

Tablo 2.1. Suruç İlçesi'nde Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranlarının Değişim Süreci (1927-2017).

YIL	Toplam Nüfus	Kentsel Nüfus	Kentsel Nüfus Oranı (%)	Kırsal Nüfus (Kasaba+Köy)	Kırsal Nüfus Oranı (%)
1927	18632	-	-	1941+17141	100,0
1935	21547	-	-	2427+19120	100,0
1940	25152	-	-	3147+20010	100,0
1945	27063	-	-	3632+23431	100,0
1950	30022	-	-	4214+25898	100,0
1955	35014	-	-	5993+29021	100,0
1960	38657	-	-	6800+31857	100,0
1965	42206	-	-	9015+33191	100,0
1970	53158	-	-	15033+38125	100,0
1975	58214	20395	35,0	37819	65,0
1980	50664	18892	37,3	31772	62,7
1985	69425	25660	37,0	43765	63,0
1990	80202	39905	49,8	40297	50,2
2000	82247	44421	54,0	37826	46,0
2007	102667	69930	68,1	32737	31,9
2010	100082	60307	60,3	39775	39,7
2015	101964	64175	62,9	37789	37,1
2017	102237	65191	63,8	37046	36,2

Kaynak: DİE ve TÜİK istatistikleri.

İlçede özellikle 1990 yılında yapılan sayımda kırsal nüfusun 1985'e göre %13 oranında azaldığı görülmektedir (Tablo2.1). Suruç'un kırsal nüfus oranının 2007-2010 dönemlerine bakıldığında 2007 yılında %31,9 iken 2010 ise %39,7'ye ulaştığı görülmektedir. İlçenin toplam nüfusunda çok fazla bir değişiklik olmamasına rağmen kentsel ve kırsal nüfus oranında dikkate değer bir değişiklik göze çarpmaktadır. Bu durumda yaklaşık 9000 civarındaki bir nüfus kitlesinin kentten kırsal alanlara geri döndüğü sonucu ortaya çıkar. Bunun en baştaki nedeni kırsal kesimde sulama nedeniyle gelir artışı ve 2009 yılı yerel seçimlerde muhtarlıkları kazanmak isteyen kişilerin akraba ve tanıdıklarının ikamet adreslerini köylere taşımaları olarak gösterilebilir (Tablo2.1).

Nüfus miktarında meydana gelen değişimler, doğumlar, ölümler ve göçlerin karşılıklı olarak birbirlerini etkilemesi sonucunda değişik dönemlerde farklı özellikler gösterir (Birinci, 2007:51, Tümertekin ve Özgüç, 2009: 228). Çalışma sahası olan Suruç'un, tarihsel önemi ve coğrafi konumundan dolayı bazı dönemlerde nüfus gelişiminde hızlı iniş ve çıkışlar yaşanmıştır. Suruç tarihin eski devirlerinden beri doğa şartları ve tarım ürünlerinin çeşitliliğinden dolayı kalabalık insan topluluklarını içinde barındırmıştır. Suruç, 1517 yılında Osmanlılar tarafından ele geçirildikten sonra Halep vilayetine bağlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz ve Fransızlar tarafından işgal edilince ilçe merkezinin nüfusu durağanlaşmış ve artış olmamıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra ilk nüfus sayımı 28.10.1927 tarihinde yapılmıştır. Bu sayımda ilçenin nüfusu 18632 olarak, Suruç kasabasının ise 1941 nüfuslu olduğu tespit edilmiştir. Suruç 1927-1935 yılları arasında %6,0, 1935-1940 yılları arasında ise %5,1 oranında yıllık nüfus artış hızı göstermiştir. Bu artış hızının yüksekliği 1927 yılında kayıtlara geçmeyen nüfusun 1935 yılında yapılan nüfus sayımlarda kayıtlara geçmesi ve bu dönemde ülkemize gelen göçmen nüfusun bir kısmının Suruç'a yerleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Suruç'un 1940 yılındaki yapılan genel nüfus sayımında ise toplam nüfusu 3147'ye ulaşmış ve yıllık nüfus artış hızı da 5,1 oranında gerçekleşmişti. Kasaba nüfusuna beş yılda toplamda 720 kişi katılmış ve 1975-1980 yılları hariç nüfusun gelişimi pozitif yönde olmuştur. Özellikle 1965-1970 genel nüfus sayımı devresinde nüfus miktarı 1,6 kat artış göstererek 15033'e ulaşmış, dönemin yıllık nüfus artış hızı da 10,2 gerçekleşmişti.

Bu dönem Suruç'a bağlı kırsal yerleşmelerde de önemli nüfus artışlarının görüldüğü devredir. Gerçekten de kır nüfusu beş yılda 33191'den 38125'e yükselmiş, yıllık artış hızı da 0,8'den 2,7 çıkmıştı. Suruç'un 1940-1945 devresinde ise nüfus artış hızı %2,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu devredeki nüfus artış hızının diğer dönemlere göre düşük olmasının nedeni ise II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri ve ilçeden dışarıya verilen göçlerdir. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra kasabanın, nüfusunun yükselmeye başladığı dikkati çekiyor. Bu dönemde yerleşmenin nüfus artış hızı %7,0 olarak kaydedilmiştir. Bunun nedeni; II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve bunun sonucunda serbest bırakılan erkek nüfusun doğum oranına yaptığı olumlu etkidir. Ayrıca sağlık alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak ölüm oranlarının azalması da nüfus artışını sağlayan etmenler arasında gösterilebilir (Gökoğlu, 2008: 43-44).

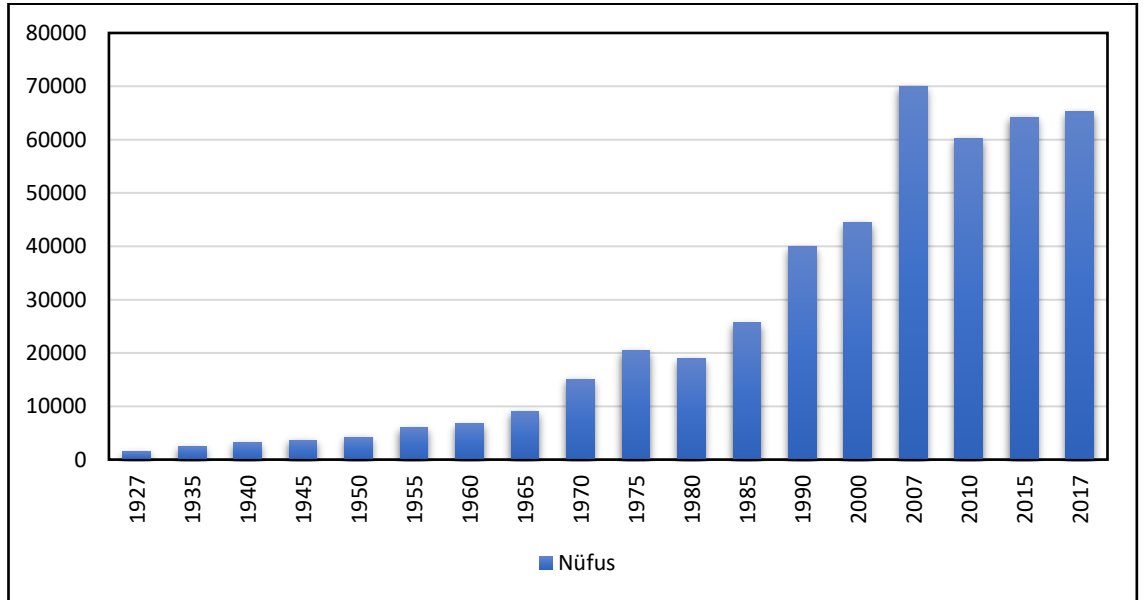
Tablo 2.2. Suruç Kenti ve Suruç İlçesi'nde Nüfus Gelişimi (1927-2017).

Sayım Devresi	Suruç'un Nüfusu	1927=100	Yıllık Artış Hızı (%)	Kırsal Nüfus	Yıllık Artış Hızı (%)	Toplam Nüfus	Yıllık Artış Hızı (%)
1927	1491	100	-	17141	-	18632	-
1935	2427	163	6,0	19120	1,3	21547	1,8
1940	3147	212	5,1	20010	0,9	25152	3,0
1945	3632	244	2,8	23431	3,1	27063	1,4
1950	4214	282	2,9	25898	2,0	30022	2,0
1955	5993	402	7,0	29021	2,2	35014	3,0
1960	6800	457	2,5	31857	1,8	38657	1,9
1965	9015	605	5,6	33191	0,8	42206	1,7
1970	15033	1009	10,2	38125	2,7	53158	4,6
1975	20395	1368	6,10	37819	-0,1	58214	1,8
1980	18892	1267	-1,5	31772	-3,4	50664	-2,7
1985	25660	1721	6,2	43765	6,4	69425	6,3
1990	39905	2676	8,8	40297	-1,6	80202	2,8
2000	44421	2980	1,0	37826	-0,6	82247	0,2
2007	69930	4691	6,4	32737	-2,0	102667	3,1
2012	56963	3821	-4,1	44388	6,0	101351	-0,2
2017	65191	4373	2,6	37046	-3,6	102237	0,1
1927-2017 Ortalaması	-	-	4,9	-	2,4	-	2,2

Kaynak: DİE ve TÜİK genel nüfus istatistikleri.

****DİE Yıllık Nüfus Artışı Formülü:** $r = \frac{\log P - \log P_0}{n} \cdot \log e$

r= yıllık artış oranı, P=Son Nüfus P₀=İlk Nüfus n=yıl sayısı e= 2,7182818

Şekil 2.1. Suruç Kentinin Sayım Devrelerine Göre Nüfus Gelişimi.

Suruç'un 1955-1960 ve 1960-1965 dönemlerde yıllık nüfus artış hızının Türkiye ortalamasının altında olduğu görülür. Bu durumun oluşmasında temel etken, ilçe merkezinin dışarıya göç vermesidir. Çünkü kentte sanayinin yeterince gelişmediği ve su

kaynaklarının yetersizliği sonucunda insanlar, iş olanaklarının daha fazla olduğu yakın illere (Gaziantep, Adana, Şanlıurfa) göç etmişlerdir. İlçede 1960 yılından sonra yeraltı suyu çıkartılarak ovanın sulanmaya başlamasıyla 1965-1970 döneminde nüfusun artış hızı ivme kazanmıştı. Yörede 1980’li yıllardan itibaren ise yaşanan siyasi olayların, göçleri meydana getirmesiyle nüfus artış hızının %-1,5’e düştüğü görülür. Bu yıldan sonra PKK terör örgütünün kırsal alanda yürüttüğü terör faaliyetleri, yöredeki göçün temel nedenini oluşturmuştur. Suruç kentinin 1990 yılında ülkenin çeşitli yörelerine verdiği göç miktarı, sahada yapılan mülakat ve anketler neticesinde tespit edilmiş ve 820 ailenin terörden, ekonomik ve toplumsal sorunlardan dolayı göç ettiği belirlenmiştir.

Kent, özellikle son 15 yıldır dışarıya göç vermemektedir. Bu göçler daha çok bağılı bulunan ilin ilçelerine veya yakın illere doğru olan tarımsal amaçlı mevsimlik göçlerdir. Bu göçler aslında mevsimlik olduğu için geri dönüşü olan göçler niteliğinde olup ilçenin nüfusunu olumsuz etkilememektedir. Tüm bunlara rağmen Suruç’un doğum oranının yüksek olması, nüfusun hızla artmaya devam edeceğinin işaretidir (Gökoğlu, 2008: 44).

Kentin 2000 yılındaki nüfusu 44421 olmuştur. Bu yıldan itibaren kent, çevreden daha çok göç almış ve nüfusunun sürekli artmasına bağılı olarak kent nüfusu kır nüfusu geçmiş ve yerleşmenin sınırı da sürekli artmıştır. Kentin nüfusuna, 2000-2016 arasındaki dönemde, 20681 kişi daha eklenmiş ve nüfus 65102’ye ulaşmıştır. Dolayısıyla bu dönemde meydana gelen nüfus artışı sonucunda kent, nüfusun barınma ihtiyacını karşılamak üzere ilçe merkezinin kuzey yönünde kalan Onbirnisan Mahallesi’ne doğru yol boyunca yayılma göstermiştir.

Kent, GAP kapsamında yapılan tünelle birlikte ekonomi yapısı, arazi kullanım biçimi, yeni oluşacak üretim etkinlikleri gibi birçok alanda değişimler yaşamaya başlamıştır. Bölgenin çekiciliği ve iş olanaklarının artması gibi faktörler, nüfus hareketinin niteliklerini ve yönünü değiştirmektedir. GAP’ın sonucunda artan tarımsal üretim, beraberinde tarım dışı diğer ekonomik faaliyetleri de geliştirmiştir. Nüfus yapısındaki değişiklikler tarımın yeni yapısına ve gelişen sanayi, hizmet sektörünün faaliyetlerine bağılı olarak karşılıklı etkileşim içerisinde olmuştur.

2.2.2. NÜFUS HAREKETLERİ

Nüfus gerek miktar gerekse yapı itibariyle daima bir değişime tabidir. Mevcuda yeni fertler eklenmesi veya mevcuda dâhil fertlerin eksilmesi, nüfus miktarını etkilediği gibi nüfusun yapısında da değişikliklere yol açar. Nüfusun miktarında ve yapısında değişikliklere sebep olan olaylar “Hayati Olaylar” adı altında incelenir. Aynı nüfus içerisinde bir kısım fertlerin bir kategoriden öbürüne transferinden ibaret olan göçe, evlenme ve boşanma gibi olaylara “Nüfus Hareketleri” denir (Tandoğan, 1998: 80).

2.2.2.1. Doğumlar ve Ölümler

Nüfusun dağılışı ve yoğunluğu sürekli olarak bir değişim içindedir. Nüfusun değişmesinde etkili olan faktörler doğumlar, ölümler ve göçlerdir (Tümertekin ve Özgüç, 2009: 228). Suruç İlçe Nüfus Müdürlüğü verilerine göre 2009-2016 arasındaki dönemde en yüksek nüfus doğum %15,3 ile 2014, en düşük nüfus oranı ise %13,5 ile 2016 yılında gerçekleşmiştir. İlçede 2014 yılında doğan erkek çocuk sayısı 1806’iken kız çocuk sayısı 1757 olmuştur. Toplamda doğan çocuk sayısı 3563 ile 2014 yılında en yüksek değere ulaşmıştır. Kentte 2014 yılında doğan 64’ü erkek, 31’i kız olan 95 bebek çeşitli sebeplerden dolayı yaşamını yitirmiştir (Tablo 2.3).

Tablo 2.3. Suruç İlçesinde Cinsiyete Göre Bebek Ölüm Sayıları (2009-2016).

Yıl	Erkek	Kız	Toplam
2009	25	23	48
2010	20	22	42
2011	19	33	52
2012	21	16	37
2013	29	21	50
2014	33	31	64
2015	29	25	54
2016	19	18	37

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü.

Doğumlarla ilgili göstergelerden bir tanesi “genel doğurganlık” olayıdır. Belirli yılda canlı doğum sayısının, doğurgan yaştaki kadınların (15-49 yaş arası) nüfusa bölündükten sonra 1000’e çarpılmasıyla genel doğurganlık oranı belirlenir. Nüfus ve

Vatandaşlık Genel Müdürlüğünden alınan verilere ve yapılan hesaplamalara göre çalışma sahasının 2016'daki doğurganlık oranı %_o 125,02'dir.

Tablo 2.4. Suruç İlçesinde Meydana Gelen Doğum Sayısının Yıllara Göre Durumu (2009-2016).

Yıl	Erkek	Kız	Toplam
2009	1656	1674	3330
2010	1750	1660	3410
2011	1688	1710	3398
2012	1761	1604	3365
2013	1707	1641	3348
2014	1806	1757	3563
2015	1731	1589	3320
2016	1595	1552	3147

Kaynak: İç İşleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü.

Kentte gerçekleşen doğum ve ölüm oranlarında yıldan yıla artış ve azalışlar görülür. Suruç, genel itibariyle yüksek nüfus barındıran bir yerleşme alanıdır. Bir hanede kaç kişinin yaşadığı incelendiğinde, hane halkı sayısının genellikle 5'in üzerinde olduğu görülür. İlçe merkezinde aile büyüklüğü sayısının çok yüksek olması bölgede ailelerin çok çocuklu olmasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği üzere Şanlıurfa'da ve ilçesi olan Suruç'ta aşiret kavramı hala varlığını sürdürmektedir. Bundan dolayı halk arasında erkek çocuk sahip olmanın daha fazla nüfus sağladığı düşüncesi Suruç'un çok nüfuslu aile yapısının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bir yerin nüfusun doğal gelişimi hakkında daha doğru bilgi edinebilmek için sadece doğum oranlarını değil aynı zamanda ölüm oranlarını da ele almak gerekir. Belirli bir sürede bir hastalık nedeniyle veya genel olarak var olan ölüm sayısının, aynı süredeki mevcut ortalamaya bölünüp 1000 ile çarpılması sonucu ulaşılan orana "Kaba Ölüm Oranı" denir. Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğünden alınan verilere göre Suruç ilçesinde en yüksek ölüm oranı toplamda 466 ile 2009 yılında gerçekleşmiştir. Çalışma sahasının 2016 yılındaki ölüm oranı %3,5'tir (Tablo 2.4). Kentin doğum ve ölüm sayılarına bakıldığında 2009-2016 yılları arasındaki doğum sayıları ölüm sayısından daha fazladır. Bu duruma istinaden kentin nüfus artış oranının daha yüksek olması gerekirken aksine beklenenden daha az bir artış gerçekleşmiştir. Bunun sebebi

ise ilçe merkezinden başka yerlere yapılan göçlerdir. Kent nüfusunun azalışında bir başka etken ise yaşanan ölümlerdir. İlçe merkezinin 8 yıllık nüfus periyoduna bakıldığında ortalama 1 yılda 400 kişinin öldüğü görülmektedir. Fakat kentte doğan nüfus, ölen nüfustan daha fazladır. Şöyle ki; kente doğan nüfustan ölen nüfusu çıkarıp kalan nüfusu alınan göçle toplarız. Daha sonra bu çıkan sonuçtan kenttin verdiği göçü eksiltip o dönemlere böldüğümüzde ise her yıl yaklaşık 1500 kişinin, kentin nüfusa eklendiği görülmektedir.

Tablo 2.5. Suruç İlçesinde Meydana Gelen Ölüm Sayısının Yıllara Göre Durumu (2009-2016).

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
2009	231	235	466
2010	239	226	465
2011	210	225	435
2012	197	184	381
2013	212	158	370
2014	189	174	363
2015	202	157	359
2016	184	177	361

Kaynak: İç İşleri Bakanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

2.2.2.2. Göçler

Nüfusun önemli faktörlerinden birisi olan göç, kelime olarak yer değiştirmeyi ifade eder (Özgür, 2000:143). Bir başka tanıma göre göç: Kişilerin yaşamlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir bölümü geçirmek üzere devamlı veya geçici bir süre iskân etmek için yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayına denir (Akkayan, 1979: 21). Çok yönlü bir demografik olay olan göç, ilkin ele alındığında basit bir yer değiştirme durumu gibi görünse de nedenlerinin ve sonuçlarının toplum ve bireylerin üzerinde önemli etkileri vardır (Es ve Ateş, 2004: 210). Aslında göç olayının en büyük etkisi, insanların yaşamsal faaliyetlerini sürdürmek için daha uygun yerlere geçici veya devamlı olmak üzere gitmek ve buralarda iş bularak ekonomik kazanç elde etme tercihidir. Ayrıca göç üzerinde toplumsal olayların yanında siyasi etmenlerinde etkili olduğunu ifade edilebilir.

Araştırma sahasında çeşitli dönemlerde göçe neden olan faktörün, başta geçim sıkıntısına dayandığı bunun yanı sıra kentlerin sunduğu sosyal imkânlardan faydalanma, daha iyi yaşam sürdürme isteği ve eğitim faktörleri gibi etmenler olduğu kanısına varılmıştır. Ayrıca ilçede sanayi faaliyetlerin yeteri kadar gelişmemesi, kırsal ekonominin artan aile nüfusunu karşılayamaz durumda olması ve miras yoluyla arazilerin bölünmesi ilçe halkının kırsal kesimden ilçe merkezine ve ilçe merkezinin yakınındaki büyük şehirlere doğru göç etmelerine neden olmuştur. Araştırma sahası, başta Şanlıurfa'nın ilçeleri olan Harran, Viranşehir, Siverek ve Akçakale olmak üzere Gaziantep, Adana ve Türkiye'nin batı illerine göç verdiği görülür.

Göçe etki eden diğer önemli bir faktör terördür. Ülkemizde kırsal bölge ve küçük kentlerden büyük kentlere ve başka ülkelere yapılan göçlerde, 1980'li yıllara kadar ekonomik nedenler ve işsizlik ön planda rol oynamışken 1980'li, 1990'lı, 2000'li yıllarda, özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde siyasal baskılar, terör, kimi köylerin ve mezraların boşaltılması göçü hızlandırmıştır. PKK terör örgütünün yürüttüğü faaliyetlerden dolayı etkilenen kırsal alan, bölgedeki göçün de temel nedenlerden birini oluşturmaktadır. Bu etkilenen alanlardan birisi de Suruç kentidir. Kentin terör örgütü PKK/PYD denetimindeki ve adeta örgütün lojistik üssünden birisi olan Ayn el Arap kenti ile komşu olması bu tür faaliyetlerin yayılmasını kolaylaştırmıştır. Özellikle Suruç'a bağlı Mürşitpınar Mahallesi üzerinden Türkiye'ye yasadışı yollarla geçen terör grupları, bölgede zaman zaman faaliyet göstermiştir.

Suruç'ta bölücü terör olayları 1980 ve 1990'lı yıllarda tırmanışa geçmiştir. Köy ve mezralarda yaşayıp halkı tehdit eden örgüt, sosyal ve ekonomik problemler ortaya çıkmasına ve göç hareketinin başlamasına neden olmuştur. Suruç kentinin 1990 yılında ülkenin çeşitli yörelerine verdiği göç miktarı, sahada yapılan mülakat ve anketler neticesinde 820 ailenin terör, ekonomik ve toplumsal sorunlardan dolayı göç ettiği tespit edilmiştir. Kent'in 2000 yılındaki nüfus sayımında ise, aldığı göç miktarı 2114'iken verdiği göç miktarı ise 10267 kişi ile net göç hızı (‰ -49,70) olarak gerçekleşmesi, yöredeki göçün ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaşın ardından Türkiye'nin sınır güvenliği tehlikeye girmiştir. Sınır bölgesindeki terör yuvalanmasından sonra Türkiye'ye sızan teröristler ülke içinde birçok kanlı eylem düzenlemiştir. Türkiye bu kanlı eylemlerden sonra 25 Ağustos 2016 tarihinde Fırat Kalkanı Harekâtı ile Suriye'ye girdikten sonra bölgeyi Cerablus, El Bab,

DEAŞ ve PKK/PYD'den temizlenmiş oldu. Güvenlik uzmanları, son yıllardaki teknolojik gelişmelerle birlikte, sınır ve sınır ötesinde planlı ve kararlı operasyonlarla ilçede güvenliği artırmıştır. Son yıllarda özellikle terör örgütünün bağlantısını sağlayan önemli güzergâhlardan birisi olan Mürşitpınar-Ayn el Arap hattında beton duvar inşasına başladıktan sonra terör olayları her geçen gün azalarak bitme noktasına gelmiş ve Suruç'ta terör faaliyetleri önemli ölçüde azalmıştır.

İç Göçler: İlçenin iç göçlerine bakıldığında iç göç, nüfusun aynı ülke sınırları içerisinde yeniden yerleşimin ve hareketine denir (Akkayan, 1979: 21). Ülkemizde 1950 yılına kadar il içi işçi göçü ve mevsimlik işçi göçü yaygınken, bu yıllarda başlayan ekonomik canlanma, il dışı göçü ortaya çıkarmıştır. Tarımsal arazilerin miras ve benzeri nedenlerle parçalanmasından dolayı elde kalan araziler, ailelerin geçimini karşılamamış ve 1950'den sona tarımda kaydedilen gelişmeler ile birlikte karayolu, liman, hidroelektrik santrallerin inşası, sanayi bölgelerinin oluşturulması ve yeni sahaların açılması gibi durumlar iç göçünü hızlandırmıştır (Pazarlıoğlu, 2007: 122-123). Belirli dönemlerde büyük kentlere yönelik olan göçler bu kentlerde birçok toplumsal sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlçede 2000 yılına kadar kırsal nüfus oranı, kentsel nüfus oranına göre daha fazlayken, 2000 yılından sonra kentsel nüfus oranı kırsal nüfus oranını geride bırakmış ve bu durum her geçen yıl artarak devam etmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu 2012-2016 verilerine göre iç göçler incelendiğinde ülkemizde iç göçlerin eskiden beri yönelmiş olduğu alanlar büyük şehirler olup, özellikle de İstanbul, Ankara, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye ve Mersin illeridir. Göçlerin bu merkezlere yönelmesi sonucunda sanayileşme süreci ile birlikte kırsal alanlardan gelişmiş kent merkezlerine doğru bir göç süreci yaşanmış ve bu durum “kırsalın itişikentin çekiciliği” olarak adlandırılmıştır (Bülbül ve Köse, 2010: 78).

Suruç'ta 2016 yılı itibariyle doğup başka şehirlerde ikamet eden 3534 kişinin başka şehirlerde yaşamayı seçmesi, kentten dışı olan göçlerin ne kadar yüksek seviyede olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu göçlerde en çok pay alan illerden Gaziantep (1463 kişi) ilk sırada yer alırken, İstanbul (248 kişi) ikinci sırada ve Adana ise (234 kişi) üçüncü sırada yer almıştır (Tablo 2.6).

TÜİK'in yayınlamış olduğu 2000-2016 arası nüfus istatistiği verilerine bakıldığı zaman kentin 2012 yılında aldığı göç 3084 kişi, verdiği göç ise 6026 kişi, net göç miktarı-2942 kişi ve net göç hızı binde -28,61'dir. Kentin 2016 yılında ise aldığı göç 2293, verdiği göç 3534, net göç miktarı-1584 kişi ve net göç hızı ise binde -15,42 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2.7).

Tablo 2.7. Suruç İlçesinin Aldığı ve Verdiği Göçler (2000-2016).

Yıl	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç (Aldığı- Verdiği)	Net Göç Hızı (%)
2000	2114	10267	-8153	-49,70
2012	3084	6026	-2942	-28,61
2013	2158	3733	-1580	-15,47
2014	2164	4039	-1875	-18,19
2015	2293	3877	-1584	-15,47
2016	2293	3534	-1584	-15,42

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

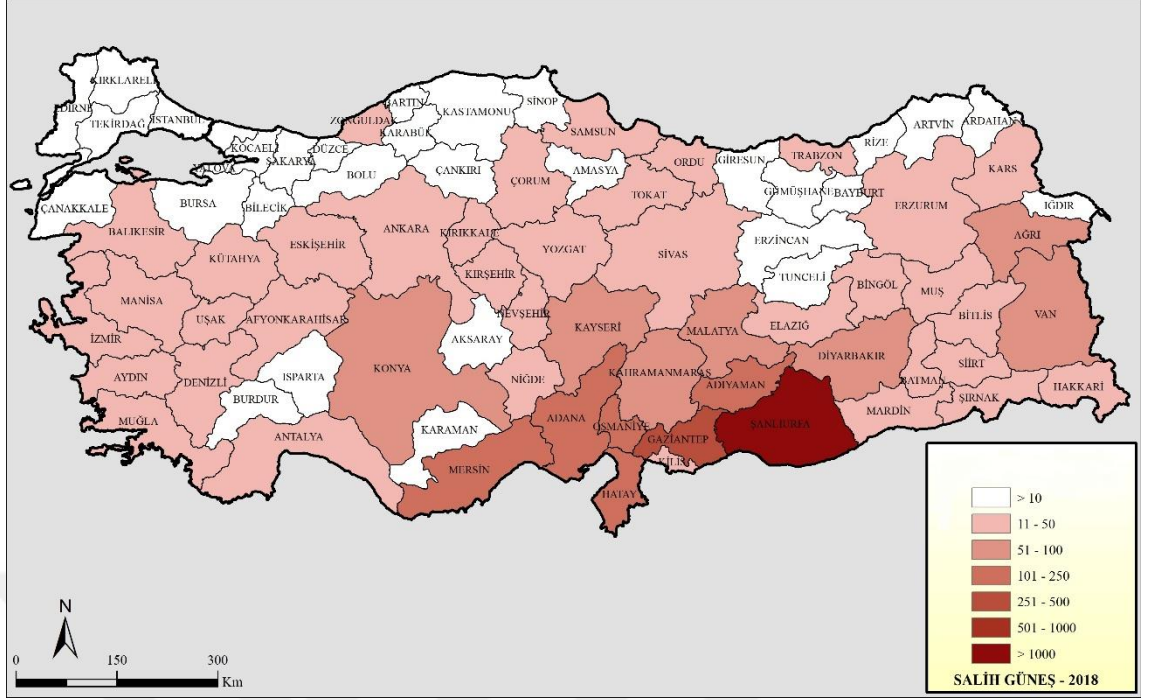
Kentten dışarıya yapılan göçlerden bir diğeri de mevsimlik işgücü göçüdür. Bu mevsimlik göçünü meydana getiren en büyük etken tarım sektörüdür. İlçede yaşayan insanların büyük çoğunluğu eskiden beri tarımla uğraşmaktadır. İlçe merkezinde zamanla azalan yeraltı suları nedeniyle insanlar edindikleri tecrübelerle başka şehirlere göç ederek tarım faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Ayrıca mevsimlik göçü oluşturan bir diğer önemli özellik, genç nüfusun eğitim amacıyla başka şehirlere göç etmesidir.

Suruç kentinde 2016 yılı itibarıyla başka ilde doğup Suruç'ta ikamet eden nüfus miktarı 2249'dur. Gaziantep ili 857 nüfus ile ilk sırayı almaktadır. Bunun önemli nedeni mesafe yakınlığıdır. Bu göçlerin en önemli özelliği dönemlik göçler olmasıdır. Kentin su tüneli açıldıktan sonra, 2000 yılındaki net göç hızı % -49,70'iken bu değer 2016 yılında % -15,42'lere kadar azalmıştır. Son yıllarda kent dışına yönelik yapılan göçlerin geri dönüşü noktasında bazı çalışmalar yapılmaktadır. Ancak yapılan çalışmaların tam manasıyla başarıya ulaştığı söylenemez. Çünkü geri dönüş noktasında pek çok engel bulunmaktadır. Bunların arasında; sınır hattında bazı köyler ve mezralarda hala güvenlik riskinin bulunması ve büyük kentlerde kentsel hayatı benimseyen genç nüfusun isteksiz davranması gibi çeşitli nedenler bulunmaktadır.

Tablo 2.8. Diğer İllerin Nüfusuna Kayıtlı Olmalarına Rağmen Halen Suruç İlçesinde Yaşayan Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı (2016).

İkamet Yeri	Nüfus Sayısı	İkamet Yeri	Nüfus Sayısı
Gaziantep	133	Elâzığ	9
Mersin	160	Aksaray	8
İstanbul	158	Çanakkale	8
Adana	133	Erzurum	7
Hatay	106	Iğdır	7
Ankara	93	Kars	7
Antalya	65	Isparta	7
Osmaniye	55	Muş	7
Adıyaman	51	Ordu	7
Bursa	39	Uşak	7
Konya	38	Sakarya	6
Manisa	34	Kilis	6
İzmir	33	Kocaeli	6
Diyarbakır	31	Batman	6
Muğla	30	Zonguldak	5
Kahramanmaraş	20	Hakkâri	5
Kayseri	14	Nevşehir	5
Bitlis	13	Şırnak	5
Afyonkarahisar	13	Balıkesir	5
Aydın	13	Erzincan	4
Van	13	Karabük	4
Kırşehir	13	Niğde	4
Ağrı	12	Bolu	4
Malatya	12	Kütahya	4
Tekirdağ	11	Tokat	3
Karaman	11	Eskişehir	3
Bingöl	11	Ardahan	3
Mardin	10	Denizli	3
Samsun	9	Siirt	3
Sivas	9	Sinop	3
Tunceli	9	Toplam	2.264

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

Harita 2.2. Diğer İllerin Nüfusuna Kayıtlı Olmalarına Rağmen Halen Suruç İlçesinde Yaşayan Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı (2016).

Dış Göçler: Ülke içinden başka ülkelere olan göçlere dış göç denilmektedir (Tandoğan, 1994: 154). Suruç ilçe merkezinden yurt dışına yönelik göçlerin temel nedeni ekonomik imkânlarının yetersizliği ve bundan kaynaklanan geçim sıkıntısıdır. Türkiye’de 1960 yılından itibaren dışa göçler hızla artmıştır. İlçe merkezinden yurt dışına yapılan göçlerde en fazla göç edilen ülke 80 kişi ile Suriye bunu 40 kişi ile Almanya, izlemektedir (Tablo 2.9).

Tablo 2.9. Suruç Kentinden Yurtdışına Göç Eden Nüfus Sayısı ve Göç Ettikleri Ülkeler (1990-2016).

Göç Alan Ülke	Göç Eden Nüfus	Oranı (%)
Suriye	80	52,3
Almanya	40	26,1
Fransa	15	9,8
Avusturya	10	6,5
İsviçre	8	5,2
Toplam	153	100

Kaynak: Yapılan Anket ve Mülakat Sonuçları.

Ayrıca 2012 yılından itibaren Suriye’de savaşın iyice şiddetlenmesi sonucunda insanlar ölüm endişesiyle Türkiye’ye göç etmeye başladı. Suriye’de 2014 yılından itibaren de Esad’a bağlı güçler, DAİŞ, PYD ve PKK gibi örgütlerin bölgede katliamlar gerçekleştirmesi, Suriye halkının özellikle Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep ve Kilis gibi sınır bölgesine yakın olan şehirlere göç etmelerine neden olmuştur. Türkiye’ye Suriyeli sığınmacı akını ilk olarak Nisan 2011 tarihinde başlamıştır. Türkiye, bu tarihten itibaren Suriyelilere yönelik “açık kapı politikası” uygulayacağını ilan etmiştir. Ancak Suriye’den gelen göç dalgası beklentilerinin çok ötesinde olmuştur. Türkiye, savaşın uzaması ve sayının dramatik şekilde artmasına rağmen Suriyelileri kabul etmeye devam etmektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 12).

Eski başbakan yardımcısı Numan Kurtulmuş’un 18 Eylül 2015 tarihinde Anadolu Ajansına verdiği mülakatta Türkiye’deki Suriyelilerin sayısını 2225147 olarak açıklamıştır. Suriyeli misafirlerin yaklaşık 250 bini Başbakanlığa bağlı AFAD’ın 10 ilde kurduğu ve yönettiği 25 barınma merkezlerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu merkezlerden 5’i Şanlıurfa’da bulunmaktadır. Şanlıurfa bulunan kamplardan bir tanesi de araştırma sahasının içinde kalan Afad Suruç Çadırkent Konaklama Tesisi’dir. Çadır kente yapılan mülakat sonucunda kamp kapasitesinin 35000 olduğu ama şuanda kalan Suriyeli sayısının ise yaklaşık 26000 civarında olduğu belirtilmiştir. Mürşitpınar kapısının açılmasıyla 2014 yılında Ayn el Arap’tan geçiş yapanların sayısı 135000’i aşmıştır. Kitlel göçten en çok Şanlıurfa, özellikle de Ayn el Arab’ın 10-15 km mesafesinde bulunan Suruç etkilenmiştir. Bu kitlel göçten sonra Suruç’un nüfusu iki katına çıkmıştır. Sığınmacıların bir kısmı Suruç ve civarı köylerdeki akrabalarının yanına yerleşmiş, geri kalanlar; camilere, okul bahçelerine ve sokaklarda sabahlamak zorunda kalmışlardır (İhlamur,2014:28-31). Suruç’ta yapılan mülakatların sonucunda resmi olmayan rakamlara göre AFAD Suruç Çadır Kenti’nin içinde kalan Suriyelileri dâhil edersek ilçede yaklaşık 70000 Suriyelinin yaşadığı belirtilmiştir (Fotoğraf 2.1).

Fotoğraf 2.1. AFAD Suruç Çadır Kent Konaklama Tesisinden Görünüm.

Suriye kaynaklı zorunlu göçlerin %70'inden fazlasını kadın ve çocuklardan meydana geldiğini düşündüğümüz zaman zorunlu göç kapsamında yaşanan insanlık dramının ne kadar büyük olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Bundan dolayı uluslararası toplumun atması gereken iki önemli adım vardır. Bu adımdan bir tanesi şudur: Çatışmaların sona erdirilmesi için Esad yönetimi üzerinde baskıların oluşturulması, bir diğer adım ise Suriyeli vatandaşların göç ettikleri ülkeler üzerindeki ekonomik ve siyasi baskılara son verilip bu ülkelere, ekonomik anlamda büyük yardımların ve fonların oluşturulması gerekir.

Son olarak şu unutulmamalıdır ki; Suriye'de yaşanan krizin en önemli boyutunu zorunlu göçler oluşturmakta ve bu göçler büyük bir insanlık dramına da sahne olmaktadır. Krizin sona erdirilmesi noktasında atılacak her adımda ilk olarak yaşanan bu trajedinin bitirilmesi amacına odaklanılmalı ve birey hak ve özgürlüklerinin her şeyin üstünde ve ötesinde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Saraçlı, 2012:1).

Fotoğraf 2.2. AFAD Suruç Çadır Kent Konaklama Tesisinden Görünüm.

2.2.3.NÜFUSUN SOSYAL ve EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

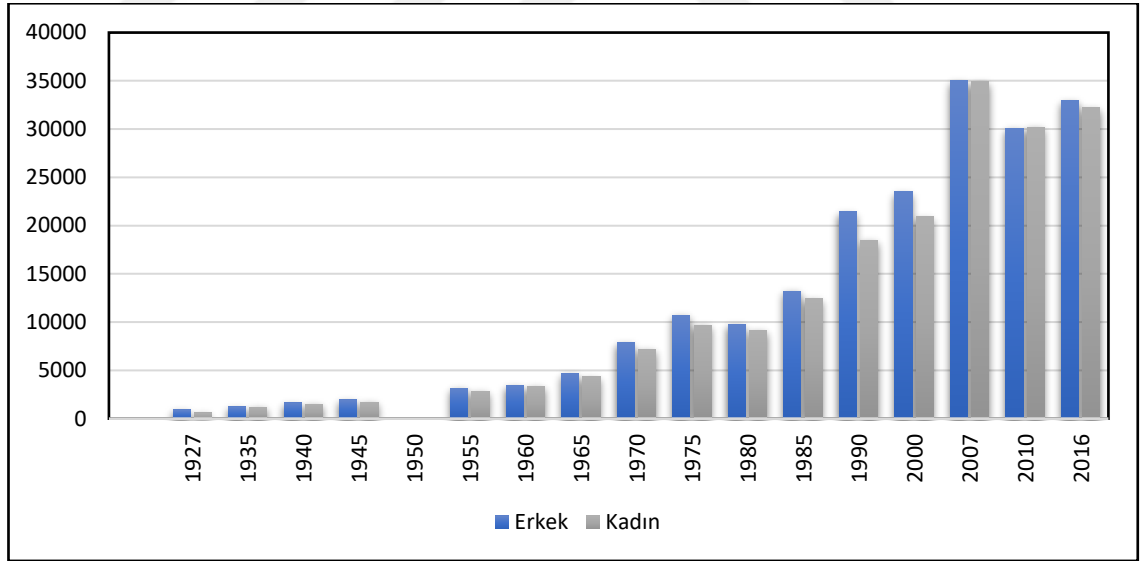
2.2.3.1.Nüfusta Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Nüfusun cinsiyet ve yaş yapısı önemli nüfus parametrelerinden birisini oluşturmaktadır. Nüfusun cinsiyet bileşiminde kadın veya erkek nüfusunun fazla olması demografik nedenlerle bağlanmaz. Belli bir dönem içerisinde doğan bebek sayısının çoğunlukla kız veya erkek çocuk olması, belli bir süre sonra nüfusun genel cinsiyet yapısını, kadın veya erkek nüfus fazlalığı açısından etkiler (Doğanay, 2014: 183-184). Herhangi bir nüfus kitlesi içinde beliren bazı sosyo-ekonomik sorunların cinsiyet ve yaş yapısından kaynaklandığını ortaya koyan çok sayıda bilimsel çalışmalar bulunmaktadır. Ekonomik anlamdaki faal nüfus, bu nüfus kitlesinin geçindirmekle yükümlü olduğu bağımlı nüfus, bağımlı nüfusun eğitim ve sağlık sorunlarının topluma getirdiği ilave yükler, nüfusun cinsiyet ve yaş yapısıyla doğrudan ilişkili sorunlardır.

Tablo 2.10. Suruç İlçesinin Sayım Devrelerine Göre Cinsiyet Durumu.

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Erkek Nüfus	%'si	Kadın Nüfus	%'si	Kadın-Erkek Farkı	Cinsiyet Oranı (%)
1927	1551	939	60,5	612	39,5	327	153
1935	2427	1228	50,6	1199	49,4	29	102
1940	3142	1626	53,4	1516	48,2	110	107
1945	3632	1940	57,0	1692	46,6	248	114
1950	4214	2400	57,0	1814	43,0	586	132
1955	5993	3164	52,8	2829	47,2	335	111
1960	6800	3430	50,4	3370	49,6	60	101
1965	9015	4648	51,6	4370	48,5	278	106
1970	15033	7840	52,2	7193	47,8	647	108
1975	20395	10710	52,5	9685	47,5	1025	110
1980	18892	9743	51,6	9149	48,4	594	106
1985	25660	13213	51,5	12447	48,5	766	106
1990	39905	21427	53,7	18478	46,3	2949	115
2000	44421	23520	52,9	20901	47,1	2619	112
2007	64765	32437	50,1	32328	49,9	109	100
2015	101964	51310	50,0	50654	50,0	654	99
2016	102356	51702	50,5	50654	49,5	1048	102

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

Şekil 2.2. Suruç Kentinin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfusu ve Cinsiyet Yapısı.

Genel cinsiyet oranı, bir yerdeki 100 veya 1000 kadın başına düşen erkek sayısı olarak ifade edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2009: 272, Doğanay, 2014: 183) (Tandoğan, 1998: 111). Genel cinsiyet oranının 100 veya 1000'den büyükse erkeklerin kadınlardan fazla olduğu 100'den veya 1000'den düşük olanlarda, kadınların sayıca egemen durumda olduklarını gösterir (Tümertekin ve Özgüç, 2009: 272). Kentin nüfus

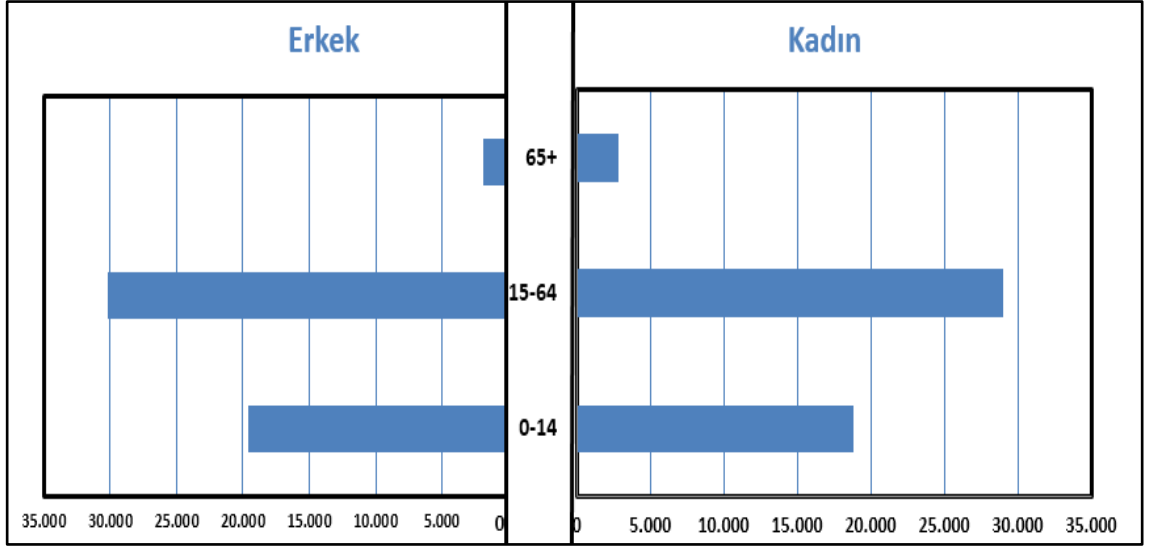
cinsiyet oranlarına bakıldığında genel itibariyle erkek nüfus oranının çok az bir farkla ilk sırada yer aldığı görülebilir. Oluşturulan tabloda genel itibariyle kadın ve erkek arasında yıllara göre dengeli bir dağılımın olduğu görülür. İlçe merkezinde genel cinsiyet oranı 102,05 olarak karşımıza çıkmaktadır ve toplam erkek nüfus sayısına bakıldığında 32476 (%50,0), kadın nüfusunda ise bu değerler 32447 (%50,0) olarak kayıtlara geçmiştir.

Suruç kentinin nüfus bakımından en önemli özelliği, nüfus yapısının genç oluşudur. Çünkü ilçe nüfusunda 0-14 yaş dilimlerinde bulunanlar %38,1 gibi yüksek bir oran teşkil etmektedir. Buna karşılık 15-65 yaş dilimlerinde bulunanlar, %57,9 bir paya sahipken 65 yaş ve yukarısını ifade eden yaşlı nüfus ise toplam nüfusun sadece %4,0 oluşturmaktadır (Tablo2.11, Şekil2.3). İlçe merkezinde bulunan çalışabilecek ve ekonomik faaliyetlere katılabilecek nitelikli nüfus kitlesini oluşturan faal nüfus 37593 kişi (%57,9), bağımlı nüfus ise 27330 kişiden (%42,1) oluşturmaktadır (Tablo2.11, Şekil2.3, Şekil 2.4).

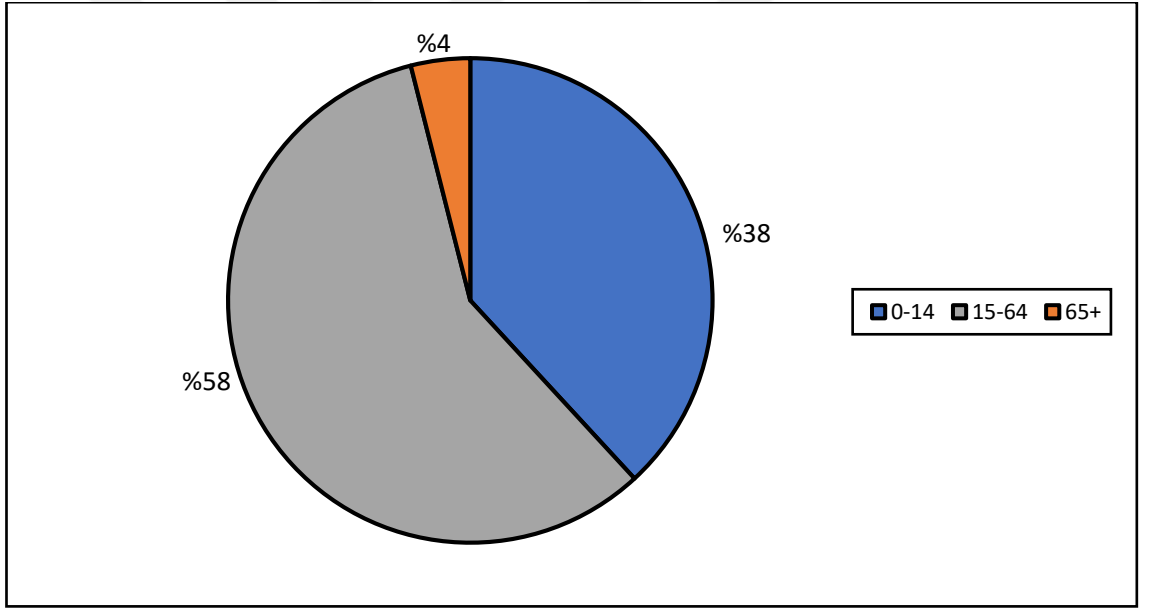
Tablo 2.11. Suruç Kentinde Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (2016).

Yaş Grupları	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-14	12320	49,7	12444	50,3	24764	38,1
15-64	19147	50,9	18446	49,1	37593	57,9
65+	1009	39,3	1557	60,7	2566	4,0
Toplam	32476	50,0	32447	50,0	64923	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

Şekil 2.3. Suruç Kentinde Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.

Şekil 2.4. Suruç Kentinde Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Grupları (2016).

Sınırlandırılmış bir bölge, yöre veya siyasi ünitenin nüfus yapısını belirleyebilmenin en önemli aracı, o nüfus kitlesinin yaş gruplarına göre sergilediği dağılımın bilinmesidir. Çünkü üretici olan ya da olmayan nüfusun belirlenmesi, eğitim ve sağlık gibi ekonomik kaynaklarla ilişkili sosyal planlamaların yapılabilmesi, özetle toplum üzerindeki başta bağımlı nüfus olmak üzere, çeşitli yüklerin hesap edilebilmesi, yaş gruplarının sağlıklı olarak tespitine bağlıdır (Arınç, 2001: 105). Nüfusun yaş yapısının incelenmesi, özellikle çalışabilir yaştaki nüfus, nüfusta bağımlılık oranları,

çalışabilir işgücü kapasitesi, aile tipleri, doğum ve ölüm oranları ile göçler gibi demografik ve de iktisadi olayların açıklanması bakımından mühimdir (Özdemir, Şahin, ve Doğanay, 2015:48).

Araştırma sahasında, nüfus ve cinsiyet özellikleri bakımından yıllara göre dikkat çekici farklılıklar görülmemektedir (Tablo2.12, Şekil2.5). Sahanın dar aralıklı nüfusunu incelendiğinde ilçe merkezinde en fazla nüfus değerleri 0-4 yaş dilimleri arasında yer alır. Söz konusu dilimde nüfus miktarı 9377 ile (%14,5) olduğu dikkat çeker. Bu değerlerden anlaşılacağı üzere kent nüfus piramitlerinin tabanını oluşturan 0-4 yaş diliminin daha yüksek bir değer teşkil ettiği görülür. Bu yaş dilimini 7969 (%12,3) ile 5-9 yaş dilimi izlemektedir. En az nüfus değerlerine bakıldığı zaman ise 1219 (%1,9) ile 60-64 yaş aralığının olduğu görülür.

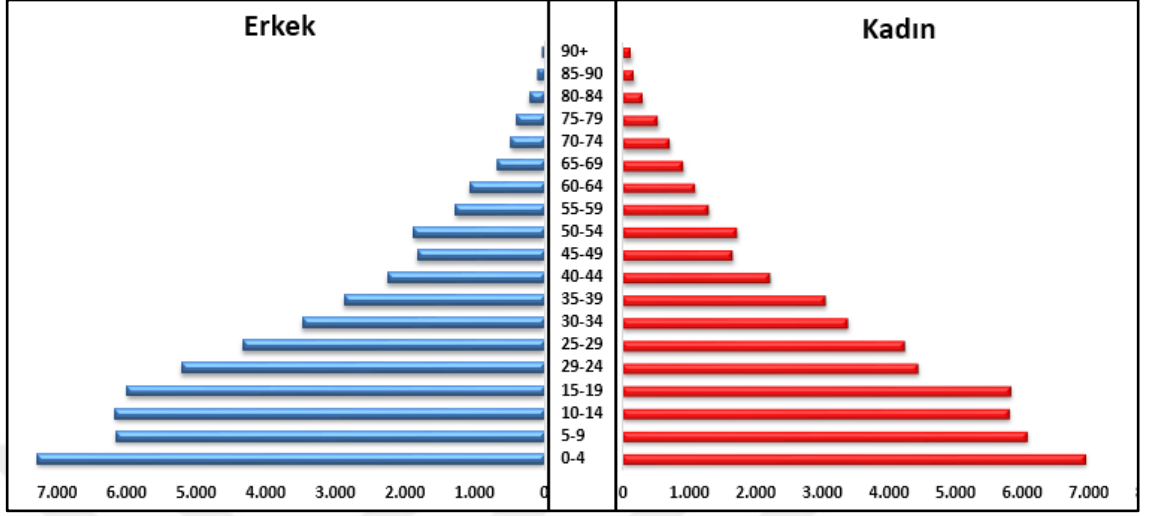
Tablo 2.12. Suruç Kentinde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2016).

Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-4	4851	51,7	4526	48,3	9377	14,5
5-9	4017	50,4	3952	49,6	7969	12,3
10-14	3846	51,8	3572	48,2	7418	11,4
15-19	3675	50,7	3569	49,3	7244	11,2
20-24	3260	53,6	2826	46,4	6086	9,4
25-29	2891	50,7	2811	49,3	5702	8,8
30-34	2307	50,4	2271	49,6	4578	7,1
35-39	1950	49,6	1981	50,4	3931	6,1
40-44	1459	49,8	1472	50,2	2931	4,5
45-49	1180	53,1	1044	46,9	2224	3,4
50-54	1140	52,1	1049	47,9	2189	3,4
55-59	772	50,3	762	49,7	1534	2,4
60-64	604	49,5	615	50,5	1219	1,9
65+	909	36,9	1557	63,1	2466	3,8
Toplam	32861	50,7	32007	49,3	64868	100,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

Suruç ilçe merkezinin 2016 yılı yaş yapısı incelendiğinde 0-4, 5-9 ve 10-14 yaş gruplarındaki nüfusun genel nüfus içerisindeki payının yüksek olduğunu görülmektedir. İlçe merkez nüfusunun en fazla toplandığı bir başka grup ise 15-19 yaş grubu arasındır.

Diğer yaş gruplarının arasında ise genel nüfus içindeki payların düşük ve üst yaşlara doğru ilerlemesiyle belirgin azalışlar ortaya çıkar.

Şekil 2.5. Suruç İlçe Merkezinin Nüfus Piramidi (2016).

Nüfusun cinsiyet ve yaş gruplarına göre göstermiş olduğu farklılıklar bulunduğu toplum için sosyal ve ekonomik anlamda avantaj veya dezavantajlara sebep olmaktadır. Bir mekânda nüfusun miktarı ve onun coğrafi dağılışı kadar yaş dağılımının bilinmesi, ilk olarak insanların gereksinimlerinin, eğilimlerinin, sosyal fonksiyonlarının belirlenmesi ve bu yönde uygulanacak politikaların oluşturulması bakımından büyük bir önem taşıdığı söylenebilir (Işık, 1996: 287). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşlı nüfus diğer yaş grupları içinde daha hızlı artmaktadır. Bu oran nüfus içindeki orana göre %10'u geçerse nüfusunun yaşlandığı ortaya çıkar. Bunun nedeni ise doğumlardaki artış ve ölümlerdeki oranın düşmesinden kaynaklanmaktadır. Dünyada ve ülkemizde son yıllarda sağlık koşullarının iyileşmesi nedeniyle ölümler azalmıştır. Bundan dolayı da yaşlıların toplam nüfus içindeki oranı artış göstermektedir. Türkiye'de 2016 yılında 65 ve daha üstündeki yaş nüfusu %8,3 civarındayken Suruç kentinde, 65 ve daha üstündeki yaş dilimlerinde bulunan nüfus miktarı ise %3,8 oranındadır. Dolayısıyla bu değer, Türkiye ortalamalarına göre erken ölümlerin de gerçekleştiğini gösterir. Kentte hayatta kalma ümidi veya ortalama ömür süresi, belirtilen yaş dilimlerinde bulunan nüfus azlığı nedeniyle ülke ortalamasına göre bir hayli düşüktür. Kentteki ortalama ömür süresinin 60-65 civarında olduğu sanılmaktadır. Bu istatistiki değerler Türkiye genelinde 2016 yılı için erkek nüfusta 75, kadın nüfusta ise 80 yıl olarak kabul edilmektedir. Oysa kent nüfusunda, 65 ve üzerindeki yaş

dilimlerinde bulunan nüfusun %36,9'u erkek, %63,1'de kadın nüfusundan oluşmaktadır.

2.2.3.2. Aile Büyüklükleri

Türkiye'nin ortalama hane halkı büyüklüğüne bakıldığında zaman 3,5 kişi olduğu görülürken, Şanlıurfa'nın 5,8 kişi, Suroç kentinin hane halkı ise 8,4 kişiden oluşmaktadır. Bu değerler kentin, Türkiye ortalamasına ve ilçenin bağlı bulunduğu ile göre değerlendirildiğinde, ortalama hane halkı büyüklükleri yüksek olduğu görülmektedir. Suroç Belediyesinden alınan verilere göre ilçe merkezinin hane sayısı 7712'dir. Ortalama aile büyüklüğü mahalle düzeyinde incelendiğinde en yüksek mahalle 9,9 kişiyle Aydın Mahallesi iken, en düşük mahalle ise 5,8 kişiyle Yenişehir Mahallesi olmuştur. Hane başına düşen fert sayısının Türkiye ortalamasının üzerinde olmasında ve hane halkı büyüklüğünün şekillenmesinde, çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Bunların en başında gelenek görenekler, doğumlar ve ekonomik sebeplerin olduğu söylenebilir. Bununla beraber kentteki ailelerin en önemli özelliği anne, baba, büyükbaba ve büyükannenin çocuklarla beraber yaşamasıdır. Bu da ataerkil ailelerin yerleşmede yaygın olduğunu göstermektedir.

Tablo 2.13. Suroç Kentinde Mahallelere Göre Ortalama Aile Büyüklükleri (2016).

Mahalle Adı	Hane Sayısı	Nüfus	Ort. Aile Büyüklüğü
Cumhuriyet	923	8478	9,1
Aydın	950	9466	9,9
Dikili	840	7955	9,4
Hürriyet	757	6879	9,0
Yenişehir	479	2789	5,8
Sarayaltı	899	8155	9,0
Aligör	604	5309	8,7
Yıldırım	990	8856	8,9
Barış	443	2723	6,1
Demokrasi	557	4492	8,0
Toplam	7712	65102	8,4

Kaynak: Suroç Belediyesi ve TÜİK Verileri.

2.2.3.3. Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu

Toplumların gelişmesinde etkili olan başlıca unsurların sermaye, teknoloji örgütlenme, doğal kaynaklar ve nüfus olduğu belirtilir. Nüfusun kalitesini belirleyen etmenler, sağlık standartları, bedeni ve zihni sağlamlık, fikri kabiliyet ve bunları geliştiren tahsil derecesi, iş, mesleki bilgi ve tecrübesi olarak ifade edilebilir (Tandoğan, 1998: 138-139). Nüfusun kalitesinden kastedilen; bilhassa nüfusun eğitim durumudur ve ülkemizde ilgili faaliyetler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bu bakanlığın temel amacı; Türk milletinin özgür düşünce ortamı içinde bilgi, sanat ve teknik yönünden çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak, Türk milletinin milli ahlaki ve insani üstün değerlerini geliştirmek ve onu çağdaş uygarlığın yaratıcı bir üyesi haline getirmektir (Koday, 2005: 46).

Suruç'ta eğitim her geçen gün gelişmektedir. Bu gelişime uygun olarak örgün ve yaygın eğitim sistemi şeklinde, her tür ve derecedeki okullara paralel olarak yetişkin insanların eğitimine de büyük önem verilmiştir. Bu amaçla kentte okuma ve yazma kurslarının yanında sosyal ve mesleki kurslara da önem verilmiştir. Bununla birlikte öğretmenler için de bir takım sosyal aktiveler planlanmıştır.

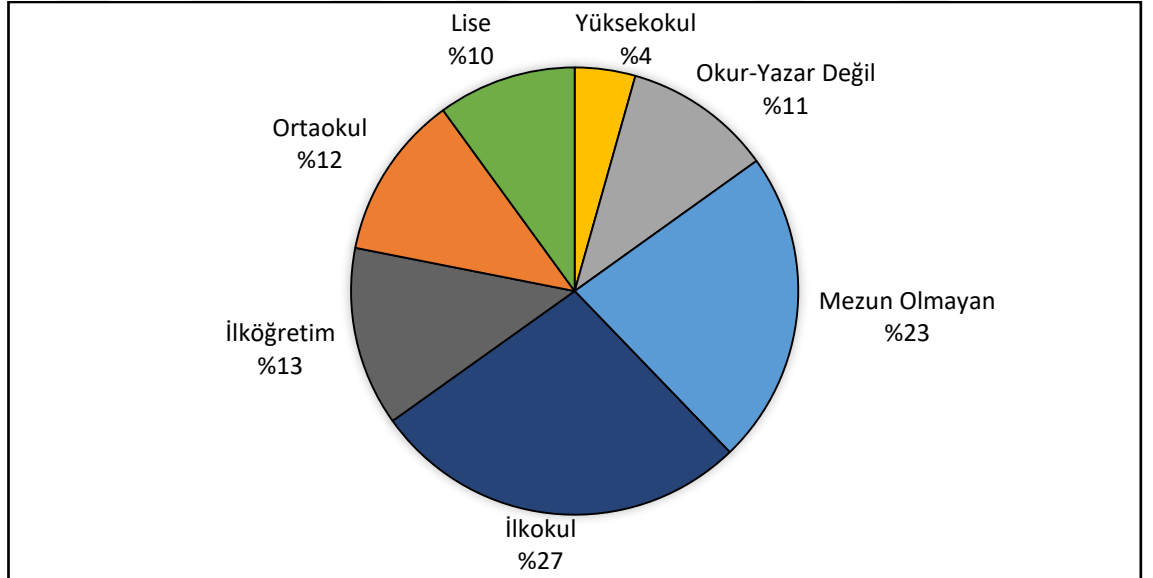
Tablo2.14 ve Şekil2.6 incelendiğinde; kentte okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %11, herhangi bir kurumdan mezun olmayanların oranı ise %23'tür. Kentte Türkiye genelinde olduğu gibi İlkokul mezunu oranı (%27) ile ilk sırada yer alırken bu sırayı Ortaokuldan mezun olanlar izlemektedir. En az mezun grubu ise %4 Yüksekokul mezunlarıdır. Ayrıca ilçede okuma-yazma bilmeyen nüfusun kadın/erkek açısından dağılımını incelendiğinde kadın nüfusunun fazla olduğunu görülebilir. Bu değerlerin yüksek olması kentte kadına gereken önemin verilmediğini göstermektedir. Aslında bu değerlerin yüksek çıkmasının asıl nedeni geçmiş dönemlerde kız çocuklarının okutulmak istenmemesinden kaynaklanmaktadır. Diğer önemli bir neden ise şudur kırsal kesimde okulu olmayan köylerde özellikle lise düzeyindeki okulların olmamasından ve ailelerin erkek çocuklarını ilçe merkezindeki okullara ya da komşu illere gönderirken kız çocuklarını göndermemeleri bu tür farkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Fakat son yıllarda kız çocuklarına yönelik başlatılan Haydi Kızlar Okula projesi sayesinde kız çocuklarının okullaşma oranlarının en düşük olduğu Güneydoğu Bölgesi'nde yazılı, görsel ve elektronik medya, Haydi Kızlar Okula

kampanyası için ülke ölçeğinde ve yerel düzeyde harekete geçirilmiş, ünlüler ve toplumca tanınmış kişilerle TV spotları hazırlanmıştır. Bu proje için de Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Bakanlığı bu faaliyeti beraber sürdürmüşlerdir.

Tablo 2.14. Suruç İlçe Nüfusunun Eğitim Durumu (2016).

Cinsiyet	Okuma-Yazma Bilmeyen	Okuma-Yazma Bilen			Bir Öğretim Kurumundan Mezun Olan				
		Öğr. Kur. Mez Olmayan	Öğr. Kur. Mez Olan	Toplam	İlkokul	İlk-Öğretim	Ortaokul	Lise	Yük-Okul
Erkek	1520	7751	32965	42236	11817	7180	5969	6098	2665
%'si	16,6	40,2	58,8	50,0	50,8	65,1	59,0	71,6	71,5
Kadın	7611	11550	23077	42238	11445	4006	4143	2423	1061
%'si	83,4	59,8	41,2	50,0	49,2	34,9	41,0	28,4	28,5
Toplam	9131	19301	56040	84472	23262	11024	10112	8521	3726

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

Şekil 2.6. Suruç İlçe Merkezi Nüfusunun Eğitim Durumu (2016).

2.2.3.4. Bağımlı Nüfus ve Bağımlılık Nedenleri

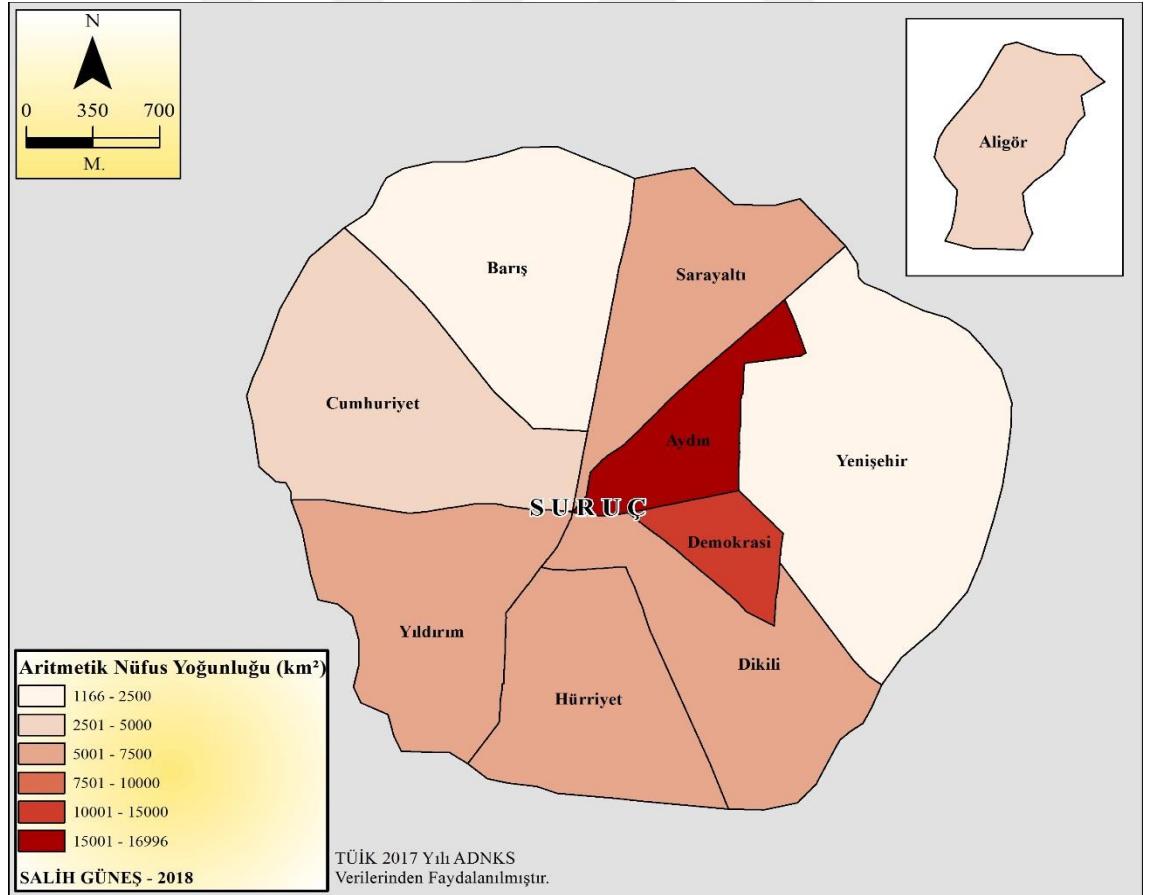
Nüfusun en önemli özelliklerinden biri olarak kabul edilen bağımlılık oranı, çalışan kişilerin bakmakla sorumlu olduğu kişilere oranı ifade etmektedir (Karabağ ve Şahin, 2003:70). Başka bir deyişle toplumdaki üretim faaliyetlerine iştirak etmediği varsayılan 0-14 yaş grubu ile 65 yaş ve üstü yaşlardaki nüfusun toplamı, faal nüfus olarak kabul edilen 15-64 yaş grubundaki nüfusun üretimine ortak olduğu için bağımlı nüfus olarak tanımlanmaktadır (Tandoğan, 1994: 119). Bilindiği üzere nüfusta bağımlılık denince akla ilk gelen şey çalışan veya üretim faaliyetlerine katılan her bireyin, bakmakla sorumlu olduğu veya kazancını diğerleriyle paylaşmak mecburiyetinde olduğu kişi sayısı olmaktadır.

Sanayide gelişen ülkelerde, bireylerin çoğunluğu eğitim dönemlerinin ardından aktif olarak çalışma hayatına katılmakta ve üretici nüfusun kazancını paylaşan nüfus miktarı, bir ya da iki kişiyi aşmamaktadır. Geri kalmış toplumlarda ise gerçek üretici nüfus sayısı az, tüketici nüfus sayısı oldukça fazladır. Aslında bu durum, bilerek ortaya çıkan bir davranış kalıbı değildir. Çünkü geri kalmış ülkeleri çeşitli nedenlerle yoklayan fakirlik olgusu, çalışmayı arzulayan, bunun için çaba göstermesine rağmen iş bulamayan bir kitle yapısını ortaya çıkarmaktadır (Arınç, 2001: 117).

TÜİK 2016 nüfus verilerine göre Suruç'un bağımlılık oranı %72,8 civarındadır. Bu durum kişi seviyesine indirildiği zaman ise çalışan her kişinin üretimini ortalama olarak 1,3 kişi ile paylaştığı anlamı çıkmaktadır. Aslında bu değerler genel ve kesin ifadeler taşımamaktadır. Çünkü 0-14 yaş dilimindeki 38452 kişi ile 65 yaş üzerindeki 4694 kişinin tamamını bağımlı nüfus kabul etmek ne kadar yanlışsa, 15-64 yaş dilimindeki nüfusunun tamamını üretici olarak kabul etmekte o kadar yanlıştır. Bununla birlikte 2016 yılı itibariyle faaliyet gösteren liselerde 8521 öğrenci bulunmakta ve bunların içerisinde askerlik çağına gelmiş 21 yaşındaki nüfusu da kattığımızda nüfusun bağımlılığı konusunda sağlıklı sonuçlar elde edilememektedir. Gerçek bağımlı nüfus oranını belirlemek amacıyla en başta kentteki toplam çalışan nüfus ile işsiz olan nüfusu oranlamak gerekir. Suruç'ta 2016 yılı itibariyle tarım, hizmetler ve sanayi sektöründe istihdam edilen nüfus miktarı 26850 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre ise her çalışanın üretimini kendisi ile birlikte çalışmayan 2,8 kişi ile paylaşması anlamına gelmektedir.

2.2.3.5. NÜFUS YOĞUNLUĞU ve DAĞILIŞI

Nüfus yoğunluğu, herhangi bir yerde veya bir mekânda, yaşayan insan sayısının o yerin veya mekânın yüzölçümüne (km² olarak) bölünmesinden ortaya çıkan sayıyı ifade eder (Aksu, 1998: 231). Çalışma sahası olan Suruç'un merkezi 17.65 km²lik bir yüzölçümüne sahiptir. Suruç ilçe merkezinin 2016 yılının nüfus sonuçlarına göre 65106'dır. Bu durumda km²'ye yaklaşık 36 kişi düşmektedir. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu Aydın Mahallesi'yken nüfus yoğunluğunun en az olduğu mahalle ise Yenişehir Mahallesi'dir. İlçe merkezinde nüfusun çok fazla toplanmasının nedeni, kırsal kesimde tarımda yaşanan sulama sorunu en başta gelmektedir. Ayrıca kırsal kesimde yaşanan makineleşme, işgücü potansiyelinin düşüklüğü ve şehir merkezinin çekici özelliği başka bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat GAP'la birlikte son yıllarda bölgede; tarım, sanayi, hizmet sektörlerinin bir bütün olarak kalkınması beklenmektedir. Bu projenin tamamlanmasıyla birlikte eskiden olduğu gibi kırsal kesimde nüfus oranının artacağı düşünülmektedir (Benek, 2014: 69).

Harita 2.3. Suruç Kentinde Gerçek Nüfusu Yoğunluğunun Mahallelere Göre Dağılımı (2016).

2.3.YERLEŞME

2.3.1. GENEL BAKIŞ

Yeryüzünün farklı bölgelerinde değişik şekillerde ortaya çıkan yerleşmeler, fiziki ve beşerî çevreyi en iyi yansıtan bir olgu olduğundan coğrafyanın temel konularından biri olmuştur. Gelenek, görenek ve diğer psikolojik, etnik, tarihi, ekonomik faktörlerin yanında bölgelere göre değişen ve her bölgenin karakteristiğini teşkil eden evlerin şekil ve yapılarında coğrafi faktörlerin etkisi büyüktür (Tanoğlu, 1969: 22). Yerleşme, insanlar arasında birbirinden ayrılması mümkün olmayan bir yaşam düzeni olgusunun sonucudur. Gerçekten insan topluluklarının yeryüzünde sosyal bir varlık haline gelmesi, konutların ortaya çıkmasıyla başlamış olup bu konutların yan yana gelmesiyle yerleşme meydana gelmiştir (Koçman, 1997: 3). Beşerî coğrafyanın bir dalı olan yerleşme coğrafyası, yerleşmelerin konumlarını (sit ve situasyon), yoğunluklarını, fizyonomi (büyüklüklerini, plan, görünümleri), fonksiyon ve kökenlerini araştırır. Yerleşme coğrafyası bu özellikleri ile kültürel görünümün esasını oluşturur (Tolun Denker, 1977: 3).

Suruç kenti ortalama 450-700 m. yükseklikte olup Şanlıurfa ilinin güneybatısındaki düzlüklerde kurulmuştur. Kent toplu dokulu bir yerleşme özelliği gösterir. Bundan dolayı ticaret, yönetim, sanayi ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalar bir arada yer almaktadır. Suruç yatay gelişmeye elverişli bir ova yüzeyinde yer alır. Şanlıurfa ilinin Örencik köyündeki Göbekli Tepe’de yapılan kazı sonucunda Urfa’nın geçmişinin MÖ. 9500 yılı öncesine dayandığı ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede Suruç’un geçmişi de muhtemelen bu tarihe kadar uzanmaktadır (Gökoğlu, 2008: 56). Suruç ilçesinde yerleşmelerin kurulmasında en önemli faktör yeryüzü şekilleridir. Suruç Ovası Kuvaternerde alüvyonlarla dolması sonucu verimli bir tarım sahası olarak ortaya çıkmıştır. Suruç ilçe merkezi bu ovanın merkezinde bulunmaktadır. İlçede kır yerleşmeleri toplu olup genelde köyler birbirine yakın olarak kurulmuştur. Ovadaki yoğun nüfus tarım olanaklarına bağlı olarak yerleşmiştir. Tepelik ve kıraç sahalarda ise yerleşmelerin ovaya göre daha az olduğu görülmektedir. Bu kısımdaki yerleşmelerde hayvancılık ve meyvecilik faaliyetleri daha yaygındır (Gökoğlu, 2008: 56).

Araştırma sahasında yerleşmeyi etkileyen bir diğer önemli özellik ise iklim şartlarıdır. Yörede çok kurak geçen yaz mevsimi sonucunda, su temini sorun

oluşturmuştur. Bundan dolayı tarlasını sulamayan yöre halkı sürekli ya da geçici olarak su imkânlarının yeterli olduğu yerlere göç etmektedir. Suruç'taki yerleşmeler 1960'lı yıllarda ovadaki yeraltı su kaynaklarının tarımda kullanılmasını sağlamak amacıyla geliştirilen sistemler neticesinde, dışarıdan göç alır duruma gelmiştir. Ayrıca Suruç sulama projesinin tamamlanmasıyla sahanın bazı kesiminde yerleşme dokusunun değiştiği görülebilir. İlçede yerleşmenin yerini etkileyen bir diğer beşerî faktörde ulaşım ağıdır. Suruç karayolu ve demiryolu ağı bakımından önemli bir konumdadır. Gaziantep-Şanlıurfa karayolu Suruç sınırları içerisinde geçmektedir. Onbirnisan Mahallesi ise bu yol üzerinde bulunan ve ulaşımına bağlı olarak gelişme gösteren bir mahalledir. Ayrıca Gaziantep-Mardin demiryolu hattı Suruç'un güney sınırını oluşturmaktadır. Günümüzde bu hat Suriye ile Türkiye arasında sınır olarak kabul edilmiştir. Mürşitpınar köyü de bu hat üzerinde yer almaktadır. Konumundan dolayı Mürşitpınar köyünün diğer köylerden farkı olmamasına rağmen gümrük kapısı ve tren istasyonu bulunmasından dolayı bir takım devlet yatırımlarını kendisine çekmiş ve diğer köylere nazaran daha fazla gelişme göstermiş, köy olmasına rağmen merkezi bir mahalle özelliği kazanmıştır. Aynı şekilde Çengelli köyü de Mürşitpınar sınır kapısına yakınlığından dolayı biraz daha nüfuslanmıştır.

Araştırma sahasında yerleşmeler genellikle küçük ölçeklidir. Suriye sınırı boyundaki yerleşmelerin ise ova içinde yer almakla birlikte genellikle mezra boyutunda olduğunu söylenebilir. Ovada yerleşmeler mimari karakter açısından büyük ölçüde birbirine benzerdir. Günümüzde ovanın bazı kesimlerinde kubbeli mimari ve düz damlı prizmatik mimarı bir arada görülür. İlçe merkezine yakın yerleşmelerde yapılan saha çalışmaları, geçmişte insanların oturduğu konutların yapı sisteminin; kerpiç olduğunu, bu evlerin kubbeli şekilde olup Harran evlerine benzer özellikler gösterdiğini hala ayakta duran birkaç Harran evinden görebiliriz.

Fotoğraf 2.3. Sevedin (Yaykılıç) Mahallesi’ndeki Eski Konutlardan Görünüm.

Kentte yüzyıllar boyunca kullanılan ve kendine özgü yapısı olan bu kümbet evler zamanla ortadan kalkmıştır. Bunun nedeni tarihsel süreç içerisinde yaşanan bir takım sosyo-ekonomik değişim ve gelişmelerdir. Diğer önemli bir etken ise zamanla kırsal alandan ilçe merkezine doğru olan göçlerdir. Göç sonrası boş kalan bu konutlar, göç edenlerin akrabaları tarafından ahır, tahıl ve saman ambarı olarak kullanılmıştır. Bu evlerin bilimsel araştırmalara konu edilmemesi ve kültürel değerinin anlaşılmaması sonucunda turistik bir miras olarak değer görmemiştir. Bu da zamanla bu evlerin terk edilmelerine ve tahrip edilerek yok olmalarına neden olmuştur (Şahinalp, 2012: 908). Buna karşın ilçe merkezinde, kubbeli ve kerpiçli mimarinin yerini düz damlı yapı tipi almakta ve taş ile birlikte betonarme mimari kendini göstermektedir. İnşaat sektöründeki gelişmelerle birlikte kentte çok bloklu toplu yapıların gelişmeye başladığı ve site tarzı dediğimiz modern yapıların ortaya çıktığı görülebilir.

Fotoğraf 2.4. Sarayaltı Mahallesi'nden Bir Görünüm.

2.3.2.YERLEŞMENİN YATAY ve DİKEY GELİŞİMİ

Tarihsel süreç içerisinde toplayıcı yaşam biçiminden toprağı işleyen bir varlık haline gelen insanoğlu, kendisini yaşadığı çevreye uygun olarak geliştirmiş ve uzmanlaşmıştır. Zamanla çevresel etmenler yerleşim alanlarının uygunluğuna paralel olarak düzenlenmiş ve ilk yerleşik hayat oluşmaya başlamıştır. Bu dönem içerisinde ortaya çıkmaya başlayan kentsel hareketler toplulukların siyasal, sosyal ve ekonomik iş birliklerin oluşmasını sağlamıştır (Niray, 2002: 1). Kentlerin zaman içerisinde sundukları hizmetlerin çeşitlenmesi ve artan nüfusun konut ve istihdam ihtiyaçlarını karşılaması adına, şehirlerin alan bakımından hızla büyüdüğü ve bu büyümenin neticesinde yatay ve dikey olmak üzere iki tür gelişmenin ortaya çıktığı söylenebilir (Uzuneminoğlu, 1993: 283).

Suruç kentinde ticaret alanların yoğunluk kazandığı mahalle Dikili Mahallesi'dir. Kentin fizyonomisi incelendiğinde, gelişimin merkezi çevresine doğru dairevi bir şekilde olduğu gözlenir. Suruç kenti 1765 ha'lık (17,65 km²lik) bir alan üzerinde kurulmuştur. Kentin bazı mahallerinde dikey gelişim görülse de genel olarak yatay yönlü bir gelişme söz konusudur. Bu gelişme 1980'lere kadar nüfusun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve yerleşme ovaya doğru

yayılmıştır. Yatay yönde gelişimin bir başka nedeni de şudur: Suruç'ta konutlar eski tip konutlardır dolayısıyla eski tip konutların çoğu tek katlı ve geniş bahçeli konutlardır. Bu nedenle çoğunluğu fazla alan kaplar. Günümüzde ise gelişen şehrsel fonksiyonlar ve özellikle iş ve ticaret alanlarının artması ile su tünelinin getirilmesi sonucunda tarım arazilerinin suya kavuşmasıyla gelişim hızlanmıştır. Özellikle ilçe merkezinde eğitim, sağlık hizmetlerinin oluşması ve gelişmesi, tarıma dayalı sanayilerin kurulmaya başlanmasıyla da kent çevreye doğru alansal bir gelişme göstermiştir.

Daha öncede belirtildiği gibi Suruç ilçe merkezi toplu dokulu bir yerleşme özelliği gösterir. İlçe merkezindeki konutlar, genel olarak Suruç İlçe Belediyesi, diğer kamu kurum ve kuruluşları etrafında kümelenmiştir. Kentte konutlar birbirlerinden sokaklarla ayrılmaktadır. Ticari iş yerleri ve idari birimler buralarda toplanmıştır. Kentte yer alan mahallelere bakınca; Aydın Mahallesi, Hürriyet Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Dikili Mahallesi, Yıldırım Mahallesi, Demokrasi Mahallesi, Onbirsan Mahallesi, Yenişehir Mahallesi, Sarayaltı Mahallesi, Barış Mahallesi olmak üzere 10 adet mahalle yer almaktadır.

Aslında yatay yapılaşma ülkemizin hem kültürüne hem de tarihi dokusuna en uygun yapılaşmadır. Yatay yapılaşma aynı zamanda sağlıklı ve düzenli bir yaşam olanağı sağladığı gibi kişilerin çevreden izole olmasını engeller. Dikey yapıların ise insanlara sağladığı kolaylıklara rağmen insanları birbirinden uzaklaştırdığı ve komşuluk ilişkilerini zayıflatığı tartışılmaz bir gerçektir. Ayrıca son yıllarda kent nüfusu her geçen gün hızlı bir şekilde artmaktadır. Dolayısıyla da kentin yatay yönde büyümeye başlamasıyla çevreye doğru genişlemiş ve yüzlerce dönüm tarım arazisi işgal edilmiştir. Kısacası suyu ovaya aktarmak için milyarlarca dolar harcama yapıp toprağın suya hasretinin sona erdiği bu dönemde, binlerce dekar verimli tarım arazisinin, her geçen yok olma eşiğine geldiğini belirtebiliriz. Bu yüzden bu durumun ileriye yönelik çıkılmaz bir hal alacağını göz önüne alınarak çözüm için adım atılması gerekmektedir. Kent dikey gelişmeye uygun olduğundan toplu konut projeleriyle ve yapılaşmadaki köklü ve planlı değişikliklerle bu sorunlar büyümeden çözüme kavuşturulabilir.

Daha önce belirtildiği üzere kent önceden Onbirsan Mahallesi'nin bulunduğu alanda yer alırken zaman içerisinde yerleşim yeri yaklaşık 6 kilometre güneye doğru yayılma göstererek şu an bulunduğu alanda gelişme göstermiştir. Sahada yapılan

gözlemler neticesinde kentin en fazla kuzey yönden geliştiğı ve 6 km kuzeyinde bulunan merkez mahallelerden olan Onbirnisan Mahallesi'ne doğru hızla yayıldığı görülebilir. Bu durum ileriki yıllarda Suruç'un merkezi ile Onbirnisan Mahallesi'nin birleşeceğinin göstergesidir. Onbirnisan Mahallesi önceden belde iken 2012 yılında kabul edilen 6360 Sayılı kanun ile birlikte Şanlıurfa Büyükşehir olarak kabul edildiğinden belediye kapatılmış ve köy tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Kentin uzağında kalan belde, 5302 nüfuslu bir mahalle olup gün geçtikçe yerleşim alanı ve nüfus bakımından büyümektedir.

Suruç'ta kültürel faaliyetler ve ekonomik yapının gelişmesinin de etkisiyle, modern inşaat malzemelerinin kullanılmasıyla, dikey gelişim başlamıştır. Kentte dikey gelişim Suruç'un iş ve ticaret alanlarının yoğunluk kazandığı Aydın, Sarayaltı, Dikili mahallelerinde daha çok görülmektedir. Bu mahallerin bazı yerlerinde yerleşme dokusunun sıklaştığı özellikle Aydın ve Dikili mahallelerinde bazı noktaların imara açılmasıyla birlikte dış kesimlere doğru hızlı bir yapılaşmanın meydana geldiğı söylenebilir. Sonuç olarak Suruç kenti yatay bir gelişme göstermiş bununla beraber 1980'lerden itibaren de ülkemizin genelinde olduğu gibi çok katlı binaların inşası artmış ve dikey gelişim hızlanmıştır.

Fotoğraf 2.5. Süruç Kentinden Genel Bir Görünüm.

2.3.3. KENT İÇİ ARAZİ KULLANILIŞI

Şehir, fonksiyonlarının bileşiminden doğan ekolojik bir birliktir (Arınç, 2001: 173). Şehirler birçok fonksiyon özelliğine sahiptir. İnsanların bir arada yaşamlarını sürdürdüğü, farklı özelliklere sahip, farklı faaliyetleri içinde barındıran, çok nüfuslu mekân üniteleri olan şehirlerin statüsünün belirlenmesinde şehri çevresinden ayıran etmenler, şehir kriterleri, şehirlerin fonksiyonel özellikleri gibi konular hep tartışıla gelmiştir. Herhangi bir yerleşmenin şehir olarak kabul edilebilmesi için, hangi özellikleri barındırması gerektiği konusunda farklı yorumlar yapılmış, dolayısıyla şehir için birden çok tanımlamaya gidilmiştir (Yıldız, 2001: 395). Bilindiği gibi şehirler sadece içinde barındığı nüfusa değil, aynı zamanda yakın ve uzak çevresindeki nüfusa da hizmet götürecek, fonksiyonel etki bölgeleri oluştururlar. Bu özellik ise şehir yerleşmelerini kırsal yerleşmelerinden ayıran en temel özelliktir. Zira kırsal yerleşmelerde

sadece tarım fonksiyonu önemli olduğu halde, şehrsel yerleşmelerin fonksiyonlarının çeşit ve sayı bakımından fazla olduğu söylenebilir (Yazıcı, 1995: 200).

Suruç'un mevcut sınırları 78815 hektarlık bir alanı kapsar. Bu alanın yaklaşık 1765 (ha) kent alanını oluşturur. Kent arazi kullanımına bakıldığı zaman kentin %25,5'ini oturma alanı, %48,2'sini tarım alanları, %8,8'ini ticaret alanları oluşturmaktadır, tarım alanı ise 850 ha alana sahiptir. Kent, bir tarım yerleşmesi olarak kurulmuş olmasına rağmen, daha sonraları tarımsal faaliyetlerin etkisiyle gelişme göstermiştir. Günümüzde ilçe merkezinde ise tarımsal aktiviteler kentten kırsal merkeze doğru kaymaya başlamıştır (Üzeyir Yasak ve Özdemir, 2017: 304).

Tarım alanların en fazla kapladığı mahalleler Yenişehir ve Onbirmisan mahalleleridir. Kentte, Dikili ve Aydın mahalleleri yönetim ve ticaret alanlarının en çok bulunduğu mahallelerdir. Park ve yeşil alanlar, çok geniş alan kaplamamakla birlikte hemen hemen her mahallede mevcuttur. Ayrıca Sarayaltı ve Hürriyet mahallelerinde 5 adet yeni park ve yeşil alan için çalışmalar devam etmektedir. Yıldırım Mahallesi'nde ise ağaçlandırma ve mesire alanı için belirli projeler hazırlanmıştır. Diğer alanlarının içerisinde boş arsalar, mezarlıklar, sosyal ve spor alanları, kültürel ve dini alanlar yer almaktadır. Bu alanlarda kentin mahallelerinde dağınık şekilde yer alır.

Tablo 2.15. Suruç Kentinde Fonksiyonel Arazi Kullanımı.

Arazi Kullanılışı	Alan(ha)	%'si
Yönetim Alanı	35	2,0
Sağlık Alanı	25	1,4
Eğitim Alanı	35	2,0
Askeri Alanlar	30	1,7
Ticaret Alanı	155	8,8
Tarım Alanı	850	48,2
Sanayi Alanı	45	2,5
Park ve Yeşil Alanlar	20	1,1
Ulaşım Tesis Alanları	70	4,5
Oturma Alanı	450	25,5
Diğer Alanlar	50	2,3
Toplam	1765	100

Kaynak: Suruç Kenti 1/5000 Ölçekli İmar Planı ve Açıklama Raporu.

2.3.3.1 Oturma Alanları

Yerleşmelerin temel öğelerinden biri olan, barınmaya yönelik en basit bir kulübeden kentlerin en çağdaş apartmanlarına kadar bütün evler, sanata, eğitime, dini amaçlara, ticarete, savunma ve değerlerine yönelik olarak yapılmış binaları ifade eder (Tolun Denker, 1977: 60). Araştırma sahasında tarım alanından sonra %25,5(450 ha) ile en fazla alanı oturma alanı oluşturur. Oturma alanların büyük çoğunluğu birinci ve ikinci katlı iş yerlerinden oluşurken üst katları ise aile konutu şeklindedir. Kentin konut özelliğine bakıldığı zaman ikamet konutlarının %90'nı, iki ve daha fazla katlıyken bahçeli ev tipi oldukça düşüktür. Kenti hemen hemen her mahallesinde az veya çok iş ve ticaret alanı bulunmaktadır. Demokrasi, Barış, Yenişehir mahallerinin büyük çoğunluğu ikamet olarak kullanılan mahalleler iken; Aydın, Dikili ve Sarayaltı mahallelerinde ise iş yeri oranı yüksektir. Kentte 2017 verilerine göre 8400 daire yer almaktadır. Bu durumda kent içerisinde hektara düşen daire sayısı 18,6'dır. İlçe merkezinde yapılar arasında mesafe oldukça azdır ayrıca binaların kendisine ait bahçe ve yeşil alanlarının da yok denecek kadar az olduğu söylenebilir. Kentte nüfusun artmasıyla birlikte site tarzı konutlar her geçen gün artmakta ve bazı mahallelerde planlı yapılaşma için belediye tarafından çalışmalar devam etmektedir.

Tablo 2.16. Suruç Kentinde Aile Konutu ve İşyeri Sayının Mahallelere Göre Dağılımı (2017).

Mahalle Adı	Aile Konut Sayısı	İş Yeri Sayısı
Cumhuriyet	1350	300
Dikili	1500	430
Onbirnisan	1300	220
Sarayaltı	700	310
Barış	600	250
Demokrasi	700	210
Aydın	450	500
Hürriyet	800	210
Yıldırım	800	380
Yenişehir	200	105
Toplam	8400	2915

Kayak: Bina Sayım Cetvelleri.

Fotoğraf 2.6. Sarayaltı Mahallesi'nin Onbirnisan Caddesinden Görünüm.

2.3.3.2 İş ve Ticaret Alanları

Ticari faaliyetler bir bakıma, düzenli olarak yapılan mal ve hizmetlerin karşılıklı değiş-tokuş anlamına gelmektedir. Bir yerleşmenin ekonomik yapısını temel taşı ve yürütücü unsuru ticari fonksiyonlardır. Kent arazisinin %8,8'i (155 ha) ticaret alanı olarak ayrılmıştır. Kentte yaklaşık 2915 ticarethane vardır. Suruç'ta ticaret alanlarının çoğu ana cadde üzerinde kurulmuştur. Aydın, Dikili, Sarayaltı mahalleleri ticaret alanları bakımından en yoğun alanlardır. Aydın ve Sarayaltı mahallelerinde ticari alanlar kuzey-güney şeklinde, Yıldırım Mahallesi'nde ise doğu-batı istikametinde uzanmıştır. Ayrıca ticari iş yerlerinin büyük bir yoğunluğu, Atatürk Meydanı'na açılan Mizar Caddesi, Mürşitpınar Caddesi, Remil ve Onbirnisan caddeleri çevresinde yer almaktadır. Bu meydandan kuzeye, doğuya, batıya ve güneye açılarak şehrin kenar mahallelerine doğru uzanan caddelerde, ticari iş yerleri büyük bir yoğunluk meydana getirmiştir. Bu caddelerde mobilyacılar, kuyumcular, marketler, lokantalar, bankalar ve kırtasiyeciler gibi çeşitli iş yerleri bulunmaktadır. Ancak bu meydandan çevreye doğru gidildikçe modern iş yerleri ortadan kalkarak yerini, daha geleneksel ve kırsal alana dönük iş yerlerine bırakırlar. Son olarak bu meydan ve çevresindeki binaların hemen hemen hepsi ticari iş yerleri olarak kullanılırken buradan uzaklaştıkça konutlar ticarethaneler birbirine karışmaktadır.

2.3.3.3 Yönetim Alanları

Yerleşmelerin en önemli fonksiyonlarından biri olan idari fonksiyon, o yerleşmenin gelişmesi ve merkezi yer olarak kabul edilip değer görmesinde rol oynayan önemli bir faktördür. Çünkü yönetim ile ilgili bütün kadrolar merkezde bir araya gelmiş olup ülke yönetiminin en üst düzeydeki temsilcileri, bu merkezden topluma hizmet etmektedir. Bu yüzden şehirlerin merkezi yer olarak bünyelerinde barındırdıkları kamu kurum ve kuruluşları, yönetim fonksiyonun uygulayıcısı olarak ilçe merkezi genel görünümünün değişmesinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (Karaboran, 1989: 89). İdari açısından Şanlıurfa'ya bağlı olan ilçe 1923 yılından sonra zorunlu olarak birçok kamu kurum ve kuruluşları içinde teşkilatlandırmıştır. Suruç 788 km² alanıyla, 10 merkez mahalle, 85 köy ve 126'sı ise mezra olmak üzere bütün bu yerleşmelerin resmi ve idari işlerinin yapıldığı yönetim merkezi durumundadır.

Fotoğraf 2.7. Cumhuriyet Mahallesi'ndeki Suruç Kaymakamlığı'ndan Bir Görünüm.

Tablo 2.17. Suruç İlçesi İdari Sınırları İçinde Kalan Köyler ve Nüfusları (2017).

Yerleşme Adı	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme Adı	Nüfusu
Ağırtaş	1795	Fıstıklı	218	Orta Bostancı	471
Akören	636	Göleç	785	Oymaklı	380
Alanyurt	62	Gölen	515	Ölçektepe	932
Mürşitpınar	1071	Günebakan	233	Özgeren	263
Aşağıkarıncalı	634	Hacılı	414	Özlüce	269
Aşağıoylum	1889	Harmanalan	530	Yönlü	1289
Ezgil	1171	Yurtçiçeği	95	Zeyrek	195
Aybastı	390	Yumurtalık	326	Saygın	764
Ayhan	603	Hüyükyanı	744	Taşlıkuyu	369
Balaban	564	İzci	218	Tavşanköy	308
Eskiören	212	Kalkanlı	383	Tokçalı	279
Bellik	562	Kapucu	106	Topçular	77
Bilge	112	Kara	371	Uludüz	125
Binatlı	586	Karaca	231	Uysallı	502
Boztepe	255	Karadut	620	Üçpınar	349
Bozyokuş	166	Karahüyük	640	Ürkütlü	284
Büyükbaş	711	Karakuyu	139	Üveçli	210
Büyüksergen	196	Karataş	168	Yağışlı	407
Büyükziyaret	576	Keberli	172	Yalınca	344
Mollahamza	242	Kesmecik	164	Yalpi	187
Çanakçı	216	Kırmıt	687	Yanaloba	697
Çaykara	291	Kızılhüyük	390	Yatırtepe	567
Çengelli	636	Köseler	128	Yaylatepe	376
Çomak	124	Köseveli	309	Yazıköy	235
Eskice	212	Kurutepe	172	Yeğen	354
Mertismail	163	Küçüköprü	143	Yukarıbostancı	874
Dinlence	454	Küçükova	304	Yıldız	304
Dumlukuyu	486	Küçüksergen	221	Toplam	36924
Ekili	671	Küçükziyaret	401		

Kaynak: Suruç Belediyesi.

2.3.3.4 Ulaşım Alanları

Suruç'ta arazi kullanım alanları arasında dikkat çeken bir diğer fonksiyonda ulaşım ile ilgili alanlardır. Suruç-Birecik-Antep güzergâhı ile Suruç-Şanlıurfa güzergâhı Suruç'un yerleşim organizmasının ana unsurunu oluşturur. Cumhuriyet Mahallesi'nin kuzeyinde bulunan kent otogarı 10 dekar alan üzerinde kurulmuştur. Otogar, Suruç'un çevresiyle ve büyük merkezlerle olan bağlantılarını işlevsel haline getiren sevk noktasıdır.

Bunların dışında Cumhuriyet Mahallesi'nde 2, Sarayaltı Mahallesi'nde 3, Aydın Mahallesi'nde 3, Dikili Mahallesi'nde 2 tane olmak üzere 10 tane otopark alanı bulunmaktadır. Ayrıca kentte 8 nakliye şirketi, 9 tane de minibüs ve otobüs yazıhanesi yer almaktadır. Ayrıca kentin 10 km güneyinde, Suriye sınıra yakın bir yerde Mürşitpınar köyü bulunmaktadır. Bu köyde bölgeyi birbirine bağlayan demiryolu, ilçenin bölge içerisindeki ticareti ve ulaşımındaki köprü vazifesini artırmıştır (Çakır, 2006: 5).

Fotoğraf 2.8. Suruç Mürşitpınar Demiryolu İstasyonundan Görünüm.

Kente Mürşitpınar Gümrük Kapısı yer almaktadır. Bu gümrük kapısı Şanlıurfa'nın Akçakale ve Ceylanpınar'dan sonra Suriye topraklarına açılan bir diğer gümrük kapısıdır. Ankara Anlaşması'yla demiryolu hattı sınır olarak kabul edildiğinden ikiye bölünmüştür. Bu demiryolunda önceden Mürşitpınar istasyonu ile Mardin-Gaziantep hattında seyahat eden vatandaşlara hizmet verilmekteydi fakat Suriye sınırında yaşanan son olaylardan dolayı gümrük kapısının bulunduğu alana ve Mürşitpınar istasyonuna geçiş izni verilmemektedir.

Fotoğraf 2.9. D-400 Karayolunun, E-24 Karayoluna Bağlayan Kavşaktan Görünüm.

Şanlıurfa'da GAP havaalanı bulunmaktadır. Bu havaalanına Suruç'tan mesafenin uzak olması, ulaşım ağının kullanılmasını güçlendirmiştir. Ulaşım faaliyetleriyle ilgili ele alacağımız diğer bir konu Telekom hizmetleridir. Kentte haberleşme oldukça kolaydır. Haberleşme faaliyetleri PTT ve Türk Telekom tarafından yürütülmektedir. İlçe merkezi ve köylerin tamamında telefon bulunmakta ve haberleşme sağlanmaktadır. Suruç PTT'si, Şanlıurfa'ya bağlı bir şube iken, yaklaşık 1930'lu yıllarda Suruç Merkez Müdürlüğü olarak hizmete başlamıştır. Suruç PTT Müdürlüğü, 1989 yılında Radyo link sistemine geçmiştir.

Fotoğraf 2.10. Sarayaltı Mahallesi'ndeki PTT Binasından Bir Görünüm.

2.3.3.5 Diğer Kullanım Alanları

Suruç'ta parklar, bahçeler ve ağaçlandırma alanların toplamı 50 hektardır. Bu değer kentin yüzölçümünün %2,3'nü oluşturur. Park, bahçe ve ağaçlandırma alanları genellikle yerleşme alanlarının içinde merkez mahallenin kenar kesimlerinde kalmaktadır. Büyükşehir Belediyesi tarafından, Yeşil Şanlıurfa hedefiyle her ilçede park yapımı devam etmektedir. Bu proje dâhilinde Onbirnisan Mahallesi'nde 1, Suruç Demokrasi Mahallesi'nde, Suruç Devlet Hastanesinin bulunduğu alanda ve Barış Mahallesi'nde 3 parkın yapımı bitme aşamasındadır. Toplamda 20000 m²'den oluşan bu dört parkta çim ve ağaçlandırma çalışmaları yapılmakta ve yakında hizmete açılacak olan bu parkların içerisinde kamelya, çocuk oyun grubu, spor aletleri, semt sahası, yürüme yolları ve oturma grupları yer almaktadır.

Fotoğraf 2.11. Demokrasi Mahallesi'nde Yapımı Devam Eden Suruç Parkından Görünüm.

Kentte farklı kullanım alanlarından birisi de mezarlıklardır. Suruç kenti sınırları içerisinde 4 mezarlık bulunmaktadır. Bunların en geniş alanlısı Yıldırım Mahallesi'nde yer alan Suruç aile mezarlığıdır.

2.3.4. KONUT TİPLERİ ve KONUTLARIN MEKÂNSAL DAĞILIMI

Kentsel alanlarda temel barınma işlevinin oluşturduğu konut alanlarında yaşayanlar günümüze kadar kendi bulundukları toplumun yaşam düzeylerine, toplumsal değerlerine, aile yapılarına, kültürlerine, kısaca toplumsal, ekonomik ve kültürel yapılarına göre farklı konut tipleri ve konut yaşam çevreleri ortaya çıkarmışlardır. Mesken denilince sadece içerisinde oluşturulan evler değil ticari, sanayi, asker, kültürel ve eğlence ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılmış bütün binalar kastedilmektedir. İnşa edilen bu binalar ise yapı malzemesi, şekil ve çeşitli kısımların düzeni ile bulundukları çevrenin coğrafi şartlarına bağımlılık gösterir. Suruç ilçe merkezi ve çevresindeki yerleşmeleri oluşturan meskenlerin genellikle coğrafi çevre şartlarına uygun özellikte yapıldığı söylenilebilir. Çalışma sahasında konutların inşasında kullanılan yapı malzemesi fazla çeşitlilik göstermemektedir. Bunun yanı sıra doğal çevre faktörleri, gelenek-görenek, arzu ve ekonomik imkânlar daha çok etkili olmaktadır. Sahada eski tip

konutlar incelendiğinde taş, kerpiç gibi geleneksel yapı malzemeleri kullanılmıştır. Günümüzde ise en çok kullanılan malzeme briket daha sonra tuğla gelmektedir.

Tablo 2.18. Suruç İlçe Merkezinde Konutların Yapı Malzemesine Göre Dağılımı (2017).

Yapı Malzemesi	Bina Sayısı	%'si
Tuğla	2900	34,5
Taş	940	11,2
Briket	4560	54,3
Toplam	8400	100,0

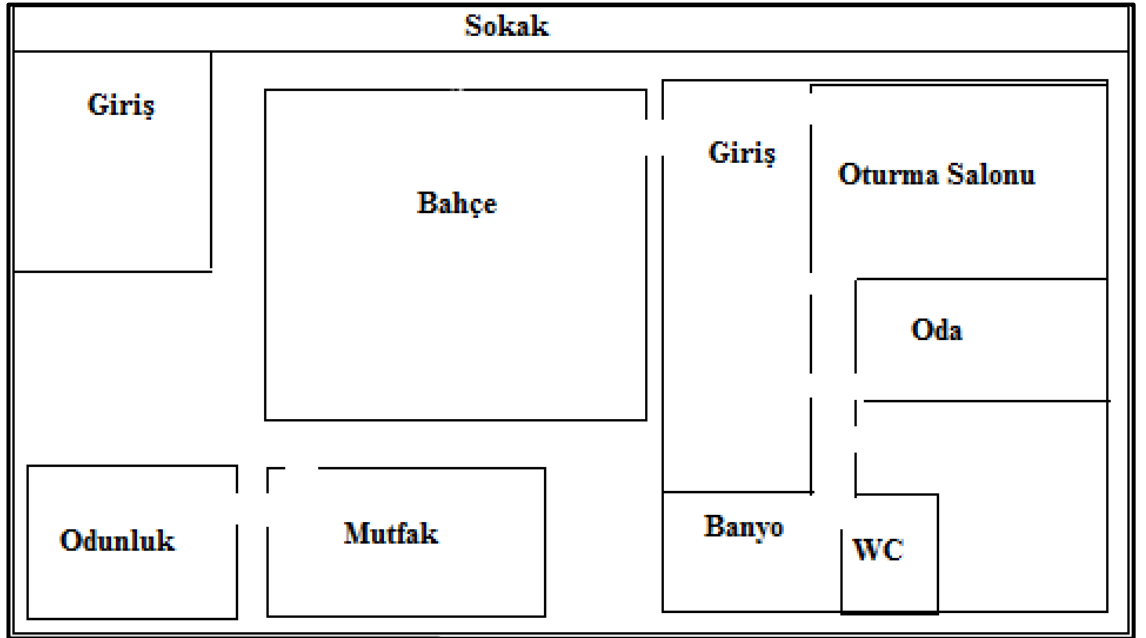
Kaynak: Suruç Belediyesi ve Sahada Yapılan Çalışmalar.

Çalışma sahasında konutların büyük çoğunluğu genel itibariyle iki ve üç katlıdır. Bu binalara bakıldığında ise yapılar arasında mesafe oldukça az ve binaların kendisine ait bahçe ve yeşil alanların yok denecek kadar az olduğu söylenebilir. Günümüzde inşa edilen binalar beş ve altı katlı olacak şekilde yapılmaktadır. Bu binaların en alt katları diğer katlardan farklı olarak geniş m²li olarak yapılmakta ve genellikle ticari iş yeri olarak kullanılmak üzere hazırlanmaktadır. Üst katlar ise aile konutu olarak yapılmıştır. Konutların kat sayısı artıkça daha modern inşa teknikleri kullanılmakta ve nüfusun artmasıyla birlikte site tarzı konutlar her geçen gün biraz daha artmaktadır. Suruç Belediyesi tarafından yapılan bina sayımına göre Suruç kentinde 8400 bina bulunmaktadır. Bu binaların önemli bir bölümü aile konutudur.

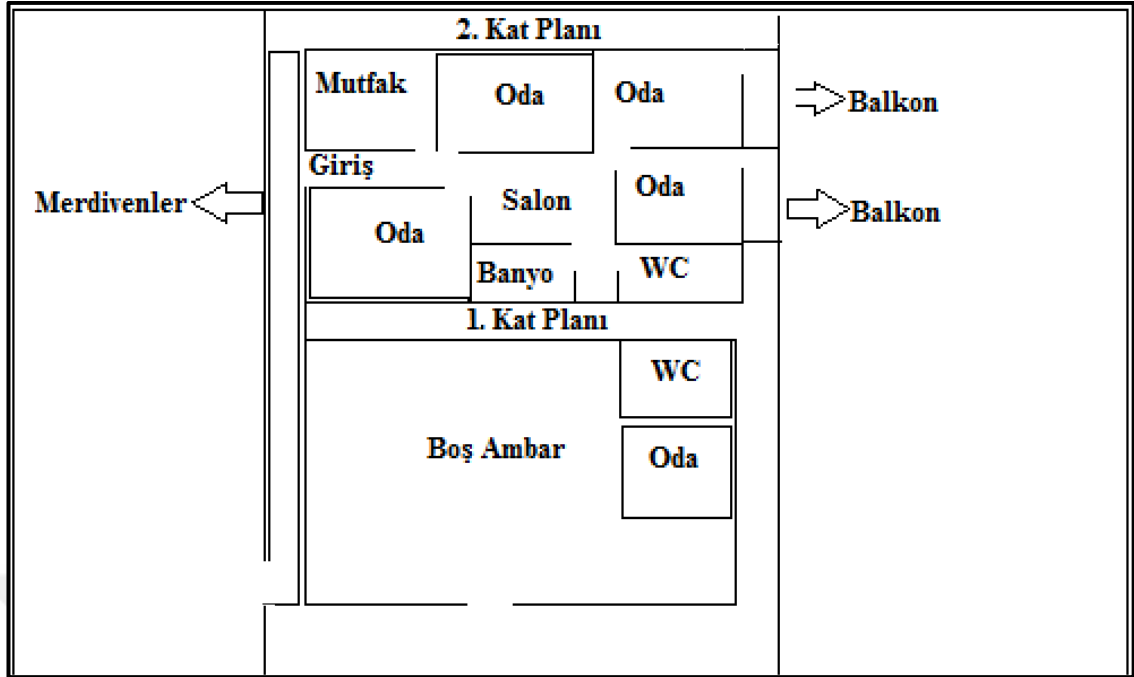
Türkiye’de şehirleşmenin mekân ve sosyal yapı açısından en önemli özelliklerinden birisi, 1950’lerden sonra hızla artan köyden şehre göçün neden olduğu gecekondulaşma olarak ortaya çıkmıştır (Karaman, 2003: 112). Gecekondu, “bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak iyesinin istenç ve bilgisi dışında, onaysız olarak yapılan, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimlerince karşılanmayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak türüdür” (Keleş, 1998: 53).

Gecekonduların ortaya çıkmasında özellikle imar ve belediye yasalarına ve kurallarına aykırı olarak kentlere göç eden kırsal ve kentsel nüfusun kendilerine ait olmayan topraklar üzerinde, hızlı ve kısa zaman içerisinde kaçak olarak yaptıkları sağlık ve barınma açısından uygun olmayan konutların yapılması neticesinde ortaya çıkar. Her kente olduğu gibi Suruç’ta da bazı mahallelerde de gecekondulaşma görülmektedir.

Kent 1980'lerden itibaren hızlı bir şekilde göç alamaya başlamış ve bu durum günümüze kadar devam etmiştir. Özellikle 2000 yılından sonra kent nüfusu kır nüfusunu geride bırakarak ilk sırayı almıştır. Kırsaldan kente göç eden nüfus kentin kenar mahallelerinde sağlık açısından uygun olmayan gecekondular inşa etmişlerdir. Kentin zamanla büyümesi ve bazı arazilerin imara açılması sonucu bu gecekondular biraz daha içeride kalmıştır. Bu gecekonduların bazıları, süreç içerisinde kamusal yatırımlardan dolayı belediye tarafından kaldırılmıştır. Şu an itibariyle aşırı bir gecekondulaşma görülmemektedir. Çalışma sahasında gecekondulaşmadan ziyade niteliksiz konutlar göze çarpmaktadır. Kentte başta nüfusun artması, hazine arazilerinin iyi değerlendirilmemesi, kent plan ve programların çağın koşullarına uygun olmaması gibi nedenlerden dolayı Yıldırım ve Hürriyet mahallelerinde bu tarz konutlara rastlanmaktadır. Bu tarz konutların nitelikli olmasını, aynı zamanda yaşanabilir olmasını sağlamak, gecekondulaşmayı önlemek adına kentsel dönüşüm projelerini sağlıklı ve faydalı bir şekilde uygulamak için bazı hususların gereğinden fazla dikkate alınması gerekir. Bunun içinde gecekondular ve kentsel dönüşüm öncesinde, o bölgenin sosyo-ekonomik durumu, kültür haritası, insanların gereksinimleri göz önünde bulundurularak raporlar oluşturulmalıdır.

Şekil 2.7. Yenişehir Mahallesi'nde Tek Katlı Eski Tip Konut Planı.

Şekil 2.8. Hürriyet Mahallesi'nde Çok Katlı Yeni Tip Konut Planı.

Fotoğraf 2.12. Hürriyet Mahallesi'nde Eski Tip Konuttan Bir Görünüm.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK FONKSİYONLAR

3.1. HİZMET FONKSİYONLARI

3.1.1.Yönetim Fonksiyonu

Bir yerde kır ve şehir ilişkilerini geliştiren ve dolayısıyla şehre merkeziyet gücünü veren önemli özelliklerden bir tanesi de yönetimdir. Suruç yönetim olarak Osmanlı Devleti döneminde, Halep Vilayetinin Urfa Sancağına bağlı bir kasaba iken, 1918'de İngilizlerin, 1919'da da Fransızların istilasına uğramıştır. İlçe 11 Nisan 1923'te düşmandan kurtarılmıştır. Suruç kenti, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, 1923 yılında ilçe olmuş ve Şanlıurfa iline bağlanmıştır. Suruç Belediyesi 1891 tarihinde kurulmuştur. Şu an belediyede 11 müdürlük mevcuttur. Belediyede 27 memur, 61 kadrolu işçi, 2 sözleşmeli, 110 taşeron, 6 geçici görevle gelen ve 91'i İş-Kur personeli olmak üzere toplam istihdamı 297 kişidir. Suruç'ta resmî kurumlara ait alanlar 35 ha.'dır ve bu oranın genel alanlar içerisindeki payı %2,'dır. İlçe merkezinde bulunan kurumlar, ulaşım olanaklarının birbirine entegre olduğu yerde kurulmuşlardır. Bu kurumlara bakıldığı zaman Suruç Belediyesinde 1 hizmet binası mevcut olup bu hizmet binası Atatürk Bulvarı ile Mürşitpınar Caddesi'nin kesiştiği noktada bulunan üç yanı belediyeye ait iş yerleri çevrili 3 katlı binadır. Bu hizmet binasında alt katta; Belediye Tahsilât ve Su Tahakkuk Birimleri, üst katta Belediye Başkanı Makam Odası, Yazı İşleri, Evlendirme Bürosu, İlan Bürosu ve Başkan Yardımcılığı yer alırken, giriş katında ise Zabıta Müdürlüğü bulunmaktadır. Ayrıca bu binaya ek olarak 1 blok, 8 lojman, 1 soğuk hava deposu, buğday pazarı, kasap pazarı ve 1 garaj mevcuttur.

Fotoğraf 3.1. Suruç Belediyesi Hizmet Binasından Görünüm.

Suruç ilçesine bağlı 95 mahalle bulunmaktadır. Bunlardan 10'u merkez mahalle, (Cumhuriyet, Aydın, Dikili, Hürriyet, Yenişehir, Yıldırım, Demokrasi, Barış, Onbirsan, Sarayaltı) geri kalan diğer 85 yerleşme ise köy statüsündedir. Ayrıca ilçede 126 mezra bulunmaktadır. Suruç'un toplam nüfusu 2016 ADNKS verilerine göre 102356 kişidir. Bu nüfusun yaklaşık 65102'si kente, geri kalan 37254'te kırsal kesimde yaşamaktadır. Suruç ilçesinde İlçe Emniyet Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Tapu Sicil Müdürlüğü, Özel İdare, Hükümet Konağı, Mal Müdürlüğü, Adliye, Kaymakamlık gibi çoğu resmi kuruluşlar Suruç Belediyesi yakınındaki Atatürk Meydanı'nda toplanmıştır. Geri kalan kuruluşlar da kendilerine ait binalarda hizmetlerini sürdürmektedir. Bu yönetim alanlarının çoğu Dikili Mahallesi'nde yer almaktadır. Ayrıca haberleşme faaliyetleri PTT ve Türk Telekom tarafından yürütülmektedir.

İlçe merkezi ve köylerin tamamında telefon bulunmakta ve haberleşme sağlanmaktadır. Suruç PTT'si, Şanlıurfa'ya bağlı bir şube iken, yaklaşık 1930'lu yıllarda Suruç Merkez Müdürlüğü olarak hizmete başlamıştır. Müdürlükte 1 müdür, 1 şef, 3 veznedar, 8 memur, 6 merkez dağıtıcısı, 2 şube dağıtıcısı ile 3 güvenlik görevlisi, 2 hizmetli ve 4 işçi çalışmaktadır. Ayrıca ilçede PTT'den başka 3 tane özel kargo şirketi

vatandaşlara hizmet vermekte ve postalar günlük olarak gelip gitmektedir. Son olarak ilçede 4 tane de yerel gazete bulunmaktadır.

Fotoğraf 3.2. Kentteki Atatürk Meydanı'ndan Görünüm.

3.1.2. Ticaret Fonksiyonu

Kent arazisinin %8,8'ini (155 ha) ticaret fonksiyonuna bağlı faaliyetlere ayrılmıştır. Kentte yaklaşık 2915 ticarethane vardır. Ticari fonksiyonların en fazla yoğunlaştığı mahalleler Aydın, Sarayaltı ve Yıldırım mahalleleri olup kuzey-güney, doğu-batı istikametinde uzamakta olan cadde ve sokaklarda yer almıştır. Bu iş yerlerin büyük bir kısmı perakende ticaret ve genel hizmetler şeklindedir. Geleneksel ve modern ticari faaliyetlerin cadde boyunca sıralandığı görülmektedir.

Fotoğraf 3.3 Aydın Mahallesi’ndeki Ticari İş Yerlerinden Görünüm.

Kentte geleneksel ağırlıklı ticari iş yapıları Yenişehir Mahallesi’nde yer alırken, modern manada yeni iş yerleri Aydın Mahallesi’nde toplanmıştır. Perakende şeklinde ticaret yapılan küçük ölçekli iş yerleri şehirde ticari yapının ana unsurunu oluşturur. Bunlar özellikle günlük ihtiyaçların karşılanmasında önemli yer tutan mekânlar ile (Lokanta, bakkal, manav, kasap vb.) belli aralıklarla gereksinim duyulan dükkânlardır (Konfeksiyon, manifatura, tuhafiyeye, kırtasiye, eczane, ayakkabı vb.). Ayrıca Suruç’ta genel hizmet veren Ziraat Bankası, Deniz Bank ve Halk Bankası bulunmaktadır.

Tablo 3.1. Suruç Kentinde Yer Alan Ticari İş Yerleri ve Sayıları.

A-Perakende Ticaret	Sayı	B-Hizmetler	Sayı
Bakkal ve Market	600	Berber ve Kuaförler	35
Manifatura-Tuhafiye	10	Beyaz Eşya Tamircisi	13
Mobilya	15	Kahvehane-Çay Ocağı	250
Camcı	10	Marangoz	7
Fırın	100	Mobilya Tabiri	10
Kuyumcu	15	Matbaalar	8
Manavlar	24	Radio T.V. Tamiri	15
Züccaciye	13	Otobüs Yazıhaneleri	10
Halı	8	Fotoğrafçı	12
Pastane	9	Halı Saha	7
Eczane	15	Hamam	5
Kasap	20	Emlakçı	13
Ayakkabıcı	30	Asansör Montaj	15
Kitap-Kırtasiye	23	Ayakkabı Tamiri	30
Elektrik-Elektronik-İnşaat Mal.	40	Yorgancı-Perdeci	40
Oduncu-Kömürcü	17	Yerel Gazete	3
Oto Yedek Parça	13	Cami	20
Çilingir	5	Bisiklet Tamiri	16
Saatçi	19	Terzi	30
Saman Yem Satıcısı	7	Restoranlar	50
Çiçekçi	9	Banka	6
Beyaz Eşya Satıcısı	10	Sigorta Acentası	9
Av Malzemeleri	4	İnternet Kafe	55
Büfe	33	Akaryakıt İstasyonları	7
Konfeksiyon	35	Diğerleri	1150
Gübre Bayisi	15	Toplam	2.915

Kaynak: Suruç Zabıta Müdürlüğü Kayıtları.

Fotoğraf 3.4 Aydın Mahallesi'ndeki Ziraat Bankası'ndan Bir Görünüm.

Çalışma sahasında ticaret daha çok tarımsal ürünlere dayanmaktadır. Yetiştirilen tarımsal ürünleri hububat, mercimek, fıstık, canlı hayvan ve hayvansal ürünler ilçe merkezinde pazarlanmaktadır. Suruç'ta çarşamba ve perşembe günleri hayvan pazarı kurulmaktadır. Ayrıca hasat mevsiminde günlük olarak buğday pazarı kurulmaktadır. Şehirde ticareti canlandıran bir başka faaliyette haftanın iki günü (Salı ve Pazar) kurulan semt pazarlarıdır. Suruç merkezi ve çevresindeki kırsal alanlardan pazarlara alışveriş yapmaya gelenler ticari açıdan bir hareketlilik oluşturur.

Fotoğraf 3.5. Suruç İlçe Merkezindeki Ticari İş Yerlerinden Görünüm.

3.1.3. Eğitim ve Kültür Fonksiyonları

Şehirlerin çevrelerine sundukları hizmetlerden birisi de eğitimidir (Dayıbaş, 2004: 77). Kente hemen hemen her mahallede eğitim için ayrılmış alanlar bulunmaktadır. Özellikle yerel sanatlar ve çeşitli meslekler kazandırmada halk eğitim merkezleri önemlidir. Araştırma sahasında kültürel fonksiyonlar arasında eğitim fonksiyonu önemli yer tutar. Bununla beraber kentte kültürel hayata katkı sağlayan halk eğitim merkezleri, dershaneler, sürücü kursları, kütüphaneler, kitap evleri ve yerel gazeteler bulunmaktadır. Eğitim hizmetleri içerisinde ilçe merkezinde 5 okul öncesi, 100 ilkököl, 28 ortaokul, 3 imam hatip ortaokulu, 6 genel lise, 7 meslek lisesi, 3 imam hatip lisesi, 1 meslek yüksekokulu, 217 özel eğitim ve rehberlik okulu bulunmaktadır. Ayrıca kente toplamda 900 kişilik 4 tane öğrenci pansiyonu bulunmaktadır. Kente 1995 yılında Harran Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan 1 tane Suruç Meslek Yüksekokulu yer alır bu okul 2 ayrı binadan oluşur. Bu okulun üst katında 60 kişilik kız öğrenci pansiyonu bulunmaktadır. Bununla birlikte eğitim faaliyetlerini sürdürmek amacıyla kırsal kesimden ilçe merkezine doğru taşıma sistemiyle 6553 öğrenci gelmektedir. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden aldığımız 2016 yılı verilere göre okul öncesi öğrenci sayısı 2803 ile %80 okullaşma oranına sahiptir. Kente 13627 öğrenci sayısı ile ilkököl ve

11344 öğrenci sayısı ile ortaokul kademesinde %99 okullaşma oranı yer alırken ortaöğretim öğrenci sayısı ise; 6621 ile %45 okullaşma oranına sahiptir. Bu okullarda toplamda 1359 öğretmen görev yapmaktadır. İlçe merkezinde ortalama öğrenci başına düşen derslik sayısı 34'tür. Ayrıca 37 İlkokulda ikili öğretim yapılmakta olup 8 ortaokulda ise ikili öğretimin yapıldığını, sahada yapılan mülakatlar sonucunda belirlemiş bulunmaktayız. Bir yerin eğitimde ne kadar geliştiğini belirlemek açısından sadece okur-yazar sayısını belirlemek tek başına yetmez bu yüzden eğitimin en büyük parçalarından bir tanesi olan okul pansiyonları, öğretmen evleri, yurt imkânları ve sosyal aktiviteler önem taşır (Şahin, 2015: 55).

Fotoğraf 3.6. Onbirisan Mahallesi'ndeki Selahaddin Eyyubi Meslek ve Teknik Anadolu Lisesinden Bir Görünüm.

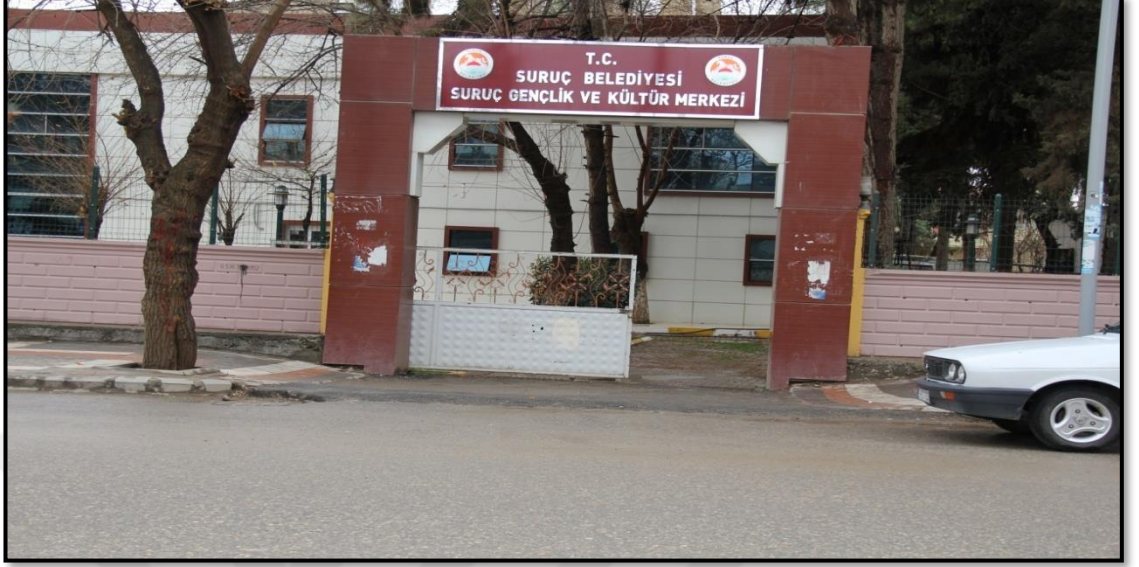
Tablo 3.2. Suruç İlçe Merkezinde Bulunan Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2016).

Okul Adı	Erkek Öğr.	Kız Öğr.	Toplam Öğr.	Öğretmen
11 Nisan Anaokulu	99	83	182	9
Bilim Anaokulu	70	55	125	5
Sevgi Anaokulu	100	82	182	5
Suruç Anaokulu	110	102	212	10
Zübeyde Hanım Anaokulu	75	71	146	9
100. Yıl İlkokulu	450	350	900	40
Atatürk İlkokulu	750	538	1288	47
M. Akif Ersoy İlkokulu	440	360	800	23
Hürriyet İlkokulu	503	473	973	37
Mimar Sinan İlkokulu	337	300	637	21
Namık Kemal İlkokulu	700	500	1200	35
Selahattin Eyyübi İlkokulu	99	90	189	10
Nar İlkokulu	160	140	300	11
IMKB İlkokulu	450	350	800	15
Bilgi İlkokulu	453	300	753	35
Cumhuriyet İlkokulu	400	211	611	33
Namık Kemal Ortaokulu	754	410	1164	44
Bilgi Ortaokulu	550	250	800	33
Vali Ziya Çoker Ortaoklu	800	472	1272	47
Süleymanşah Ortaokulu	125	113	238	10
M. Akif Ersoy Ortaokulu	450	400	850	30
Suruç IMKB Ortaokulu	620	408	1028	30
Müslüm Doğan Ortaokulu	450	435	885	33
Suruç Fen Lisesi	300	150	450	25
A. Şimşek Sağlık Meslek L.	356	200	526	32
GAP Anadolu Lisesi	425	200	625	35
11 Nisan Kemal K. Ana.	300	254	554	28
IMKB Kız Teknik Lisesi	-	400	400	20
Sabancı Kız Meslek Lisesi	-	380	380	17
F. Şimşek Kız Anado.	-	580	580	28
S. Eyyübi Mesleki ve Tek.	250	90	340	22
Suruç Anadolu Lisesi	278	200	478	23
H. Mahmut Anadolu Lisesi	300	200	500	25
Suruç Anadolu İmam Hatip Lisesi	340	210	550	34
GENEL TOPLAM	1168	9357	20918	861

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kayıtlarından.

Çalışma sahasında sosyal ve kültürel faaliyetleri arttırabilmek için İçişleri Bakanlığı tarafından “Kardeş Belediye” olarak görevlendirilen Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinden Suruç ilçe merkezinde yer alan kültür merkezi binasının tahsisi talep

edildi ve söz konusu merkezin belediyeye tahsis edilmesiyle Suruç Gençlik ve Kültür Merkezi açılmış oldu.

Fotoğraf 3.7. Suruç Gençlik ve Kültür Merkezi Binasından Görünüm.

Burada çeşitli mesleki kurslar, el sanatları kursları ve Kuran-ı Kerim kursu verilmesi sağlandı. Aynı şekilde Suruç ilçe merkezinde yer alan Onbirmisan Mahallesi'nde Aligör Kadın Kültür Merkezi bulunur. Bu Kültür Merkezinde Sosyal ve kültürel faaliyetleri arttırabilmek için çeşitli mesleki kurslar (halı, giyim, kuaför, el sanatları) verilmektedir (Fotoğraf 3.7). Bununla birlikte ilçede kadınların sosyal ve kültürel çalışmalarını desteklemek amacıyla 3 adet Âdem Kadın Kültür Merkezi açıldı. Söz konusu merkezlerde çeşitli mesleki kurs faaliyetleri (Biçki, dikiş, nakış, el sanatları, kuaförlük vb.) verilmektedir. Ayrıca ilçede Çocuk Gelişim Merkezi yer almaktadır ve bu merkezin açılmasında GAP idaresinin desteği önemli olmuştur. Bu gelişim merkezin de 7-14 yaş grubundaki çocuklara sosyal kültürel ve sportif faaliyetler çerçevesinde 250 öğrenciye çeşitli kurslar (Satranç, masa tenisi, resim, bilgisayar kursu vb.) verilmektedir.

Fotoğraf 3.8. Suruç Gençlik ve Kültür Merkezi'nin Çeşitli Kurslarından Görünüm.

Suruç kentinde eğitimi artırmak amacıyla Suruç Belediyesi tarafından bazı projelere imza atılmıştır. Bu projelerden bir tanesi Etüt Merkezi Projesi'dir. Bu merkezlerde öğrencilerin ev ödevlerini yapması ve verilen testleri çözerek öğrendiklerini pekiştirmeleri, öğretmenlerin de gerektiğinde konu anlatımı yapmaları hedeflenmektedir. Ayrıca bu merkezlerde öğrencilere ders çalışma dışında da yeni alışkanlıklar ve beceriler kazanmaları, müzik, yabancı dil, güzel sanatlar ve spor etkinliklerine katılmaları, öğrenciye özgüven ve başarabilirim duygusunu kazandırmak hedeflenmektedir. Bir diğer önemli proje ise Kitap Kafe Projesi'dir. "Kitap okumanın ne yaşı ne de yeri vardır". Bu sözü canlı canlı yaşamak isteyenler ise hayatlarının her alanına kitapları buyur eder. İşte bu alanlardan biri olan kitap kafeler ise kitaplarla buluşmak isteyenler için vazgeçilmez mekânlar haline gelmektedir. Kitap kafeler sadece kitaplarla buluşulan ve sadece kitap okunan yer değildir. Bu kafelerde yemek yenebiliyor, sohbet ederek klasik müzik dinlenebiliyor ve antika eşyaların satışı da yapılabilmektedir. Bu nedenle, ilçede sosyal kültürel mekânlar oluşturularak vatandaşları bu ihtiyaçlara cevap vermek hedeflenmiştir. Son olarak Yaz Spor Okulu Projesi ile ilçede yaz tatilinde gençleri ve çocukları sportif faaliyetlere yönlendirmek

amacıyla Gençlik Spor İlçe Müdürlüğü'yle beraber 200 öğrenciye yönelik çeşitli sportif faaliyetler düzenlenmektedir (Yüzme, futbol, resim satranç, masa tenisi vb. kurslar).

Fotoğraf 3.9. Halk Eğitim Merkezi Kurslarından Görünüm.

Eğitim fonksiyonu kentte, sosyal ve ekonomik niteliklerin gelişmesinde önemli rol oynar. Ayrıca verilen kültür hizmetleri de eğitim kadar etkilidir. Bu hizmetler halk eğitim merkezleri tarafından sürdürülmektedir. Halk eğitim merkezlerinde meslek edinmeye yönelik kurslar verildiği gibi okuma-yazma kursu ve çeşitli kurslarda verilmektedir. Bu kurslar ilçede halkın eğitim ve kültür seviyesini geliştirmek amacıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Kentte 2018 yılı içerisinde toplamda 64 kurs açılmış olup bu kurslara 1978 erkek, 3651 kadın olmak üzere toplam 5629 kursiyer katılmıştır (Tablo3.3).

3.3. Suruç İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Açılan Halk Eğitim Kursları (2017).

Kurs Adı	Erkek Sayısı	Kadın Sayısı	Toplam Kursiyer
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri	62	4	66
Müzik ve Gösteri Sanatları	28	27	55
El Sanatları Teknolojisi	180	622	802
Bilişim Teknolojileri	481	626	1107
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	188	511	699
Giyim Üretim Teknolojisi	1	634	635
Tekstil Teknolojisi	-	38	38
Büro Yönetimi ve Sekreterlik	62	53	115
Grafik ve Fotoğraf	23	2	25
Sağlık	250	196	446
Yabancı Diller	241	362	603
Elektrik –Elektronik Teknolojisi	73	-	73
Tesisat Teknolojisi	95	-	95
Geleneksel Oyunlar ve Zekâ Oyunu	20	-	20
Spor	23	10	33
Okuma Yazma	58	281	339
Sanat ve Tasarım	6	13	19
Çocuk Gelişimi	42	179	221
Genel Toplam	893	483	5391

Kaynak: Suruç İlçe Halk Eğitim Merkezi (2017).

3.1.4. Sağlık Fonksiyonu

Şehirler değişik fonksiyonlu yerleşmelerdir. Sağlık hizmetleri şehirlerdeki merkezi fonksiyonlardandır (Y.Çıldam ve Aliagaoglu, 2017: 213). Suruç kentinde sağlık hizmetleri cumhuriyetten önce mahalli hekimler tarafından verilmekteydi. Cumhuriyetin kurulmasıyla Merkez Sağlık Ocağı faaliyete geçmiş ve sağlık hizmetleri daha kapsamlı olarak yürütölmeye başlanmıştır. Bu sağlık merkezi 1974 yılında 10 kadro yataklı olarak hizmete açılmıştır. Kentte 1982 yılına kadar Sağlık Merkezi ismiyle görev yürüten kuruluş 1984 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından 25 yatak kapasitesine çıkarılmıştır. İlçe merkezinde 1992 yılında, 4000 metrekarelik bir alanda,

50 yataklı Devlet Hastanesi kurulmuştur. Hastanede 22 uzman doktor, 15 pratisyen hekim, 5 diş tabibi toplamda 144 personel ile beraber ameliyathane, yataklı servisler, yoğun bakım ünitesi, diyaliz ünitesi gibi sağlık teçhizatlarıyla hizmet verilmektedir.

Hastane 1992 yılından 2017 yılına kadar aynı binada halka hizmet vermiştir. Kentte sağlık fonksiyonu için ayrılmış olan alanlara bakıldığı zaman %1,4 (25 ha)'lık bir alanı kapsadığını görmekteyiz. Kentte yeni yapılan hastaneyle birlikte eski Suruç Devlet Hastanesini onarım ve tadilattan sonra AMATEM (Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi) olarak hizmete açılacaktır. Burada uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılıkla mücadele ile ilgili proje çerçevesinde halka açılacaktır. Suruç'ta sağlık hizmetleri çeşitli kurumlar tarafından verilmektedir. Bunların arasında özel hastanede yer almaktaydı fakat 1 özel hastane Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde 2016 yılında kapatılmıştır. Şuan kentte sağlık fonksiyonu alanında yeni açılan 150 yataklı Suruç Devlet Hastanesi ile 4 Aile Sağlık Merkezi halka hizmet verilmektedir. Bu yeni açılan Suruç Devlet Hastanesi 33.164 m² kapalı alana sahip binada 11 yeni doğan yoğun bakımı ve 22 erişkin yoğun bakım yatağı bulunmaktadır. Acilde 13 bayan, 13 erkek müşahede yatağı olmak üzere toplam 26 yatak ile hizmet vermektedir. Kente diğer sağlık kuruluşları genellikle; halk sağlık eğitimi, doğum, çocuk sağlığı ve bakımı, ilkyardım, izleme ve nüfus istatistikleri (Doğum, ölüm, yaş, cinsiyet vb.) gibi konularda hizmet vermektedirler. Ayrıca Suruç Sağlık Meslek Lisesi de yardımcı sağlık personeli yetiştiren bir kuruluştur.

Fotoğraf 3.10. 1. No.lu Aile Sağlık Merkezinden Görünüm.

Tablo 3.4. Suruç Kentinde Bulunan Sağlık Kuruluşları ve İstihdam Durumu (2017).

Sağlık Kuruluşu	Yatak Sayısı	Doktor Sayısı	Hemşire Sayısı	Yardımcı Personel	Toplam İstihdam
Devlet Hastanesi	150	47	25	225	297
1. No.lu Aile Sağlık Merkezi	10	6	6	10	22
2. No.lu Aile Sağlık Merkezi	5	7	2	8	17
3. No.lu Aile Sağlık Merkezi	5	5	2	8	15
4. No.lu Aile Sağlık Merkezi	4	6	3	5	18
Toplam	174	71	38	156	365

Kaynak: Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğü 2017 Yılı Kayıtları.

Fotoğraf 3.11. Suruç Kentinde Eski ve Yeni Yapılan Suruç Devlet Hastanesinden Görünüm.

3.1.5. Ulaşım Fonksiyonu

Hizmet sektörü içerisinde yer alan bir başka önemli fonksiyon ulaşım ve haberleşme oluşturmaktadır. Ulaşım faaliyetleri ile yerleşmelerin birbirleriyle olan ilişkileri önemlidir (Tümertekin, 1987: 54). İnsanın çevresi ile ilişki kurmasında, ürettiği mal, bilgi ve sermayenin bir yerden başka bir yere götürülmesini sağlayan etmenlerin en başında ulaşım fonksiyonu gelmektedir. Ulaşım fonksiyonu farklı bilimler tarafından ele alınan bir konudur. İster mekânsal farklılaşma ve arazi kullanımında değişime yol açarak yeryüzündeki bölgelerin farklı görünümlere bürünmesinde etkili olması, isterse de bölgeler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde kıstas olması ile coğrafya da ulaşım faaliyetleriyle ilgilenmektedir (Deniz, 2016: 137). Bu yüzden ulaşımın, coğrafya araştırmalarında ayrı bir değeri vardır. Ulaşımın ekonomik bir etkinlik olmasının yanında, kentlerde kapladığı alan ve istihdam ettiği nüfus bakımından önemli bir şehirselsel fonksiyona ve fonksiyon alanlarına sahip olduğunu söylenebilir (Özgüç ve Tümertekin, 2007).

Suruç kenti, ulaşım açısından şanslı bir konumdadır. Kent geçmişte Gaziantep’i Şanlıurfa’ya bağlayan E-24 karayolu üzerinde yer alırken zamanla, E-24 karayolunun yaklaşık 6 kilometre güneyinde kurulup gelişme göstermiştir. Şu an bu yol kentin mahallelerinden biri olan Onbirnisan Mahallesi’nden geçmektedir.

Fotoğraf 3.12. Mürşitpınar Gümrük Kapısından Bir Görünüm.

Ön Asya’yı Avrupa’ya bağlayan bu yol eski adıyla bildiğimiz tarihi İpek Yolu’nun güzergâhından birisidir. Günümüzde E-24 karayolu olarak bilinen bu transit yolun kentin sınırları içerisinde geçmesi dolayısıyla karayolu bakımından önem arz eder. Gaziantep’i Şanlıurfa’ya bağlayan E-24 karayolu üzerinde yer alan kent, Gaziantep’e 105 km, Şanlıurfa’ya ise 45 km mesafededir. Kentte ulaşım faaliyetleri bakımından önemli olan bir diğer özellik Suruç otogarıdır.

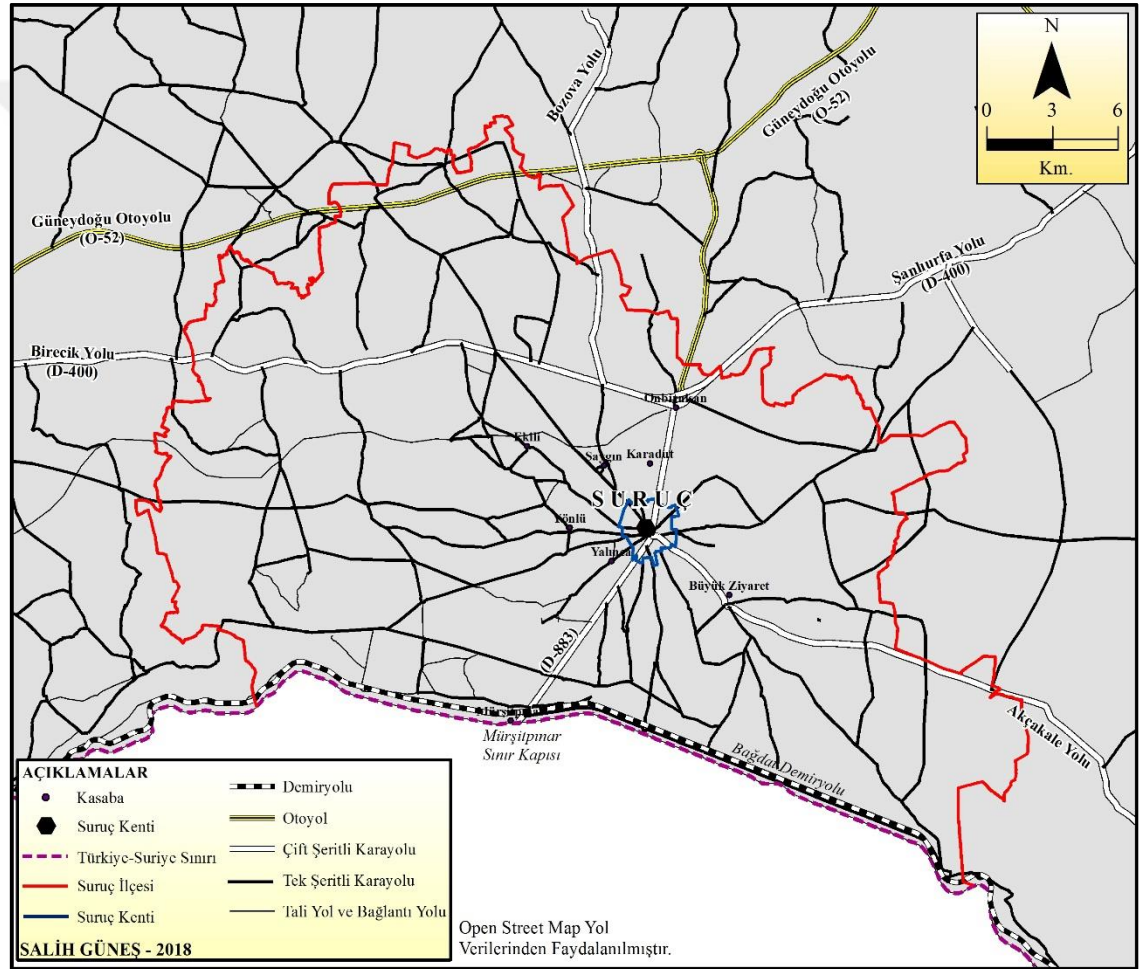

Fotoğraf 3.13. İlçe Merkezinden Şanlıurfa Kentine Yolcu Taşıyan Minibüsler.

Sarayaltı Mahallesi'nde bulunan bu tesisin kapasitesi yeterli olmadığından yakın zamanda yapılacak olan terminale taşınması beklenmektedir. Bu otogarda her 15-30 dakikada bir Şanlıurfa'dan Suruç'a, Suruç'tan Şanlıurfa'ya karşılıklı otobüs seferleri yapılmaktadır. Aynı şekilde Gaziantep'e her 30 dakikada bir karşılıklı minibüs seferi yapılmakla beraber Suruç ile Gaziantep-Adana-Mersin arasında çeşitli firmalarla seferler yapılmaktadır. Bununla beraber kent içi ulaşımında etkin hizmet veren ticari taksiler vardır. Kentte 2016 yılında yapılan saha çalışmaları neticesinde, 5 kadar ticari taksi durağı ve bu duraklarda 40 kadar ticari taksi tespit edilmiştir. Kent içerisindeki yolların büyük bir çoğunluğu beton parke, geri kalanı ise stabilize şeklindedir. Son olarak ulaşım sektöründe hizmet veren; petrol ve dinlenme tesisleri (7 adet) oto lastik, oto tamir (13 adet) ve nakliyat ambarları mevcuttur. Dikkate alındığında ulaşım fonksiyonun kent hayatındaki önemi daha iyi kavranabilir.

Tablo 3.5. Suruç'un Çeşitli Yerleşmelere Olan Uzaklığı (2016).

Yerleşmeler	Uzaklık (km)
Gaziantep	105
Adıyaman	119
Şanlıurfa	45
Birecik	46
Akçakale	61
Harran	66

Kaynak: Suruç Garaj Müdürlüğü Verileri.**Harita 3.1.** Suruç ve Çevresinin Ulaşım Haritası.

3.1.6. Turizm Fonksiyonu

Turizm; insanların tatil, dinlenme, sağlık, kültür, spor, diğer toplumları tanıma isteği vb. amaçlar ile sürekli olarak bulundukları yerden ayrılıp yurt içi ve yurt dışındaki yörelere doğru hareketliliği ve bu yörelerdeki geçici konaklamalar olarak tanımlandığı gibi en basit anlamıyla dinlenmek ve tatil geçirmek amacıyla yolculuğa çıkmak olarak da tanımlanabilir (Uslu, 1990: 19; Özgüç, 2011:13). Başlıca hizmet sektörlerinden biri olan turizm, ülkemizde klasik turizm ülkelerine kıyasladığımızda geç keşfedilmiş çok yönlü bir faaliyet türüdür (Doğanay ve Zaman, 2013:1). Teknolojik gelişmelerin çalışma hayatına sağladığı kolaylıklar sonucunda insanların kendilerine ayırdığı serbest zaman ve gelir düzeyinin artması, insanların yaşam şekillerinde değişiklikler yaratarak insanların yaşam faaliyetlerinde yeni bir süreç başlatmıştır (Mansuroğlu ve Baytekin, 2011:79). Bundan dolayı turizm, günümüzde Türkiye dâhil olmak üzere birçok ekonomi dalı açısından önemi her geçen gün daha da artan bir sektör haline gelmiştir (Yağcı, 2007: 1). Günümüzde birçok açıdan hızla gelişen değişen aynı zamanda da betonlaşıp doğadan kopan ve sıradanlaşan beşerî ortamlar, insanları olumsuz etkilemekte bunun sonucunda insanlar özellikle farklı yaşam ortamları arayışına girmektedir (Koday ve Demir, 2015:290).

Araştırma sahası ve yakın çevresinin, doğal ve beşerî turistik kaynaklarına bakıldığında ise Suruç'ta en fazla ziyaret edilen alanların başında Çarmelik Kervansarayı, Şeyh Müslüm Türbesi, Ahmet-ı Bican Camisi, Suruç Kümbet Evleri yer alır. Çarmelik Kervansarayı zaman içerisinde yapılan düzenlemelerle daha güzel bir görünüme kavuşmuş ve kullanıma uygun hale getirilmiştir. Ayrıca ilçe merkezinde en önemli toplanma ve dinlenme mekanını Ahmet-ı Bican Camii'nin bahçesi olmuştur.

Çarmelik Kervansarayı Suruç ilçesine bağlı Onbirnisan Mahallesi'nin yaklaşık 4 km kuzeyinden Büyükhan köyünde bulunmaktadır. Yapının kesin inşa tarihi ve kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Plan ve inşa tarzına bakıldığında Osmanlı dönemine ait olduğu tahmin edilmektedir. Yapı kareye yakın dikdörtgen planlı avlu, avlu ve güneyindeki kapalı bölümden oluşan karma tipteki hanların anıtsal bir örneğidir. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde, Suruç'tan kalkarak batıya doğru iki saatte Çar Melik Kalesi'ne ulaştığını, burasının dört hükümdar (Çar Melik) kardeş tarafından yapıldığı için bu ismi aldığını belirtir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden daha çok Suriye geleneklerinden izler taşıyan özgün konumu ve yöredeki "Han" yapılarının en erken

tarihlisi olması bakımından çok önemlidir. Kervansaray 63.40x65.20 metre boyutlu bir avluya sahiptir. Güney cephesi dışında büyük ölçüde tahrip olmuştur. Fakat iki yıldır Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restorasyon çalışmalarının devam ettiğini bu yıl itibariyle de çalışmaların sona erdiğini belirtebiliriz (Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016: 212).

Fotoğraf 3.14. Çarmelik (Büyükhan) Kervansarayı’ndan Genel Görünüm.

Ahmed-i Bican Camii ise ilçe merkezinde ticaret faaliyetlerinin yapıldığı iş yerleriyle çevrili olan camii Yeni Camii ile aynı avlu içindedir. İnşa kitabesi bulunmayan Camii’nin 5 Ramazan 1304/1882 yılında Kürkçü Zade İzzetli Ahmet Bican Efendi tarafından inşa ettiği söylenmektedir. Bu tarihi yapı “Suruç kaymakamlığı 1996 yılında büyük çapta onarılmıştır. Bu onarımda özgün yapısını kaybeden yapının, yedi basamaklı çıkılan ve “Köşk minare” denilen minaresi silindirik kaide üzerine altıgen kesitli altı sütunun taşıdığı bir kubbe ile örtülüdür (Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016).

Fotoğraf 3.15. Ahmet-i Bican Camisi'nden Görünüm.

Şeyh Müslüm Türbesi, Suruç ilçesinin 5 km güneydoğusunda yer alan bir camiinin içerisinde; iki türbe, minare vb. çeşitli birimlerden oluşan bir yapı topluluğudur. Ziyaret Mahallesi'nde doğan ve orada vefat eden tasavvuf büyüklerinden Na'me Es-Seruci oğlu Şeyh Müslüm Efendi adına yaptırılmıştır. Şeyh Müslüm Efendi 1168 tarihinde vefat etmiştir. İnşa kitabesi bulunmayan yapının camii, zaviye tekke ile birlikte 1168-1169 yılında inşa edildiği kabul edilmektedir. Bu türbe birçok hastalık için şifaya vesile olduğu daha çok çocuğu olmayan kadınlar ve akıl sağlığını yitirenlerin getirildiği bir ziyaret yeridir (Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016).

Fotoğraf 3.16. Şeyh Müslüm Türbesi’nden Görünüm.

Şanlıurfa’nın Harran ilçesindeki kümbet evler ile büyük bir benzerlik taşıyan Suruç ilçesindeki kümbet evler iki farklı ovada aynı tarz evlerdir, yapılar ovalara has bir mimariyle oluşturulmuştur. Bu kümbet evler 25 yıl öncesine kadar kullanılmış fakat yaşanan göçler nedeniyle kaderine terk edilmiştir. Kümbet evler, balçıktan yapılmış kerpiçlerin kurutulmasıyla ova insanının kendine has bir teknikle bir günde inşa ettiği yapı olarak ortaya çıkar. İnsanın yaşam şeklini tüm yönüyle sergileyen bu ev mimarisinin sağlamlığıyla 150-200 dayandığı belirtilmiştir. Suruç kümbet evleri, tabanı kare şeklinde ve yukarıya doğru ise, üst üste bindirme tekniğiyle yapılmış kendine özgü kubbesi olan yapıdır. Yapının inşasında çok önemli bir ayrıntı ise; saman karıştırılmış balçıkla tüm yüzeyinin sıvanmış olmasıdır. Bu tarihi evlerin yerden yüksekliği 5-6 metre olup, tepede baca ve aydınlatma görevi olan bir açıklık bırakıldığı ifade edilmiştir (Uçar, 2017,05.02.2018’de erişildi). Suruç Ovası’nda yer alan kümbet evlerin korunması yerleşme coğrafyası ve kültürel miras açısından büyük önem arz etmektedir. İlçede 2011 yılından itibaren alınan kayıtlara göre Kara öyünde 28, Yatırtepe köyünde 26, Boztepe köyünde 14 ve ise 5 adet kümbet ev bulunmaktadır. Günümüzde kırsal yaşamın önemli bir turistik değer olarak görüldüğü, özellikle geleneksel usullerle köyler inşa edilerek kırsal değerlerin yaşatıldığı açık hava müzelerinin giderek yaygınlaştığı göz önüne alındığında, Suruç’ta bulunan bu kümbet evlerin öneminin

anlaşılması gerekir. Bu yüzden pek bilinmeyen tarihi kümbet evler, Kültür ve Tuzim Bakanlığı tarafından acilen korunup turizme kazandırılması gerekir (Şahinalp, 2012: 912).

Fotoğraf 3.17. Kara Köyündeki Kümbet Evlerinden Görünüm.

3.1.7. Güvenlik Hizmetleri Fonksiyonu

Bir toplum içerisinde, o toplumdaki insanların sayısı kadar farklı çıkarlar, düşünce biçimleri, bakış açıları, olay ve konulara yaklaşımlar, yaşam tarzları, algı çeşitliliği, şahsi ve toplumsal asabiyet gibi pek çok farklı olgu bir bütün olarak bir arada yer almaktadır. Bu olguların da toplum içerisinde çatışmaya neden olacağı gibi hak ve özgürlüklerin belli bir harmoni içerisinde yaşanmasına engel olacağı tabiidir. Dolayısıyla, toplumnezdinde bireylerin haklarını koruyacağı, özgürlüklerini rahatça yaşayabilmesi için ‘güvenliğin’ olmazsa olmaz bir gereklilik olduğu söylenebilir. Ayrıca güvenlik, toplumun ve bireylerin temel ihtiyaçlarındandır (Abanoz, 2013: 25). Türkiye’de Belediye teşkilatlanması tamamlamış olan il, ilçe ve beledelerde güvenlik hizmetleri Emniyet Genel Müdürlüğünce yürütülmektedir. Çalışma sahasında da güvenlik hizmetleri İlçe Emniyet Genel Müdürlüğü ve İlçe Jandarma Genel Komutanlığı tarafından sağlanmaktadır. Önceleri adı Emniyet Komiserliği olan kurum

1984 yılından sonra Emniyet Amirliği olarak değiştirilmiştir. Son olarak 1989 yılında ise adı İlçe Emniyet Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. Kentte 19 Büro Amirliği ve 1 Polis Merkezi Amirliği bulunmaktadır. Bu merkezlerde 500 yakın Emniyet personeli görevini sürdürmekte ve olası bir ihtiyaç durumunda Şanlıurfa il merkezinden takviye ekipler ilçeye gönderilmektedir. Başka bir güvenlik hizmeti ise İlçe Jandarma Karakolları tarafından sağlanmaktadır. Askeri alanlar ilçe arazisinin %1,7 (ha) oluşturur. Kentte Jandarma Birliği 1880 yılında 2 tabur birliği halinde kurulmuş olup o tarihten beri ilçe belediye sınırları içinde güvenliği sağlamaktadır. Halen Merkez Jandarma Bölük Komutanlığına bağlı Yanalbo, 11 Nisan, Höyükyanı ve Mürşitpınar Karakolları, 95 kırsal mahalle ve 126 Mezra'nın asayiş ve emniyetini sağlamaktadır.

3.2. SANAYİ FONKSİYONU

Günümüzde sanayi, toplumların refah derecelerinin belirlenmesinde ülkelerin ekonomik bakımından gelişmişlik, az gelişmişlik veya geri kalmışlıklarını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Özçağlar, 1992: 146). Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkışı ile birlikte şehirleşme olgusu da başka bir boyut kazanmıştır. Hızlı bir gelişim evresi geçiren sanayi faaliyetleri için daha geniş ihtiyaç alanları ortaya çıkarken aynı zamanda doğal çevrenin korunması gerektiği fark edilmiştir. Bu nedenle sanayi faaliyetleri şehir dışında kalacak şekilde bir plan çizilmiştir (Gündüz, 1974: 129). Nitekim Suruç Sanayi Bölgesi kentin yaklaşık 6 km kuzeyinde ve kentin dışında yer almaktadır. Toplamda kentte sanayi faaliyetleri için kullanılan alan, kent arazisi içerisinde %2,5'lik (45 ha) bir yeri kapsar. Bu alanın yaklaşık %1,5'i (25 ha) Sarayaltı Mahallesi'ndeki sanayi sitesine aittir. Geriye kalan %1'i (20 ha) ise kent genelinde dağılmış küçük sanayi faaliyetlerine aittir.

Tablo 3.6. Suruç Kentinde Sanayi Faaliyetlerinin Türlerine Göre Dağılımı (2017).

Atölye Tipi Sanayi	İş Yeri Sayısı
Demirci	200
Değirmen	15
Fırın	100
Matbaa	3
Oto Tamirhanesi	180
Marangozhane	20
Toplam	518
Modern Sanayi	
Çırçır Fabrikası	2
Yağ Fabrikası	1
Fıstık Fabrikası	1
Plastik Boru Fabrikası	1
Tekstil Fabrikası	3
Toplam	8

Kaynak: Suruç Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtlarından Alınmıştır.

Fotoğraf 3.18. Çırçır ve Çimento Sanayi Fabrikalarından görünüm.

Kent sanayi olarak büyük bir potansiyele sahip olmamakla birlikte, kentte iki çırçır fabrikası, 1 çigit yağ fabrikası, 3 çimento beton fabrikası ve nizami küçük sanayi sitesinde 200 iş yeri bulunmaktadır. Araştırma sahasında sanayi faaliyetleri en başta sermaye yetersizliği, sınırlı hammadde kaynakları yüzünden istenilen seviyede değildir.

Fakat GAP’la birlikte sanayi için gerekli hammadde ve tarımsal ürünlerin istenilen seviyede bulunması büyük bir sanayi potansiyelinin gelişmesinin zeminini oluşturmaktadır. Bunun sonucunda GAP’ın sınırları içerisinde tarım ve tarıma dayalı sanayinin desteklenerek geliştirilmesi, bölgenin kalkınması için tetikleyici unsur olacaktır (Benek, 2006: 223). Sanayi fonksiyonu, daha çok ilçe merkezinde ev ve atölye tipi sanayi faaliyetinin geliştiği söylenebilir. Suruç’ta sanayi küçük iş yerlerinden oluştuğu için genel itibarıyla ilçe merkezinin geneline yayılmıştır. Ayrıca Suruç’ta sanayi ağırlıklı olarak orta ölçekli fabrikalardan meydana gelir. Bunlar 3 tekstil fabrikası, 1 plastik boru, 3 briket fabrikası ve 1 Fıstık fabrikasıdır. Bu modern tarzda olan sanayi faaliyetleri kentin kuzey kesiminde dağınık şekilde yer almaktadır. Geri kalan küçük sanayi ve oto sanayileri ise kentte toplanmıştır.

Fotoğraf 3.19. Fıstık Taneleme ve Kavlatma Fabrikasından Bir Görünüm.

Tükenme niteliğine sahip ve giderek pahalılaşan konvansiyonel enerji kaynakları (Petrol, kömür, odun, doğalgaz, vb.) yerine alternatif enerji kaynakları arasında yer alan güneş enerjisi; iletim, dağıtım gibi sorunların olmaması nedeniyle diğer enerji kaynaklarına göre üstünlük taşımaktadır. Türkiye coğrafi konumu nedeniyle gerek

ışınım değeri ve gerekse güneşlenme süresi açısından güneş enerjisi potansiyeli diğer Avrupa ülkelerine göre oldukça yüksek bir ülkedir. Ülkemizde en fazla güneş enerjisi alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi olurken ikinci sırada ise Akdeniz Bölgesi yer almaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Şanlıurfa da iklimin özelliği sebebiyle her mevsim güneşi görmek mümkün olduğundan (Yıllık güneşlenme süresi 3000 saat) güneş enerjisinden faydalanmak için doğal şartların mevcut olduğunu görmekteyiz. Kaynakları verimli bir şekilde kullanarak vatandaşa daha iyi bir hizmet sunmak için çalışmalar yürüten Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bu çerçevede önemli projelere imza atmıştır. Bu projelerden bazıları; Harran, Ceylanpınar, Hilvan ve Suruç'ta yer almaktadır. Araştırma sahasında 2016 yılından itibaren güneş santrali kurulmaya başlanmıştır. Çiftay şirketi tarafından Onbirnisan Mahallesi'nin sınırları içerisinde, Gaziantep-Şanlıurfa karayolu bitişiğinde kurulan bu proje 265 dekar arazi üzerinde 52.000 güneş paneli kurulmuştur. Tesis kurulu gücü 13 MW'tir. Buda saatte 13.000 KW elektrik üretmek anlamına gelmektedir. Bu proje sayesinde 1 yılda, yaklaşık 1 milyon 900 bin kilovat saat elektrik üretimi hedeflenmektedir. Dört kişilik bir ailenin yıllık tükettiği elektrik enerji miktarı 3.036 kWh'tir. Bu durumda dört kişilik bir aile konutu baz alındığında, güneş enerjisi santralinin ürettiği elektrik ile yaklaşık 640 adet konutun enerji ihtiyacını karşılamak anlamına gelmektedir. Günlük hayatımızda ve sanayi alanında kullanılan elektriğin üretimi için kWh başına doğaya karbon salınımı veriliyor. Ayrıca tamamen temiz enerji ile üretimi yapan bu tesis sayesinde, 1 kWh başına 0,6 kg CO₂ salınımı engelliyor. Bu demek oluyor ki; 1.900.000 kWh yıllık elektrik güneş enerjisi santrali 1.140.000 kg CO₂'nin doğaya salınımı engelleniyor. Bu projenin ekonomik maliyeti 13,5 milyon dolar, yıllık getirisi ise 260 bin dolar olması beklenmektedir.

Fotoğraf 3.20. Onbirnisan Mahallesi Sınırları İçerisinde Kurulan Güneş Tarlası Santralleri’nden Görünüm.

3.3. TARIMSAL FONKSİYONLAR

Tarım, topraktan ürün almak amacıyla toprağın işlenmesi, tohumun ekilerek veya fidan dikilerek zirai bitki yetiştirilmesi ve olgunlaşan ürünün hasat edilmesi anlamına gelir (Özçağlar, 2003: 126). Bugün gelinen noktada ise tarım, bir yanında toprağa dayalı faaliyetler ve hayvancılıkla birlikte, su ürünleri üretimi, ormancılık, avcılık, kültür mantarcılığı, arıcılık, ipek böcekçiliği, bağcılık şeklinde tarımsal faaliyetler ve topraksız tarım ile organik tarım aşamalarına ulaşmış bulunmaktadır (Bulut, 2006:1).

İlçe merkezinde yaşayan halk 1950 yılından 1985 yılına kadar sulama kısıtlılığından dolayı ovanın büyük bir bölümünde yeraltı sularını kullanarak tarım faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Çalışma sahasında devamlı akan bir akarsu bulunmamakla birlikte yüzeyde akan sular bölgenin güneyine doğru hareket edip Suriye sınırında kuru derelerle birleşmekte ya da tahliye kanallarına karışmakta, tarımsal amaçlı sular yeraltından sondaj yoluyla çıkarılmaktadır. Sुरुç ovasında 1980-1990 yılları arasında geçen süre zarfında artan su talepleri karşısında hâlihazırda bulunan su rezervleri hızlı bir şekilde tüketilmeye başlanmasıyla yeraltı suların seviyesinde düşmeler yaşanmıştır. Bu durumdan sonra kuraklıkla birlikte su sıkıntısı baş gösterince tarımsal verimlilikte düşmeler yaşanmaya başlamıştır. İlçenin canlı bir ekonomi hayatı bulunmamaktadır. Sulama faaliyetlerinin yeterli olmaması ilçede yaşayan halkı uğraş

alanı olarak kaçakçılığa yönlendirmiştir. Son yıllarda Suriye de yaşanan olaylarla sınıra çekilen beton duvarlar ve güvenliğin hat safhaya çıkarılmasıyla birlikte, yöre halkı geçinimlerini sağlamak için aileleriyle komşu ilçe ve illere mevsimlik işçi olarak göç etmektedirler (Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2011:4). Bu durum 2016 yılında GAP kapsamında yapılan tünelle yaklaşık 95.814 hektarlık alana su verilmesiyle ilçenin göç vermek yerine göç almaya başlayacağı, halkın ekonomik gelirlerinin iyileşmesiyle farklı uzmanlık alan ve iş meslekleri ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir. Bununla beraber yeni üretim araçlarının ve üretim teknolojisinin sermaye hareketindeki dönüşümü hızlandıracağı, yabancılaşmanın olabileceği, gıda sanayisinin ve pazarlamasının gelişeceği, şehirlerde zirai donatım, teknoloji ve ilaçlama ile ilgili kuruluşlarının yaygınlaşacağı beklenmektedir (Tuna, 1988: 116-118). Yine aynı şekilde GAP'ın etkisiyle meydana gelmesi beklenen bu değişimlerin “bölgelerarası gelişmiş farkını” azaltarak sosyal, kültürel, ekonomik ve mekânsal yapıdaki kutuplaşmayı dengeleyeceği ve en sonunda birlik ve beraberlik sağlanacağı düşünülmektedir (Dericioğlu, 1988: 183).

Suruç'un ekonomisi içerisinde tarım önemli bir paya sahiptir. Bölgede sulamanın tamamlanmasıyla birlikte özellikle yaş sebze, meyve ve endüstri bitkilerin üretiminde büyük artışlar sağlanmıştır. Suruç'ta sulama öncesi ve sonrası bitkisel üretime bakıldığında, sulama öncesi 1980-2015 yılları arasında buğday arpa ve mercimek ekildiği görülmekte, bunu pamuk, nohut ve sebzeler izlemektedir. Sulamanın başlanmasıyla birlikte 2017 yılında, kurak alanda yetişen arpa, nohut, mercimek ekim alanlarının düşmesine paralel olarak pamuk, sebze ve meyvecilikte önemli atılımlar yaşanmıştır.

Fotoğraf 3.21. Pazara Götürülmek Üzere Hazırlanan Patlıcan Üretimi.

Tablo 3.7. Faaliyetlere Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflandırması (2017).

Tahıllar ve Hububatlar	7200	48,2
Antep Fıstığı ve Zeytin	2200	14,7
Sebze bahçeleri alanı	2550	17,1
Kütlü pamuk alanı	2800	18,7
Süs bitkileri alanı	200	1,3
Toplam Kayıtlı Alan(da)	14950	%’si

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ekili alanlarının büyük bir kısmı yaklaşık %85, Türkiye genelinde olduğu gibi tahıl tarımına ayrılmıştır. Çoğunlukla kuru tarım yöntemiyle üretim yapılan bölgede üretilen tahıllardan ilk sırayı buğday, ikinci sırayı ise arpa almaktadır (Arınç, 2011:410). Tahıl üretimi genellikle engebesi az alanlarda ve yüksek düzlüklerde yapılmaktadır. Tahıl ekim alanlarının büyük bir kısmı sulanmamakta onun yerine, kuru tarım yapılmaktadır. İlçede 2016 yılı itibariyle yaklaşık 74.100 hektar olan tarım arazisinin 201.965 (da)’da buğday ürünü yetiştirilmiştir. Yılda iki ürün elde etmek isteyen çiftçi son baharda ekilen ve Mayıs, Haziran aylarında hasadı yapılan kış buğdayını üretmektedir. Araştırma sahasında

iklimin kurak olmasından dolayı açılan sondaj kuyularıyla tarımsal sulama yapılmıştır. İlçede artan sondaj kuyuları 1980-1990 yılları arasında yeraltı su seviyesinin azalmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla geçimini tarımla sağlayan insanlar, kuru tarıma yönelmek zorunda kalmıştır. İlçe merkezinin yıllık buğday üretim periyoduna bakıldığında buğday ekim ve üretiminde dalgalanmalar görülmüştür. Bunun en önemli iki nedeninden bir tanesi iklim, bir diğeri ise devletin tarım ürünlerindeki belirlediği taban fiyatlardır. Yine aynı şekilde ilçe merkezinde buğdaydan sonra en çok yetiştirilen tahıl ürünü olarak arpa olmasının başlıca nedeni kuraklık ve at yetiştiriciliğidir. Arpa daha çok sulu olarak yetiştirilmediği için üretimi yağışa bağlıdır.

Fotoğraf 3.22. Onbirisan Mahallesi'nin Sınırları İçerisinde Yapılan Buğday Tarımı.

Kentte 2016 yılından itibaren arpanın Ekim alanında büyük ölçüde daralmalar yaşanmıştır. Bunun sebebi birçok arazinin suya kavuşması, dolayısıyla da daha çok kazanç getiren ürünlerin tercih edilmesidir. İlçeye su verilemeden önce dikkate değer bir mısır üretimi yapılmamıştır. İlçede 2014 yılında ekim alanı 703 (da) olan mısır, 2016 yılında ovaya suyun getirilmesiyle 58.509 (da) oluşmuştur. Kısa süre içinde ekim alanı bu kadar genişleyen mısırın, ekim ve üretim değerlerinde geçmiş yıllara göre büyük farklar olmuştur. Mısır ürününün daha fazla kazanç getiren bitki olmasından dolayı

ilçede ikinci ürün olarak ekilmeye başlandı. Sulama sisteminin altyapısı tamamlanmasıyla birlikte gelecek yıllarda mısırın ekim alanında artışların yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 3.8. Suruç İlçe Merkezinde Arazi Kullanım Durumu (2016).

Arazi Kullanım Sınırları	%'si	(da)	Genel Alan
Nadaslı Kuru Tarım	27,4	4.100,00	14950
Mera	0,8	120,0	14950
Antep Fıstığı	2,3	350	14950
Yerleşme	3,9	580	14950
Nadassız Kuru Tarım	8,7	1.300,00	14950
Sulu Tarım	48,8	7.300,0	14950
Bağ (kuru)	8,0	1200	14950
Toplam	100	14950	14950

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü.

Pamuk üretiminde ise Şanlıurfa 2012 yılı itibariyle birinci sırayı alarak Adana ilini geride bırakmıştır. Türkiye genelinde 2012 yılının lifli pamuk üretimi 858400 tondur. Şanlıurfa yaklaşık olarak %41,09 payla birinci, %10,82 payla Aydın ikinci ve %10,31 payla ise Adana üçüncü sırayı almıştır. O yıl Şanlıurfa bu üretimin 352.688 tonunu üretmiştir. Aydın 92.868 tonluk üretim, 88,465 tonluk üretimiyle de Adana yapmıştır. Şanlıurfa'nın ilçesi olan Suruç'ta sulu tarım alanlarının genişlemesiyle pamuk üreticinin hızla artacağı tahmin edilmektedir.. Geçmiş yıllarda kuyulardan su çekilmesiyle ovada pamuk tarımı yapılmış olup sonraki yıllarda ise yeraltı suyunun bitme noktasına gelmesiyle birlikte pamuk ziraatından vazgeçilmiştir. Fakat sulama tünelle birlikte pamuk ekim alanlarında artışlar yaşanmıştır.

İlçe merkezinin meyvecilik üretimine bakıldığı zaman ise, iki önemli meyve türü geniş alan kaplamıştır. Bunlardan bir tanesi nar, bir diğeri de fıstık üretimidir. Suruç ilçesinde üretilen nar; ince kabuğu, mayhoş tadı, kırmızı taneleriyle dünyanın en güzel nar çeşidi olarak bilinmektedir. Türkiye'nin en önemli sofralık nar üretim merkezi olarak gösterilen Suruç, GAP Eylem Planı'nda Suruç Ovası Pompa Proje kapsamında Atatürk Barajı'ndan bölgeye su verilmesiyle nar tarımı giderek artmaya başlamıştır.

Suruç'ta yetişen nar, birçok hastalığa iyi geldiğinden ince kabuk ve mayhoş tadıyla en çok tercih edilen narlar arasında yer almıştır. Bakımı iyi yapılan bir bahçede her bir nar 700-900 gram arası olup ağaç başına 70 kg verim alınmaktadır. Suyun gelmesiyle birlikte nar üretiminden dönüm başına 2-3 ton civarında ürün elde edilmektedir. Susuzluk nedeniyle geçmiş yıllarda nar ağaçları kurumuştur. Fakat son yıllarda su ile birlikte nar, üretimi tekrar önem kazanmaya başlamıştır. Suruç ovasında 775 dekarlık alanda yaklaşık 45 bin civarında ağaç bulunmaktadır. İlçe için bu kadar değerli bir tarım ürünü olan Nar'ın tanıtımı amacıyla Suruç Kaymakamı ve Belediye Başkanı Vekili Ferhat Sinanoğlu tarafından ilk defa 2017 yılı itibariyle Suruç narının hak ettiği değere kavuşabilmesi için nar festivali başlatılmıştır.

Fotoğraf 3.23. Suruç İlçe Merkezinde Nar Tarımı.

Antepfıstığı üretimine bakıldığında zaman ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle Gaziantep ve Şanlıurfa, ülkemizin Antepfıstığı üretimini karşılamak konusunda önemli roller üstlenmektedir. Fıstık üretimin en çok yapıldığı yer Şanlıurfa'dır. Örneğin, Tek Tek dağları bölgesinde kendiliğinden yetişen, doğal orman halinde fıstık ağaçları vardır. Şanlıurfa 15,5 Milyon Antepfıstığı ağacı sayısı ile ülkemizde ilk sırada yer alır. Antep fıstığı Suruç'un kuzeyinde ve kuzeybatısında yer alan Çarmelik (Büyükhan) Mahallesi ve çevresinde geniş bir ekim alanına sahiptir. Antepfıstığının genellikle engebeli, kuru ya da sulu tarıma uygun

olmayan kıraç alanlarda yoğun olarak Gaziantep-Şanlıurfa karayolu arasında kalan bölgede tarımı yapılmaktadır (Doğantürk, 2015: 57).

Fotoğraf 3.24. Büyükhan (Çarmelik) Mahallesi'ndeki Antepfıstığı Tarımından Görünüm.

İlçe merkezinin hayvancılık faaliyetlerine girmeden önce Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin hayvancılık konusunda ki yerine baktığımız zaman Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin hayvan varlığındaki değişim, Türkiye'nin genel tablosu ile benzer bir eğilim göstermesine rağmen; genel olarak Türkiye ortalamasının üzerinde bir azalma gerçekleşmiştir. Bölgenin ekonomik açıdan geri kalmışlığı, hayvansal üretimin kapalı ekonomi içinde yer alması ve terör olayları sonucu meraların boşaltılmasıyla artan göçler, hayvancılığın gelişmesini sınırlayan önemli etkenlerdir. Ayrıca Bölgede; hayvan ıslahı, bakım ve beslenme, hayvan hastalıklarıyla mücadele, verim düşüklüğü, örgütlenme ve pazarlama, eğitim destekleme politikaları ve finansman kaynaklara erişim alanlarında ciddi sorunlar bulunmaktadır. Bölge hayvancılık potansiyelinin akılcı plan, strateji ve desteklemelerle geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle ticari hayvancılığın geliştirilmesine yönelik birtakım çalışmalar yapılması, canlı hayvansal ürünler ve hayvan yeminde ihracatçı konumuna getirecektir. Bölgenin GAP'la birlikte tarımsal yapısında değişimler olmuştur. Bu değişimler hayvancılık faaliyetlerini önemli

etkilemiştir (Aydemir ve Pıçak, 2007). Bölgenin doğal koşulları ve sosyal yapısı hayvancılık faaliyetleri için uygun bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyel GAP'ın sağlayacağı sulama imkânlarının artması sonucunda sağlanacak yem bitkileri üretimi artışı ve şehirleşmenin sağlayacağı talep artışına bağlı olarak büyük gelişme göstermesi beklenmektedir (Yavuzer, Bengisu, Öztürkmen, Polat ve Baytekin, 2003: 206). Bölgenin kapsamı dâhilinde kalan çalışma alanı olan Suruç'un tarım faaliyetlerinden sonra en önemli gelir kaynağı hayvancılık olmuştur. Suruç'un yazları kurak geçmesi ve bitki örtüsünün cılız olmasından ötürü küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine göre daha çok gelişmiştir.

Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği daha çok ahır hayvancılığı şeklinde yapılır. Suruç'ta büyükbaş hayvancılıkta melez sığır ilk sırada yer alır. Çoğunlukla aile işletmeciliği şeklinde yapılan bu faaliyet ailelerin süt peynir ve et ihtiyacını karşılamaya yönelik olmuştur. Ülkemizin iklim, bitki örtüsü ve yeryüzü şekilleri, çiftçilerimizin önemli bir bölümünü küçükbaş hayvancılığa yöneltmiştir. Çünkü Doğu Karadeniz bölümü ile Doğu Anadolu'nun kuzeyi dışına kalan yerlerde yaz ayları kurak geçer. Bu durum, bol suya ihtiyaç duyan büyükbaş hayvanların beslenmesinde önemli bir sorundur. Yaz mevsimlerinde otların kurumması da büyükbaş hayvanların yayılmalarını zorlaştırır. Bütün bu nedenlerle, Türkiye'de küçükbaş hayvancılık daha yaygındır. Çünkü küçükbaş hayvanlar daha az suya ve ota ihtiyaç duyarlar. Engebeli arazilerde kolaylıkla gezerek yaylanabilirler (Doğanay ve Şahin, 2001: 156). Suruç sahip olduğu doğal ve ekonomik koşulları, tarımsal yapısı ve gelenekleri ile koyun ve keçi yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılmasına elverişli bir ilçe durumundadır.

Tablo 3.9. Suruç'ta Mahallelere Göre Beslenen Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları.

Mahalle	Büyükbaş Hayvancılık	Küçükbaş Hayvancılık
Yenişehir Mahallesi	1100	1700
Sarayaltı Mahallesi	850	900
Dikili Mahallesi	700	950
Cumhuriyet Mahallesi	890	1100
Hürriyet Mahallesi	600	800
Demokrasi Mahallesi	750	700
Onbirnisan Mahallesi	1200	1800
Aydın Mahallesi	200	400
Barış Mahallesi	400	450
Yıldırım Mahallesi	800	950
Toplam	7490	10200

Kaynak: Gıda,Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Verileri ve Yerinde Yapılan Tespitler (2017).

Suruç ilçesi yarış atı yetiştiriciliği ile ünlüdür. Osmanlı döneminde Arap atı yetiştirme merkezlerinden biri olan ilçe, bu geleneğini hala sürdürmektedir. Yaklaşık 79 çiftlik bulunan ilçede yarış atı yetiştiriciliği birçok ailenin geçim kaynağı haline gelmiştir. Türkiye’de yarışan atların büyük bölümü Suruç’ta yetiştirilmektedir. Bu atlar çiftliklerde tay, damızlık, kısarak atlar olarak yetiştirilmektedir. Şuan kentte 850 at bulunmaktadır. Bunlardan 300’ü tay, geri kalanı ise damızlıktır. Türkiye’de resmi at yarışı yapılan 6 ilden birisi Şanlıurfa’dır. Suruç ilçesinde 1991 yılında Mürşitpınar köyünde safkan Arap atları için mahalli at yarışları düzenlenmiştir. Bu yarış Türkiye Jokey Kulübü’nün gözetiminde Yüksek Hakem ve Komiser Kurulunun onayıyla yapılmıştır (Gökoğlu,2008:66).

Türkiye at yetiştiriciliği konusunda önde gelen İrlanda, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin modellerini incelemelidir. Yaklaşık olarak Ankara nüfusuna yakın bir nüfusa sahip İrlanda’daki jokey, apranti, antrenörler ile haralarda ve idman merkezlerinde at bakan seyis ve hipodrom sayısı ile düzenlenen yarış sayısı göz önünde bulundurulduğunda son yıllarda önemli gelişmeler olsa da Türkiye’nin bu sektörde ne kadar geride kaldığını görmüş olacağız. Bu kapsamda at yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi

için Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından gerçekleştirilecek mali destek programıyla damızlık olarak kullanılabilecek uygun kan hattına sahip kısarak ve aygırların ilçeye kazandırılması sağlanmalı, özellikle büyük ölçekli tarım işletmelerinde sektöre katılımı özendirilmelidir. Günümüzde bu sektörün sadece Şanlıurfa'ya katkısı yıllık 30 milyon TL'dir. Türkiye'de bu faaliyet için 9 hipodrom mevcut bunlardan bir tanesi de Şanlıurfa Osmanbey Hipodromu'dur. Geçimini sadece atçılıkla sağlayan özellikle Suruç bölgesinde 1000'e yakın aile mevcuttur. At yetiştiriciliğinin bu ailelere kültürel ve sosyal anlamda pek çok katkısı olmakla beraber genç nüfusun jokeylik, seyislik, antrenörlük gibi atçılıkla ilgili mesleklere yönelimini sağlamakta ve yarış döneminde her bir ata bir seyis bakmak durumunda olduğundan istihdama katkı sağlamaktadır. Ayrıca at sevgisi ve meşguliyeti işin ciddiyeti gereği genç nüfusun kötü alışkanlıklara yönelimini büyük ölçüde engellemektedir (Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013: 1-5).

Fotoğraf 3.25.Yenişehir Mahallesi'ndeki At Yetiştiriciliğinden Görünüm.

Suruç'un hayvancılık konusunda daha fazla gelişmesi için verimi düşük olan hayvan ırklarının verim düzeylerinin artırılması amacıyla yapılacak ıslah

çalışmalarında, ilçede koşulları uygun olan işletmelerin sayısının son derece sınırlı olması nedeniyle seçme, melezleme ve araştırma çalışmalarının daha planlı bir biçimde sürdürülmesi gereklidir. Bunun için öncelikle hayvancılık sektörünün çeşitli konularda çalışan kamu kuruluşları ile bir araya gelip iş birliği yapması gerekmektedir. İlçede yerli ırkların kültür ırkları ile melezleme çalışmalarına ağırlık verilmeli, bu konuda doğal ve suni tohumlama çalışmaları dikkate alınarak yeni politikalar belirlenmelidir (Anonim, 2006: 25). Suruç'ta GAP kapsamındaki sulamaların yaygınlaşması göz önünde bulundurularak yem bitkilerinde üretim artışı sağlanmalıdır. İlçede yem üretimine devlet desteğinin olması hem kapasiteyi artıracak hem de üretim artışı sağlayarak hayvansal ürünler ithalatı için harcanan döviz miktarını azaltacaktır. İlçede tarımsal hizmetleri yetersizliğinin yanı sıra; teknik, mali ve idari konularda hayvancılıkla uğraşanlara yeterli düzeyde bilgi veren kuruluşlar yoktur. Basın-yayın, radyo ve özellikle televizyondan pratik eğitim programlarından faydalanmalı; hayvancılık konusunda da çeşitli dokümanlar hazırlanıp gösteri çalışması yapılmalıdır (Aydemir ve Pıçak, 2007:31-32).

Ziraat Bankasının ilçeye yönelik orta veya uzun vadeli kredi oranları artırılmalı ayrıca; kredi vadeleri yetiştiriciliğe uygun ve üretim dönemi sonunda bitecek şekilde belirlenmelidir. Hayvancılığa ayrılan kredi güvencelerinde kolaylıklar sağlanması faiz oranlarının uygun düzeylerde tutulması gereklidir (Pıçak, 2007: 58-60). Bu uygulamalar faaliyete geçerse Suruç ilçesinde hayvancılık bakımından önemli gelişmelerin yaşanacağını görebiliriz.

Türkiye'de yapımı hala sürdürülen ve projelerin en büyüğü olan GAP'ın faaliyete girmesiyle Suruç'un tarımsal üretiminin 3-4 katına çıkacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla tarımla ilgili sanayinin gelişerek istihdamı sağlayacağı ve bu istihdam sayesinde bölgeden göçün önleneceği, bunun sonucunda halkın refah seviyesinin artacağı beklenmektedir. GAP'ın tamamlanmasıyla toplamda yaklaşık 1,7 milyon hektar alan suya kavuşacaktır. Bunun sadece 706 bin hektarı Atatürk Barajı'nda toplanan su ile sulanacaktır. Aşağı Fırat Projesi olarak bilinen bölüm GAP'ın en geniş birimini meydana getirir. Bu barajdan sulama tünelleri aracılığıyla taşınacak su miktarı 328 m³/s, bunun 124 m³/s'lik bölümü Harran Ovası'na, 5 m³/s, ise Suruç Ovası'nın sulanmasında kullanılacaktır. GAP'la birlikte Harran Ovasının sulanmaya açılacak arazi miktarı 144 bin hektar iken, Suruç Ovası'nın 94.814 hektarlık alanıdır. Bu büyük sulama

projelerinin temel karakteristikleri, sulamanın etkinliğini artırıcı şekilde önemli etkisi olan ve dolayısıyla verimin ve çiftçinin net gelirlerinin atmasında önemli rolü olan bazı maddeler vardır. Bunlar, arazi toplulaştırması, kırsal yerleşimin yeniden düzenlenmesi, arazi tesviyesi, tarla içi sulama, drenaj ve ulaşım sistemleri gibi temel fiziksel tesislerin ve hizmetlerin planlaması ve uygulanmasıdır.

Fotoğraf 3.26. Suruç Tüneli'nden Sulama Yapan Çiftçiden Bir Görünüm.

Suruç Pompaj Sulama Projesi, Aşağı Fırat Projesi'nin üniteleri arasında yer alır. Bu proje kuzeyinde Yaylak Sulaması ve Atatürk Barajı Havzası; batısında Fırat Akarsuyu, güneyinde Suriye sınırı, doğusunda Harran Ovası ile Suruç Ovası'nı ayıran Urfa Dağları ile sınırlandırılmıştır. Bu proje 94.814 hektarlık alanda depolama, iletim ve en uygun dağıtım şebekesinin planlama çalışmaları ele alınmıştır. Suruç Ovası Atatürk Barajı'nın 50 km güney tarafında kalmaktadır. Bu projeye Suruç ilçe merkezi ve 103 köy dâhildir. Bu köylerin 72'si Suruç'a 12'si Bozova'ya, 15'i Birecik'e ve son olarak 4'ü ise Akçakale ilçesine bağlıdır. Bu projenin toplam da ana kanal uzunluğu 340 km'dir. Projenin 10.391 ha alanı Kaliforniya sistemi, geri kalan 84,423 ha alan yağmurlama sistemi ile sulanıp toplamda 94.814 ha alanı sulaması beklenmektedir. Bu

şebekeden dönen suları toplamak için Suriye sınırı boyunca 24 km uzunluğunda 5 m³/sn kapasiteli ana tahliye önerilmiştir. Türkiye çapında en uzun sulama tüneli, dünya çapında ise 5. olarak kabul edilen Suruç Tüneli GAP kapsamında 17,2 km uzunluğunda ve 7 m çapında inşa edilmiştir (Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2011: 3).

Proje kapsamında 1. kademe (p1) ve 2. kademe (p2); dört tanesi tali pompa istasyonu (p3, p4, p5 ve p6) ve üç tanesi de (yp1, yp2 ve yp3) yağmurlama sulaması için 305 ml'lik minimum basınç elde etmek için, toplamda 9 adet pompa istasyonu önerilmiştir. Atatürk Barajından 526,00 m minimum su kotundan aldığı suyu, 586,0 m kotuna basan I. kademe pompa istasyonu (p1), her biri 1900 kw güçte, ikisi yedek, toplam 32 adet pompadan meydana gelmektedir. Toplam güç 69800 kw'dir. Her bir pompadan debisi 3.0³/s'dir. Pompa yüksekliği 55.11 m'dir. Pompa istasyonundan yılda 862.0 hm³ su pompalanmaktadır. Yıllık enerji tüketimi 168.0 GWh'dir. 1.kademe pompajlı iletim kanalı (S0-P1) üzerinde km: 32+500'de yerleştirilen 2. kademe pompa İstasyonu (p2), her biri 2800 kw güçte toplam 12 adet pompadan meydana gelmektedir. Toplam kurulu güç 33600 kw'dir. Her bir pompadan debisi 3.0 m³/s, toplam pompa debisi ise, 36.0 m³/ dir. Toplam pompaj yüksekliği 82.02 m'dir Pompa istasyonundan yılda 323.9 hm³ su pompalanmaktadır. Yıllık enerji tüketimi 83,8 GWh'dir (DSİ, 2000).

Dünyanın sayılı 17 km'lik sulama tüneli ve galerileri özelliğine sahip olan Suruç Tüneli'ne Atatürk Barajı'ndan gelen sular Taşbasan depo alanında toplanarak oradan kapalı şebeke sistemi olan modern yöntemlerle halkın hizmetine sunulmuştur. Suruç çiftçisi 1960-1985 yılları arasında yeraltı suyunu kullanarak tarımsal faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. İlçede 1985'lerden sonra ise geçmişte açılan fazla sondajların sonucunda su seviyenin düşmesiyle kuraklık kendini göstermeye başladı. Dolayısıyla tarımsal sulama ekonomik değerini yitirmiştir. Kent 2016 yılından itibaren ise projenin faaliyete geçmesiyle ilçe merkezinin kuzeyi başta olmak üzere büyük bölümünü sulanmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 3.27. Taşbasan Su Depolama Alanından Görünüm.

Eskiden bozkır olmasından dolayı toz yüzünden beyaz gömleğin giyilmediği ilçede bu yıl itibariyle hayal edilemeyen bir yeşile büründüğü, arazi çalışması esnasında dikkatimizi çekmiştir. Ayrıca GAP'ın sayesinde bölgenin iç göç çekmeye başlayacağı, ekonomi gelirlerin yükselmesiyle birlikte insanların tüketim kalıplarının değişeceği, mesleki farklılaşmanın meydana geleceği, örgütleşmenin genişleyeceği ve yılda topraktan 2-3 ürünün alınabileceği ayrıca ürün ekiminde çeşitliliğin yaşanacağı ve endüstri bitkilerin genişleyeceğini söylenebilir (Yalçıntaş, 1989: 3-4). Fakat olumlu sonuçların yanında geçmişten ders alınıp bazı tedbirler zamanında alınamazsa ova için olumsuz sonuçların beklendiği söylenebilir. Bu sonuçları şimdiden alıp değerlendirdiğimizde, en başta bilinçsiz sulama toprağın tuzlanmasına, su sistemli ve eşit paylaştırılmazsa aşiretler arasında kavgaya ve eğer tarım arazileri imara açılırsa Harran Ovası'ndaki gibi değerli arazilerde betonlaşmaya yol açacağını belirtilebilir. Ayrıca Harran Ovası'nda vahşi sulama sistemi dediğimiz sulama yöntemin sonucunda karşılaşılan tuzlanma, Suruç Ovası Sulama Projesi'nin hazırlanmasında önemli bir örnek teşkil etmiştir (Öcal Kara, Binici ve Aktaş, 2016: 58). Her ne kadar Suruç Ovası Sulama Projesi, Harran Ovası Sulama Projesi'ne benzese de ovayı farklı kılan en önemli özelliği üreticilerin basınçlı sistem modeli ile tarımsal faaliyetlerinin yapılmasına uygun olmasıdır. Bu sistemle bölgede 55 °C'ye kadar çıkan sıcaklıklar Atatürk Barajı'ndan

Suruç'a kadar uzanan kapalı sulama sistemi sonucunda sular buharlaşıp yok olmadığı, gibi suyun açık sulama sistemindeki gibi boş akmadığı, bunun sonucunda su tasarrufunun sağlandığı görülür. Ayrıca bu sistemin başka bir önemli özelliği ise Harran Ovası'ndaki büyük kanallar ve kollarının binlerce dönüm araziye işgal ettiği topraklar gibi bir durumun ortaya çıkmasını önlemiştir.

Fotoğraf 3.28. Suruç Su Tüneli'nden Görünüm.

3.4. FONKSİYONLARI DESTEKLEYEN DİĞER KAYNAKLAR

Kentte fonksiyonları destekleyen kaynaklar incelendiğinde çok fazla ekonomik aktivite bulunmamaktadır. Kenti destekleyen en önemli aktiviteler Mürşitpınar Gümrük Kapısı, tarım ve hayvancılıktır. Verimli bir arazi üzerinde kurulmuş olan kent 1950-1960 yıllarında küçük bir yerleşmeyken zamanla, sulama amacıyla açılan kuyular neticesinde tarım faaliyetleri gelişmeye başlamış, kent buna paralel olarak büyüme ve gelişme göstermeye başlamıştır. İlçe merkezi 1980-1995 yıllarında yeraltı suyunun azalması ve artan terör olayları neticesinde kentin büyümesi ve gelişmesi yavaşlatmıştır. Kentin genel iklim koşulları incelendiğinde sıcaklık ve yağış koşullarının olumsuzluğu nedeniyle, şiddetli yaz kuraklığı bazı dönemlerde etkisini yıl boyunca hissettirir. Buna bağlı olarak da tarımsal faaliyetler büyük zararlara neden olmaktadır. Kuraklığın tarım alanlarındaki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve gerekli ürün artışını sağlamak için kentin büyük bölümünde sulama zorunlu hale gelmiştir (Gürgen, 2002: 145). Buna

bağlı olarak Suruç Tüneli Projesi ortaya çıkmıştır. GAP'tan önce kuru şartlarda tarım yapılır ve daha çok buğday, arpa, nohut ve mercimek tarımı yapılmaktaydı fakat daha sonraları sulamaya açılan tarım alanların artması sonucu pamuk, sebze ve mısır yetiştiriciliğinin artması dikkat çekmiştir. Ayrıca Suruç'un meyvecilikte özellikle de nar yetiştiriciliğinde önemli bir yeri vardır. Suruç narı yörede çok ünlüdür. Bu yüzden son dönemde ilçede nar festivali yapılmaya başlanmıştır. Yörede ekonomik açıdan kalkınmayı sağlayacak en önemli sektör tarımdır. Tarım sektörünün ulusal gelirdeki payı azalsa da GAP bölgesinde ekonomik hala korunmaktadır. Ayrıca ilçede tarımın gelişmesiyle birlikte tarıma bağlı sanayinin artmaya başladığı söylenebilir. Yani tarımsal alanda görülen gelişme ve değişimler beraberinde diğer sektörlerde de gelişmeler hissettirmeye başlamıştır. Örneğin saha çalışması esnasında bir çırçır fabrikasında yapılan mülakatlar sonucunda pamuk çığitinden elde edilen hammadde, barut yapımı için silah sanayisinde kullanılmak üzere Çin'e ihracat yapıldığı yine aynı fabrikada tekstil sanayisi için hazırlıkların başladığı ve yakın zamanda ilçede istihdam sağlayacağını belirtilmiştir.

Kentte fonksiyonları destekleyen bir diğer önemli kaynak hayvancılıktır. Hayvancılık sektörü dengeli ve sağlıklı beslenmeyi sağladığı gibi kırsal ve ekonomik kalkınmada önemli bir faaliyetir (Karadaş, 2017: 269). Suruç'ta özellikle at yetiştiriciliği ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği önemli yer tutar. At yetiştiriciliği Selçuklular döneminden bu yana Suruç kültürünün bir parçası haline gelmiştir. Suruç'ta yaygınlaşan Arap atı yetiştiriciliği sadece ilçenin değil tüm kentin ekonomik ve kültürel hayatının önemli bir parçası haline gelmiştir. Türkiye'de at yetiştiriciliğinin %60'lık dilimini Şanlıurfa karşılarken bunun %50'sini ise Suruç'un karşıladığı söylenebilir. Bu sektörün Şanlıurfa'ya getirisi 30 milyon TL'dir ve bu sektör sayesinde yaklaşık 1000 ailenin bu faaliyetten geçimini sağladığını daha öncede belirtmiştik. Suruç küçükbaş hayvancılık bakımından da gelişmiştir. Suruç sahip olduğu doğal ve ekonomik koşulları, tarımsal yapısı ve gelenekleri ile koyun ve keçi yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılmasına elverişli bir ilçe durumundadır. Nitekim son dönemlerde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından başlatılan 300 koyun projesi de bu sektörle uğraşan insanlar tarafından rağbet görmüştür.

Suruç'un Suriye ile gümrük kapısı vardır. Bu gümrük kapısı sayesinde, ilçe bazı yatırımları kendine çekmiştir. Türkiye ve Suriye arasındaki ticarete 2007 yılında yürürlüğe giren serbest ticaret anlaşması sonrasında çok önemli artışlar yaşanmıştır. Fakat 2011 yılında başlayan yönetim karşıtı gösterilerin aşırı güç kullanılarak bastırılması ve beraberinde bölgenin iç savaş haline gelmesi Türkiye ve Suriye arasında sınır kapılarının kapanmasına ve ticaretin durmasına neden olmuştur. Bu sınır bölgesine yakın yerinde Irak, Suriye ve Türkiye arasında demiryolu bulunmaktadır. Nusaybin-Mürşitpınar-Çobanbey arasında uzanan 381 km hat aynı zamanda Suriye-Türkiye sınırını belirlemektedir. Bu demir yoluyla Ortadoğu ülkelerine yük taşımacılığı yapılmaktaydı nitekim 2008 yılında 1 milyon tonu aşan yükü hem Mardin'e yurtiçi taşımalar hem de Nusaybin'e buradan tırlarla Irak'a aktarılan uluslararası taşımalar yapılmaktaydı fakat Suriye de yaşanan olaylar yüzünden Ortadoğu'ya yapılan demiryolu taşımaları 2013 yılında, 159 bin tona kadar düşmüştür. Daha sonra Mürşitpınar tren istasyonunun olduğu bölgede yoğunlaşan çatışmalar nedeniyle demiryolu taşımaları artık yapılmamaktadır. Bölgedeki çatışmalar sona ermeden hattın açılması çok mümkün gözükmemektedir.

3.5. SURUÇ'UN FONKSİYONEL SINIFLANDIRMADAKİ YERİ

İnsanların topluca yaşadığı, farklı işlevlere sahip, farklı faaliyetleri içinde barındıran çok nüfuslu mekân üniteleri olan şehirlerin statüleri ve değerlerinin sınıflandırılmasında, şehri çevresinden farklı kılan özellikler, şehir-kır kriterleri ve şehirlerin fonksiyonel özellikleri gibi konular günümüze kadar hep tartışılmıştır (Yıldız, 2011: 395). Bundan dolayı herhangi bir yerleşmenin şehir olarak nitelendirilmesi için farklı yorumlar ve tanımlar yapılsa da en çok kabul edilen kriter şudur ki; fonksiyonların sayısı ve işlevleri ile faal (etkin) nüfusun sektörlere göre dağılımıdır. Bu tanım genel itibarıyla doğru olabilir, fakat tek başına yeterli olduğu söylenemez. Bundan dolayı yerleşmeler, değişik ekonomik etmenlerin bir bileşkesi ya da bu etmenlerin bir doku içerisinde bir bütün olarak değerlendirilmeleri sonucu fonksiyonel bir kimlik ortaya çıkmaktadır.

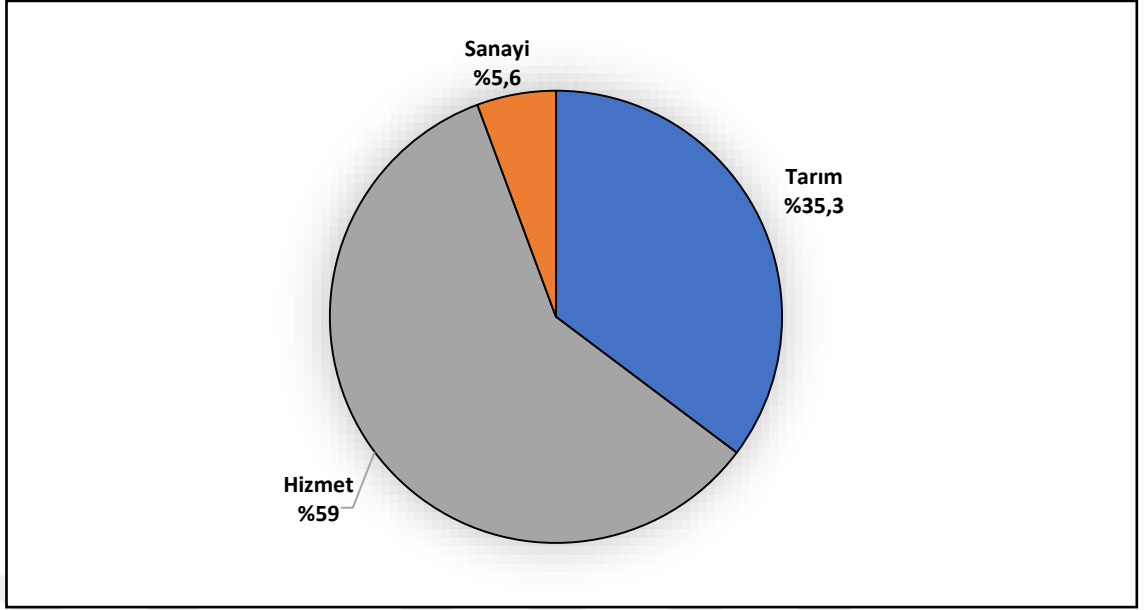
Bu durumda Suruç kentinin kimlik kazanmasındaki fonksiyonel özellikler incelendiğinde ise çeşitli faktörler ortaya çıkmaktadır. En başta nüfus açısından ele

alındığında kentin 2016 yılı sayımlarına göre genel nüfusun 102356 kişi olduğu ve bu nüfusun yaklaşık 65102'sinin kentte yaşadığı belirlenmiştir. Bu nüfusun 37593'ü (%57,9) kentin ekonomik yönden faal nüfusunu oluşturur. Faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı yapıldığında ise %59,1'ini hizmet sektörü ile ilk sırada yer alırken, %35,3'ü ile tarım sektörü gelmekte, %5,6'sını ise sanayi sektörü takip etmektedir. Sonuç olarak hizmet sektörünün hâkim ekonomik faaliyetleri içerisinde ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Sanayi sektörü ise daha önce bahsedildiği üzere fazla gelişmemiştir. Fakat son dönemlerde tarımın gelişmesiyle beraber tarıma dayalı sanayi faaliyetlerinin de gelişmesi beklenmektedir. Aslında bir tarım kenti olan Suruç GAP'ın yatırımları sayesinde tarım faaliyetleri etkinliğinin artması, beraberinde sanayi ve hizmet sektörünü de geliştirmesi beklenmektedir.

Tablo 3.10. Suruç Kentinde İktisaden Faal Nüfusunun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı (2016).

EKONOMİK SEKTÖRLER	İSTİHDAM EDİLEN İŞGÜCÜ	GRUP %'Sİ	SEKTÖR %'Sİ
TARIM	13255	100,0	35,3
SANAYİ	2123	100,0	5,6
HİZMET	22215	100,0	59,1
Yönetim	3450	15,5	
Ticaret	13200	59,4	
Sağlık	365	1,6	
Eğitim	2200	9,9	
Ulaşım	700	3,2	
Diğer Hizmetler	2300	10,4	
TOPLAM	37593	100,0	100,0

Kaynak: Özet Tablo Olduğundan Kaynak Belirtilmemiştir.

Şekil 3.1. Suruç Kentinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı (2016).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENTSEL FİZYONOMİ ve BAŞLICA PLANLAMA SORUNLAR

4.1.KENTSEL ALTYAPI DURUMU ve KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Kentte yapılan mülakatlar ve gözlemler sonucunda altyapının sağlam olmadığı, kentleşme ve yeşil alan ilişkisi bakımından çarpık ve düzensiz kentleşmenin var olduğu dikkatimizi çekmiştir. Ayrıca altyapı şebekelerinde çürümenin olduğu, yağmur şebekesinin sadece iki mahallede olduğu bu yüzden bazı mahallelerde sürekli taşmaların meydana gelmesi hatların çökmesine ve logarların dolmasına neden olmuştur. Bu sorunların çözümü için Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Suruç Belediyesi tarafından ilçeye 13.770 metre kanalizasyon hattı çekilmiş, Büyükşehir Belediyesi ŞUSKİ Genel Müdürlüğü tarafından 2500 metre yağmur suyu ve 9.000 metre içme suyu hattı çekilmiştir. Son 30 yıldır yenilenmeyen cadde ve sokaklara ise 153.000 m² sıcak asfalt ve 90.000 m² parke taşı döşeme işlemleri devam etmektedir. Göç ve endüstrileşme ile nüfus hızla artmakta dolayısıyla artan nüfus çok sayıda sosyo-ekonomik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Büyük şehirlerde nüfusun hızla artmasıyla beraber kent içinde açık ve yeşil alanlar yok olmaktadır. Bunun sonucunda insanlar doğal çevreden uzak kalmakta adeta taş yığınları arasında yaşamaya mahkûm duruma gelmektedir (Aksoy ve Ergun, 2009:427). Bu yüzden ilçenin yeşil alan eksikliğinin giderilmesi için Suruç Belediyesi tarafından çeşitli mahallelerde parklar yapılmakta, 110 dönümlük alanın mesire alanına dönüştürülmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.

Fotoğraf 4.1. İlçe Merkezinde Altyapı Çalışma Faaliyetlerinden Görünüm.

Çalışma sahasında göze çarpan bir başka sorun ise trafik sorunu olmuştur. İlçe merkezinde artan nüfus haliyle taşıt sayısının artmasına neden olmuştur. Günümüzde araç kullanımı lüks olmaktan çıkmış ihtiyaç haline gelmiştir. Dolayısıyla kentler büyüyüp geliştikçe ulaşım altyapısı bu tür sorunlara cevap veremediğinden trafik sorunlarında artışlar olmuştur. Bu sorunların çıkmasında bir başka sebep ise kentin caddeleri ve yolların sıkışıklığı, kent arazisinin sınırsız özel mülkiyete konu olması, plansız ve düzensizlikten çıkarı olan grupların, buna karşın geçmişte belediyenin başında bulunan yöneticilerin seyirci kalmaları sonucu imar yasasının faaliyete girmemesi, kentin plansız şekilde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunun çözümü için yapılması gereken şudur: Kentleşmenin, ulaşımı sağlayan yol olgusu ile ayrılmaz bir bütün olduğunu kabul etmektir. Bu sebeple en düşük maliyete en fazla

yarar sağlayabilmek için kent planı yapılırken arazi kullanımı ile ulaşım planlamasının birlikte yapılması elzemdir (Turabi, Özdemir, Üçer, ve Arık, 2005: 416).

GAP Eylem Planı'nın tamamlanmasıyla ilçe merkezine yakın olan tarım arazilerinde sulama yapılması, Onbirnisan Mahallesi'nde ve bazı merkez mahallelerde taban suyunun yükselmesi nedeniyle ev ve iş yerleri su altında kalmıştır. Bilindiği üzere ovadaki yeraltı suyu, geçmişte fazla kullanıldığından tamamen boşalmıştır. Son birkaç yıl içinde suyun yanlış ve bilinçsizce kullanılmasından dolayı yeraltı suyu çok hızlı bir şekilde yükselmiş, haliyle ovanın büyük bir kısmı suya doymun hale gelmiştir. Sulama konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan çiftçiler, arazilerini vahşi sulama yöntemiyle sulamaktadırlar. Bunun sonucunda eskiden sondaj yardımıyla 100 metrede dahi çıkarılamayan su artık akiferlerin suya doymun hale gelmesinden dolayı, 2 metreden çıkarılmaya başlamıştır. Ayrıca bu yöntemle sulama yapıldığından araziler sulandıktan sonra dereler şeklinde boşa akan sular, verimli toprakları önüne katıp götürmekte, yolları tahrip etmekte ve tarlalarda biriken sular ürünlerin çürümesine aynı zamanda toprağın tuzluluk derecesinin artmasına neden olmaktadır. Yetkililerin bu tür olumsuzlukları göz önünde bulundurarak acilen önlem almaları, kısa ve uzun vadeli planlar yapmaları gerekmektedir.

Fotoğraf 4.2. Onbirnisan Mahallesi'nde Yeraltı Suyun Yükselmesi Sonucu Su Altında Kalan Sokaklardan Görünüm.

4.2. YERLEŞME PLANI ve PLANI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

4.2.1. Hâlihazır Durum ile İmar Planı Öneri ve Uygulamaları

Suruç kenti yerleşim planlarının uygulanması bakımından konum olarak uygun bir durumdadır. Yerleşmenin önceki yeri merkezden uzaklığı 6 km olan Onbirnisan Mahallesi'dir (Aligör). Yerleşmenin planlı bir şekilde gelişmesi adına, kent şimdiki yerleşim yerine taşınmıştır. Yerleşim yerine taşındığı zamandan günümüze kadar kentin gelişmesi düzenli bir şekilde olmuştur. Zaten kent gelişme açısından uygunluğu şehre bir avantaj sağlamıştır. Suruç'un konum olarak Şanlıurfa-Gaziantep yolu üzerinde kurulması da kentin gelişmesi açısından önemlidir. Suruç yerleşmesinin kurulu olduğu alan tarım alanıdır. Birçok şehirde olduğu gibi Suruç'ta kurulduğu topoğrafya göre şekillenmiştir. Bazı yerleşim yerlerinin kurulu oldukları alanın kentin gelişmesine izin vermemesi, planlar açısından engeller ortaya çıkması gibi sorunlar ortaya çıkarken Suruç'ta böyle bir durum söz konusu olmamıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi kentin Şanlıurfa-Gaziantep yolu üzerinde kurulması kentin gelişmesi için yapılacak her yeni plan bir önceki planın en iyi şekilde uygulanması ve aksaklıkların giderilmesi ile ancak iyi bir şekilde uygulanabilir.

Çalışma sahasında yapılan incelemeler sonucunda, çeşitli dönemlerde hazırlanan nazım imar planların olduğu fakat yetkililerle görüşüldüğünde kentin 2016 yılında bir kayyum tarafından yönetildiği ve bu dönemden itibaren belediye'deki tüm idari birimlerin ve personelin değiştiğinden hazırlanan planlar konusunda detaylı bir bilgi veremeyeceklerini bildirmişler; Bu nedenle de imar planıyla ilgili yeterli bir bilgi alınamamıştır. Daha önce belediyede çalışmış yetkililerle yapılan mülakatlar sonucunda ise ilçe merkezinin en son 05.12.2007 tarihinde hazırlanan nazım imar planıyla planlı döneme geçtiği bildirilmiştir. Ayrıca yapılan araştırmalar neticesinde Suruç kentinin 2007 imar planından sonra 2016 yılından itibaren de yeni yönetimin, yeni bir imar planı hazırladığı ve bu imar planının hazırlık çalışmaları devam ettiğinden şu an için belediyeden bilgi alınamamıştır.

Suruç kentinin günümüzde uygulanan imar planı 2007 yılındaki plana dayanmaktadır. Bu planın ilk hazırlık tarihi 10.09.2012 yılında yapılmış olup bitme ve uygulanma tarihi ise 05.12.2007'dir. Söz konusu plan 4.000 hektardan oluşmakta ve bu

plan dahilinde 1/5.000 ila 1.000 ölçekli haritalar yapılmıştır. Ancak bu plan Suruç ilave ve revizyon uygulama imar planı, plan uygulama hükümlerine yeni maddeler ilave edilmesi ve bazı maddelerde yapılan değişiklikler belediye meclisin aldığı karar neticesinde aşağıdaki gibidir. Aşağıdaki kararlar Belediye Meclisi tarafından oluşturulan ve uygulanmak üzere Belediye Meclisince kabul edilen kararlardır.

- Plan Üzerinde A, B, C İşaretli Konut ve Ticaret Alanlarında Yapılaşma Aşağıda Belirtilmiştir.

✓ Genişliği 5 metreye (5 metreden az) kadar olan yollardan cephe alan parsellerde 3 kat, genişliği 7 metreye (5 metre ile 7 metre arası) kadar olan yollardan cephe alan parsellerde 4 kat, genişliği 10 metreye (7 metre ile 10 metre arası) kadar olan yerlerde cephe alan parsellerde 5 kat, genişliği 12 metreye (10 metre ile 12 metre arası) kadar olan yollardan cephe alan parsellerde 6 kat, genişliği 12 metre ve daha fazla olan cadde ve sokaklardan cephe alan parsellerde 7 kat yapı yapılabilir.

✓ 5,6,7 kata müsaadeli parsellerde daha fazla kat yapmak isteyenlerin plan müellifi uygun görüşü, sondajlı zemin etüt raporu, sığınak ve otopark yapma mecburiyeti ve Belediye Meclisi uygun görüşü alması gerekmektedir. Bunun için; parsel taban alanının en az 600m² olması gerekmektedir.

✓ Plan üzerinde A, B, C işaretli olmayan konut ve ticaret adalarında plan üzerinde verilen kat adetleri geçerlidir.

✓ Suruç ilave revizyon uygulama imar planı yürürlüğe girdiği tarihten önce 2981 ve 3194 Sayılı yasalar kapsamında yapılmış olan parselasyonlar sonucunda oluşan parsellerde bu plan hükümlerinde yer alan koşullara uygun olması dahi eşdeğer yapılanma haklarını vermeye Belediye Encümeni yetkilidir.

✓ 4 ve daha fazla katlı yapı yapılacak parsellerde arka bahçe mesafesini 6 metreye kadar düşürerek uygulamaya, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü yetkilidir.

✓ İki akaryakıt istasyonu arasındaki mesafe 1000 metreden az olmaz şeklindeki değişiklikler meclisimizce uygun görülerek kararın bir suretinin İmar ve Şehircilik Müdürlüğüne gönderilmesine oy birliğiyle karar verildi.

Sonuç olarak günümüzde, Suruç kentinin imar planlarında görülen çeşitli eksikliklerin veya yetersizliklerin en önemli nedenleri mevcut durumu yok sayarak plan

hazırlanması, planı uygulayacak güçlü bir iradenin olmayışı, politik yatırımlar ve oy kaygıları, yerel yönetimlerin maddi olanaklarının kısıtlı olması olarak özetlenebilir.

4.2.2. Nüfus Projeksiyonlarının Yönlendirici Etkisi

Planlı dönemin başından bu yana kalkınma planlarının hazırlanmasında ve bir şehrin planlanmasında kullanılmak üzere nüfus projeksiyonları yapılmaktadır. Nüfus projeksiyonu doğum ölüm ve göç hareketlerinin ilerideki eğilimleri ile ilgili belli varsayımlara dayanarak nüfusun gelecekte durumu hakkında tahminlerin yapılması olarak tanımlanmaktadır.

Nüfus projeksiyonları sayesinde geleceğe yönelik planlamalarda, ulaşılabilecek optimum nüfus büyüklüğü ne kadar olacaktır sorusu, bu alanda çalışan her planlayıcıyı düşündüren bir sorudur. Çünkü, yaklaşık 20-25 yıllık periyotları kapsayan plan çalışmalarında, gelecekte öngörülen nüfus miktarı, tahminlerden aşağı olduğu takdirde, gereğinden fazla arazinin şehirselleştirilmesi için planlanması söz konusu olacak ve yerel yönetimlere altyapı hazırlıkları için daha fazla maliyetler getirecektir. Ayrıca arsa spekülasyonları için de yeni fırsatlar ortaya çıkaracaktır. Planlanan dönemin sonunda, ulaşabilecek nüfus büyüklüğünün daha az tahmin edilmesi durumunda da yatırım faaliyetlerinin gecikmesi, şehirdeki dikey gelişimin hızlanması gibi olumsuzluklar ortaya çıkabilir (Arıncı, 2001: 280).

Nüfusun gelişimini etkileyen değişkenlere ilişkin yeterli veri bulunmadığı durumlarda, geçmiş yıllara ait elde bulunan sınırlı veriler kullanılmak suretiyle daha çok kısa dönemler için kaba tahminlerin yapılmasına imkân veren matematik yöntemleri, uygulama kolaylığı nedeniyle en çok başvurulan yöntemlerden biridir. Nüfusun belirli bir süre sonra ne kadar olacağını tahmin etmeyi sağlayan yöntemlerin içerisinde en sık kullanılan yöntemler; Bileşik Faiz Yöntemi ve Üssel Fonksiyon Yöntemidir.

Tablo 4.1. Çeşitli Projeksiyon Yöntemleri İçin Hazırlanan Nüfus Gelişim Tablosu.

NÜFUS GELİŞİM TABLOSU					
YILLAR	NÜFUS	INDEX	5 YILLIK (M)	YILLIK ORT.	YILLIK ORTALAMA
			ARTIŞ (KİŞİ)	ARTIŞ (KİŞİ)	N.ARTIŞ HIZI (LOG)
1975	20395	100	-	-	-
1980	18892	93	-1503	-300,6	-0,015193638
1985	25660	126	6768	1353,6	0,063152936
1990	39905	196	14245	2849	0,092330682
2000	42421	111	4516	903,2	0,012673675
2007	69930	175	25509	5101,8	-
2012	56963	143	-12967	-2593,4	-0,040188686
ORTA LAMA					0,038148358

Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü Verilerinde Hesaplanarak Oluşturuldu.

Tablo 4.2. Suruç Kentinin Çeşitli Projeksiyon Yöntemlerine Göre Farklı Dönemlerin Gelecekteki Tahmini Nüfusu.

YILLAR	ÜSSEL YÖN.	EKK YÖN.	BF YÖN.	ARIT YÖN.	ORTALAMA
2025	520983	260720	507814	266912	389107
2030	647162	280999	627926	286958	460761

Kaynak: http://kisi.deu.edu.tr/davut.ozdaglar/su_getirme/belgeler/ornekler/Nufus_Hesabi.pdf

Bileşik faiz yöntemine göre nüfus artış oranının (r) yıllara göre değişmediği varsayılarak belirli bir süre sonundaki (t+n) nüfusunun tahmin edildiği yöntemdir. Bu yöntemle göre Suruç ilçe merkezinin nüfusu üzerinde tahmin gerçekleştirdiğimizde 1975-1995 devresi esas alındığında 2025 yılındaki erişilebilecek nüfus miktarının 121017'iken, 2030 yılındaki erişilebilecek nüfus miktarı ise 145929 kişiye ulaşabileceği sonucu ortaya çıkar (Tablo 4.3).

Tablo 4.3. Bileşik Faiz Yöntemine Göre Suruç'un Tahmini Nüfusu.

BİLEŞİK FAİZ YÖNTEMİ	
P₀ = Son nüfus	P_t = Projekte nüfus
r = Yıllık ortalama nüfus artışı	P_t = $P_0 (1+r)^t$
YILLAR	Projeksiyon Nüfusu
2025	121017
2030	145929

Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü Verilerinde Hesaplanarak.

Bu yöntemin alt dallarından bir tanesi de Üssel fonksiyon yöntemidir. Bu yöntem nüfus tahminleri, şehirleşme hızı ve daha birçok nüfus tahmin çalışmalarında kullanılmaktadır (Kocaman, 2018). Üssel Fonksiyon Yöntemi “Nüfusun artışı zaman içinde süreklilik gösterir” varsayımını kullanarak (n) yıl sonraki nüfusu tahmin yöntemidir. Bu yöntemin sürekliliği göz önüne alındığından Faiz yöntemine göre daha tutarlı tahminler vermektedir. Bu yöntem, nüfus sayımlarıyla belirlenen nüfus büyüklüğünü zamanın bir fonksiyonu olarak kabul ederek en uygun olan denklemi kullanıp iki sayım arasındaki yıllık nüfus artış hızı ve sayım arasındaki tek yılların nüfuslarını tahmin edilebilir. Bununla birlikte sayımlar arasındaki nüfus artış hızını sabit tutarak en fazla gelecek beş yılın nüfus tahminleri yapılabilir. Farklı yöntemler ile Suruç ilçe merkezinin, 2025, 2030’lu yıllarının nüfusu üzerinde tahminler gerçekleştirdik. Bu tahminlere göre Suruç’un 2025 yılındaki nüfusu 133232, 2030 yılındaki nüfusu ise 161231 olarak bir değer çıkmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4.4. Üssel Yöntemine Göre Suruç'un Tahmini Nüfusu.

ÜSSEL YONTEM	
P₀ = ilk nüfus t = zaman P = $p_0 \times e^{rt}$	R = yıllık ortalama nüfus artış hızı P_t = projekte nüfus
YILLAR	Projeksiyon Nüfus
2025	133232
2030	161231

Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanarak Oluşturuldu.

Tablo 4.5. Aritmetik Ortalama Yöntemine Göre Suruç'un Tahmini Nüfusu.

ARİTMETİK ORTALAMA		
P_t = Projeksiyon yılı nüfusu	YILLAR	Projeksiyon Nüfusu
P_o =Başlangıç yılı nüfusu	2025	70454
n =Nüfus aralığı		
b =Aritmetik nüfus artış oranı		
P_{t1} =Son sayım yılı nüfusu		
P_t = $P_o + b n$ formülü Kullanılarak	2030	75460
b = $(P+1-P_o)/n=1001,181818$		

Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanarak Oluşturuldu.

4.3. KALKINMAYI GÜÇLEŞTİREN FAKTÖRLERİN ANALİZİ DEĞERLENDİRİLMESİ ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bir alanın kalkındırılmasında öncelikli olarak var olan potansiyelin belirlenmesi, daha sonra bu potansiyel için uygun planların yapılması belki de en önemlisi de hazırlanan planların uygulanması gibi önemli adımlardan oluşmaktadır. Bu çalışmada Suruç ilçe merkezinin fiziki ve beşerî potansiyeli büyük ölçüde belirlenmiş oldu. Bu potansiyel incelendiğinde Suruç ilçe merkezinin kalkınması hızlı olarak gerçekleşmediği bir saha özelliği taşır. Bu yüzden kalkınmayı engelleyen sebepler incelendiğinde başta temel üretim faaliyet olarak tarımsal üretim ve sorunları, nüfus ve nüfus artışından kaynaklanan sorunlar, son olarak altyapı yetersizliği ve planlama sorunları gibi önemli sorunlar göze çarpmaktadır.

Suruç kenti ekonomik faaliyetlerinin büyük bir kısmı tarıma dayanmaktadır. GAP'la birlikte gelecekte çok daha fazla önem kazanması beklenen tarımsal faaliyetler, her ne kadar gelişme gösterse de şu an için refah düzeyinin arzulanan seviyede değildir. Günümüzde bilim ve teknoloji alanında sağlanan gelişmeler, örneğin 'GAP' tarımsal üretimde fiziki çevrenin etkilerinin azaltılabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda gerçekleşen birden fazla araştırmalarda tarımsal faaliyetlerin, fiziki koşullardan daha çok ekonomik ve siyasal koşullardan daha fazla etkilendiğini göstermektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2009: 153). Bu açıdan ele alındığında günümüzde hangi

tarımsal ürünün geliştirileceğini ve bunun dağılışını, pazar koşullarını, ürünün stok durumu ile ulusal ve uluslararası siyasi etkiler gibi çeşitli faktörlerin de etkisinin olduğu söylenebilir. Bu yüzden bölge üreticisinin söz konusu faktörleri bilmesi ve yatırımlarını ona göre yapması gerekir. Oysa Suruç'ta çiftçilerin küreselleşme sürecine tam olarak uyum sağlayamadıkları dikkat çekmiştir. Bunun sebebini incelendiğinde ise üretimde daha çok geleneksel yöntemler, yetiştirilecek ürünün iyi belirlenmemesi ve arazi kullanımından kaynaklanan sorunlar olduğunu söylemek mümkündür.

Bu bağlamda üretimi ve verimliliği artırma için; arazi toplulaştırması, gübre, ilaç vb. tarımsal girdilerin kullanımının artırılması, iklim şartlarının göz önüne alınması ve değişimin tahmin edilmesi, toprak ve su kaynaklarının optimum kullanımı, çeşitli kimyasal müdahaleler ve eğitilmiş çiftçiler sağlanması gibi bir dizi çalışma yapılması gerekir. Ayrıca çalışma sahasında tarımsal üretimde yapılan en büyük hatalardan bir tanesi de şudur. İster sondajla çıkartılsın, isterse kanallarla getirilsin suyun tarlaya verilmesinde salma sulama yöntemi kullanılmaktadır. Saha genelinde yaklaşık 10.391 hektar alanda kontrolsüz sulama yapılmaktadır. Bu yöntemin sulamanın ve buharlaşmanın çok şiddetli olduğu yaz aylarında yapılması, toprağın üst katında tuz birikimine neden olur. Dolayısıyla bu durum, toprağın tarımsal üretim açısından kalitesinin düşmesine ve verim kayıplarına yol açmaktadır. Ayrıca salma sulama sistemi yaz aylarında suyun boşa harcanmasını da beraberinde getirmektedir. Sahada dikkat çeken başka biri sorun da 'anız yakma' olayıdır. Haziran ve Kasım aylarında yaygın şekilde görülen bu sorun çiftçilerin toprak işlemeyi kolay hale getirme, böcek ve diğer zararlıları yok edip bitki hastalıklarını önleme gibi gerekçelerle tarlada kalan ürün artıklarını özellikle buğday ve mısır artıklarının yakılmasıdır.

Nüfus ve nüfus artışından kaynaklanan sorunlar değerlendirildiğinde ise bir bölge ya da yörede nüfus artışı, kaynakların kullanımı ve yatırımlar ile dengeli olarak gerçekleşiyorsa ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı herhangi bir sorun ortaya çıkmaz (Sönmez ve Avcı, 2011: 42). Suruç ilçe merkezinin mekânsal olarak kullanım potansiyeli çok geniş değildir, ancak mevcut potansiyelinin önemli bir kısmının kullanılmadığı bir alan olma özelliği göstermektedir. Bu durumda meydana gelen nüfus artışı kaynak yetersizliğinin daha da belirginleşmesine neden olur. Nüfus artışının fazla olması, eğitimden, sağlık hizmetlerine ve istihdama kadar değişen farklı konularda talep artışına neden olacaktır. Çalışma çağındaki nüfusun artışıyla birlikte bu nüfusun ihtiyaç

ve beklentilerinin karşılanmaması bölgede göçe teşvik edici bir etki yaratmakta dolayısıyla da nüfusun yaş yapısındaki değişimler ve istihdam önde gelen sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Altyapı yetersizliği Suruç ilçe merkezinde kalkınmayı güçleştiren unsurlar arasında en az diğer sorunlar kadar önemlidir. Söz konusu sorun ancak uygun planların hazırlanması, uygulanması ve neticelenmesi ile giderilebilir. Bu planların yapılması da daha çok yerel yönetimlere düşmektedir. Altyapı sorunları birbirleriyle bağlantılı bir yapıdır. Ulaşım, elektrik, içme suyu, kanalizasyon, telefon gibi altyapı yatırımlarının düzenli ve planlı bir şekilde yapılması çalışma sahasının kalkınması için temel konulardan biridir. Sahada yapılan araştırmalar sonucunda bazı mahallelerde içme suyu, kanalizasyon şebekelerinde ve ulaşım da ciddi sorunların varlığını ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlar yerel yönetimler tarafından planlı ve işbirliği içerisinde çözüldüğü takdirde, çalışma sahası olan Suruç ilçe merkezinin kalkınmasına engel olan sorunların üstesinden gelinebileceği belirtilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sahasını oluşturan Suruç kenti, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü içerisinde kalmakta olup idari açıdan Şanlıurfa iline bağlıdır. İlçenin deniz seviyesinden ortalama yükseltisi 499 m. civarında olup kapladığı alan ise 788 km²'dir. İlçe merkezi arazilerinin temeli genç jeolojik birimlerden oluşmakta ve ilçe merkezinde genel itibarıyla alüvyonlarla kaplı olması sonucunda kalkerli bir yapı halini almıştır. Özellikle Neojen 'de meydana gelen tektonik hareketler sonucu yörede yükselti ve çöküntüler oluşmuştur. İlçede oluşan çöküntü, daha sonra atmosferik ve klimatolojik olaylar sayesinde yöredeki kayaların ayrışması, taşınması ve birikmesiyle dolmuş ve en sonunda bugünkü halini almıştır. Çalışma sahası en son yürürlüğe giren Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası'na göre IV. dereceden deprem bölgesinde yer almaktadır. Suruç ilçesinin rölyefi, doğudan batıya ve kuzeyden güneye eğimli bir arazi özelliğine sahiptir. Ayrıca sahanın topoğrafyası dalgalı şekildedir. Kuzeybatı-güneydoğu şeklinde uzantılı olan ovanın, batı ve kuzeybatısı yaklaşık 1000 metredir. Arazinin büyük bir bölümü ovalık olduğundan yükselti değerleri düşüktür. Suruç ilçe merkezi ve çevresinde kışları yağışlı, yazları kurak bir yağış tipiyle Akdeniz ikliminin yarı kurak stepik tipi olarak da tanımlanabilecek geçiş tipi iklim şartları yaşanır. Gece ile gündüz, yaz ile kış ortalama sıcaklığı arasında büyük farklar vardır. Yıllık sıcaklık bazen 40 dereceyi aşar. En soğuk ay olan Şubat'ta ise sıcaklığın bazen sıfırın altına düştüğü görülür. Sahada görülen sıcak iklim, yerleşme düzeninden yerleştirilen ürün desenine kadar pek çok alanda etkili olmuştur.

Her kentin konumu o kentin geleceğini belirler düşüncesi bugün Suruç ilçesinin durumunu yansıtmaması bakımından önemlidir. Suruç ilçesi Fırat ve Dicle nehirleri arasında kaldığından şanslı bir konumdadır. Ayrıca Suruç geçmişte İpek Yolu olarak bilinen E-24 karayolunun yaklaşık 6 km güneyinde kurulmuştur. Günümüzde E-24 karayolu olarak bilinen bu transit yolun kentin sınırları içerisinde geçmesi Suruç'un karayolu ulaşımı bakımından önem arz etmesine neden olmuştur. İlçe Gaziantep'e 105 km, Şanlıurfa'ya ise 45 km mesafededir. Son dönemlerde yapılan çalışmalarla, köy yollarında büyük oranda asfaltlama yapılmıştır. Asfalt olmayan yollar ise stabilize kaplama olup çoğu kırsal mahallelere giden yollar toprak yol şeklindedir.

Araştırma sahasının geri kalmasında ve gelişmesi önündeki engellerin temelinde doğal ve beşerî etkenler rol oynamaktadır. İlçede sanayinin gelişmemesinden dolayı ilçe halkı geçimini tarım ve hayvancılık ile sürdürmektedir. Tarım ve hayvancılık faaliyetleri ise fiziki etmenler sebebiyle sınırlandırılmıştır. GAP'la birlikte bu fiziki etmenlerin olumsuz etkisi azaltılmaya çalışılsa da şu an için tamamen sona erdirilememiştir. İlçenin bazı bölgeleri henüz sulu tarıma geçmeyişi nedeniyle yetişme döneminde suya ihtiyaç duyan meyve ve sebzeden çok kuraklığa dayanıklı tahıl tarımı yapılmasını ortaya çıkarmıştır. İlçe merkezi ve çevresinde çayır ve mera alanlarının yetersiz olmasının yanı sıra yağış yetersizliğinden dolayı mevcut meradaki otların az oluşu ve ilkbaharın yağışlarıyla birlikte otların çıkmaya başladığı zamandan itibaren küçükbaş hayvanların bu alanlarda otlatılması, büyükbaş hayvanların otlamasına yetecek kadar ot kalmamasına neden olmaktadır. Bu nedenle mera hayvancılığı yerine ahırda besi hayvancılığı yapılmaktadır.

Araştırma sahasında TÜİK'in 2016 yılı verilerine göre 102356 kişilik bir nüfus bulunmaktadır. Aritmetik nüfus yoğunluğuna bakıldığında ise 138 kişi/km²'dir. Bu değerler Şanlıurfa'nın diğer ilçeleriyle karşılaştırıldığında Suruç'un aritmetik nüfus yoğunluğunun birçok ilçeden daha fazla olduğunu söylenebilir. Suruç'ta 1980'lerden sonra azalan yeraltı suyu ve tarımda şiddetlenen kuraklık sonucunda göç hareketleri başlamıştır. Göç olaylarının temelinde ekonomik şartlar ve daha iyi yaşama isteği etkili olmaktadır.

Araştırma sahası 95 mahalleden oluşmaktadır. Bu mahallelerden 10 tanesi merkez mahalledir. Geri kalan 85 yerleşme ise kırsal mahalledir. Bunların yanı sıra ilçede 126 mezra bulunmaktadır. Toplu dokulu bir yerleşme görünümüne sahip olan ilçe merkezi yerleşmelerindeki geleneksel konutlar, genel olarak taş yapı malzemesi kullanılarak inşa edilmiştir. Eski tip konutların kaybolmaya başladığı ilçe merkezinde, bazı mahallelerde planlı bir şekilde inşa edilen modern konutlar dikkat çekmiştir. Bahçe içerisinde eklentilerin konutlardan bağımsız şekilde olduğu modern konutlar, çalışma sahasında hızla yaygınlaşmaktadır. Demir, çimento ve tuğla gibi modern yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilen modern konutların çatıları, bölgenin ikliminden dolayı genel itibarıyla düz şeklindedir.

Suruç ticari faaliyetlerini Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman gibi büyük merkezlerden getirilen mallar aracılığıyla perakende düzeyde gerçekleştirilmektedir. Araştırma sahasında ticarethane sayısı fazla olmasına rağmen uzmanlaşma kısıtlı düzeydedir. İlçe merkezi ve çevresinde, hayvansal hammaddelerin yerel olarak işlenmesi bile artık terk edilmeye başlanmış ve bu maddeler artık hammadde olarak, firmaların dışarıdan gelen pazarlamacılarına satılmaktadır. İlçe merkezinde sanayi faaliyetleri, modern usullerle üretim yapan birkaç fabrikanın dışında, atölye tipinde sürdürülmektedir. Daha çok tamirhane şeklinde olan atölyelerde, teknolojik imkânlardan uzak, geleneksel yöntemlerle bu faaliyetler sürdürülmektedir.

Suruç ilçe merkezi ve çevresinde, turizm faaliyetlerine yönelik sayısal olarak az olsa da doğal ve kültürel çekiciliğin bulunmasına rağmen, araştırma sahasında ciddi manada bir turizm hareketliliğinden söz etmek mümkün değildir. Çarmelik Kervansarayı, Suruç Kümbet Evleri gibi kültürel kaynakların tanıtımıyla turizmin gelişmesi sağlanabilir. Konaklama tesisi anlamında eksikliğin olduğu Suruç ilçe merkezi, modern bir konaklama tesisine ihtiyaç duymaktadır. Ulaşım faaliyetleri açısından, konumunun vermiş olduğu bir avantaja sahip olan araştırma sahasının, Suriye'yle hem karayoluyla hem de demiryoluyla ulaşım ağı vardır.

Suruç ilçe merkezi, sahip olduğu doğal çevre koşulları açısından önemli bir tarım ve hayvancılık potansiyeline sahiptir. Küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin modern yöntemlerle geliştirilip yaygınlaştırılması, buna ek olarak at yetiştiriciliğinde de hâlihazırda olan çiftliklerin modern çiftliklere dönüştürülmesi ilçe ekonomisine önemli katkılar sağlayacaktır. İlçe merkezi ve çevresinin gelişmesine katkı sağlayacak bir diğer unsur, Suriye'yle arasında bulunan Mürşitpınar Gümrük Kapısı'dır. İlçe merkezi, gümrük kapısına yakınlığı ve ticari faaliyetlerin odak noktası olması anlamında, konaklama ve depolama hizmetleri potansiyeline sahiptir. Fakat Suriye'de yaşanan iç karışıklıktan sonra bu ülkeyle ticari faaliyetler durmuştur. İlçe merkezi ve çevresinin sahip olduğu tüm bu kaynaklar ve göz ardı edilen diğer alternatif kaynaklar, etkili bir şekilde yürütülerek sistemli ve planlı çalışmalar yapılırsa, Suruç sahip olduğu idari statüye erişecek ve gelişmiş bir yerleşme olma yolunda ilerlemeye devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, H. İ., "Emniyet Hizmetlerinde Vatandaş Odaklılık", *Dergi Park Akademik*(12), 25-28, İstanbul 2013.
- Akgündüz, S., *Türkiye'de Yağış, Sıcaklık ve Nem Verilerinin Klimatolojik Analizi*, D.M.İ.G.M, Ankara 2000.
- Akın, G., Eres, Z., Akın, N., ve İvedi, B., *Birecik-Suruç Türkiye Kültür Envanteri Pilot Çalışmaları*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları Mart Matbaacılık 2/1, Ankara 2003.
- Akkayan, T., *Göç ve Değişme*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1979.
- Akkuş, A., *Jeomorfolojiye Giriş*, Özel Eğitim Yayınları, İstanbul 1996.
- Akkuş, A., *Genel Fiziki Coğrafya*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 1998.
- Aksoy, Y., ve Ergun, N., "Kentleşme ve Yeşil Alan Sorunu Üzerine Bir Araştırma İstanbul Kenti Bakırköy İlçesi Örneği", *Türk Bilim Araştırma Vakfı Dergisi*2(4), 426-438, İstanbul 2009.
- Aksu, L., *Dünya'da ve Türkiye'de Nüfus Analizleri*, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 219-309, İstanbul 1998.
- Anonim., "Gap Yöresinde Hayvan Yetiştiriciliği-V", Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayın Dairesi Başkanlığı, Ankara 2006.
- Ardel, A., Kurter, A., ve Dönmez, Y., *Klimatoloji Tatbikatı*, Taş Matbaası, İstanbul 1969.
- Arınç, K., *Tatvan Şehri Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonları*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 295, Erzurum 2001.
- Arınç, K., *Doğal İktisadi, Sosyal ve Siyasal Yönleriyle Türkiye'nin İç Bölgeleri*, Biyosfer Araştırmaları Merkezi, Coğrafya Araştırmaları Serisi No:102, Erzurum 2011
- Atalay, İ., *Toprak Coğrafyası*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayın No: 8, İzmir 1982.
- Atalay, İ., *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, Ege Üniversitesi Basım Evi, İzmir 2000.

- Aydemir, C., ve Pıçak, M., "GAP Bölgesi'nde Hayvancılığın Gelişimi ve Türkiye İçindeki Konumu." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.*, 13-37, İstanbul 2007.
- Başkan, S., *Şanlıurfa*, Semih Ofset Matbaacılık Yayınları, Ankara 1997.
- Benek, S., *Gap Bölgesinin Türkiye'de Bölgeler Arası Gelişme Bakımından Analizi*, IV.Ulusal Coğrafya Sempozyumu 25-26 Mayıs 2006, (s. 215-224), Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara 2006.
- Benek, S., *Ortaya Çıkışı, Gelişme Seyri ve Bölgeye Etkileri Bakımından Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 45-71, Ankara 2014.
- Birinci, S., *Eynesil İlçe Merkezi'nin Coğrafyası* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2007.
- Bulut, İ., *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları* (Ziraat Coğrafyası), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2006.
- Bülbül, S., ve Köse, A., "Türkiye'de Bölgelerarası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi İle İncelenmesi", *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(1), 75-94, İstanbul 2010.
- Coşkun, O., *İkizdere İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2009.
- Çakır, E., *XVI. Yüzyılda Suruç*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2006.
- Dayıbaş, H., *Birecik İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004.
- Demirkent, I., *Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1098-1118)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013.
- Deniz, T., *Türkiye'de Ulaşım Sektöründe Yaşanan Değişimler ve Mevcut Durum*, Karabük üniveristesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü., 135-156, Karabük 2016.
- Dericioğlu, T., *Güneydoğu Anadolu Projesi Koordinasyon Çalışmaları Hakunda Genel Bilgi, Tarihi ve Kültürel Boyutları İçerisinde Şanlıurfa ve Güneydoğu Anadolu*

- Projesi (GAP) 16-19 Kasım 1987*, s.183, Nurettin Uycan ve Basım Sanayii A.Ş., İstanbul 1998.
- Dinç, U., Şenol, S., Sayın, M., Kapur, S., Güzel, N., Derici, R., Kara, E., *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Toprakları (GAT)1. Harran Ovası TÜBİTAK Tarım ve Ormancılık Grubu GÜDÜMLÜ Araştırma Projesi Kesin Sonuç Raporu*, TÜBİTAK, Ankara 1988.
- Doğanay, H., *Coğrafyaya Giriş -1 Genel ve Fiziki Coğrafya*,Aktif Yayın Evi, Erzurum 2003.
- Doğanay, H.,*Türkiye Beşeri Coğrafyası*,Pegem Akademi, İstanbul 2014.
- Doğanay, H., ve Şahin, C.,*Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Ders Kitapları Anonim Şirketi, İstanbul 2001.
- Doğanay, H., ve Zaman, S.,*Türkiye Tuzim Coğrafyası*,Pegem Akademi Yayınları, Erzurum 2013.
- Doğantürk, İ. H.,*Yeraltı Suyunun Azalmasına Bağlı Olarak Suruç İlçesi (Şanlıurfa) Tarımsal Yapısında Meydana Gelen Değişikliklerin İncelenmesi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/11, p. 193-205,, 193-205, İstanbul 2014.
- Doğantürk, İ. H.,*Suruç (Şanlıurfa) İlçesi Tarım Coğrafyası*,Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2015.
- Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Muş'ta Atıcılık*,Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Muş 2013
- Dönmez, Y., *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*,İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2506, Coğrafya Enstitüsü Yayınları: 102, istanbul 1984.
- DSİ., *GAP-Suruç Projesi Ana Dönem Toplanması,Planlama ve Mühendislik Hizmetleri. Planlama Raporu*,DSİ Genel Müdürlüğü XV. Bölge Müdürlüğü, Ankara 2000.
- DSİ.,*15. Bölge Müdürlüğü Suruç Ovası Pompaj Sulama Projesi Bilgi Notu*, DSİ Yayınları, Şanlıurfa 2010.
- Elibüyük, M., ve Güzel, A., "Şanlıurfa İlin'de Dönemlik ve Geçici Bir Yerleşme: Hollik",*Coğrafya Bilimler Dergisi*, 1(1), 55-67, İstanbul 2013.

- Ergene, A., *Toprak Bilimlerin Esasları*, Öz Eğitim Yayınları, Konya 1997.
- Erinç, S., *Doğu Anadolu Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Yayınları, No 15, İstanbul 1950.
- Erinç, S., *Klimatoloji ve Metotları*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Yay. No: 35, İstanbul 1969.
- Erinç, S., *Klimatoloji ve Metotları*, Alfa Basım Dağıtım, İstanbul 1996.
- Erkorkmaz, Ü., *Sağlık Alanına Özel İstatistiksel Yöntemler*, Sakarya Üniversitesi, Sakarya 2010.
- Erol, O., *Genel Klimatoloji*, Çantay Kitabevi, İstanbul 1999.
- Erol, O., "Genel Klimatoloji", Çantay Kitapevi, İstanbul 2004.
- Es, M., ve Ateş, H., "Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 48., 205-248, İstanbul 2004.
- Fen Edebiyat Fakültesi. (2015, 05 28). 12 15, 2017 tarihinde Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi: <http://web.harran.edu.tr/tarih/tr/makaleler/sanliurfa-tarihi/> adresinden alındı.
- Gökoğlu, A., *Geçmişten Günümüze Sुरुç*, FSF Printing House, İstanbul 2008.
- Gündüz, Ö., *Şehir Bölgeleri-Şehirleşme Zoning Kavramı*, Kuram ve Çalışma Bölgeleri, İTÜ Matbaası, İstanbul 1974.
- Güney, E., *Yer bilim 2 Jeomorfoloji*, Litaretür Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama, İstanbul 2011.
- Gürgen, G., *Güneydoğu Anadolu Bölgesinin İklimi*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğt. Fak. Yay.No:12, Diyarbakır, 2002.
- Höşgören, M. Y., *Hidroğrafya'nın Ana Çizgileri I* (3. Baskı), İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2619, İstanbul 1992.
- Ihlamur Öner, S. G. (2014, Aralık), "Kobani'den Kitleli Zorunlu Göç ve Türkiye'nin Güvenli Bölge Talebi". *Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi*, C.6 ,S.65., s. 28-31.

- Ihlamur Öner, S. G. (2014). " Kobani'den kitlesel Zorunlu Göç ve Türkiye'nin Güvenli Bölge Talebi".*Ortadoğu Stratejik Araştırma Merkezi*, 28-31.
- Kaplan, N., *Suruç Tarihi Önemli Şahsiyetleri ve Tarihi Mekanları*, Akıl Fikir Yayınları ve Dijital Matbaası, İstanbul 2016.
- Karabağ, S., ve Şahin, C.,*Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003.
- Karaboran, H. H. (1989). "Şehir Coğrafyası ve Şehirselleşme Fonksiyonları".*Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 81-118.
- Karabulut, M., ve Cosun, F. (2009). "Kahramanmaraş İlinde Yağışların Trend Analizi".*Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(7), 65-83.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı. (2011). *Suruç Ovası Pompaj Sulama Projesi-Projenin Muhtemel Etkileri*. Şanlıurfa: Karacadağ Kalkınma Ajansı Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi. 28.03.2011.
- Karadaş, K. (2017). "*Şanlıurfa ilinde Koyunculuk İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu: Siverek İlçesi Örneği*", Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 268-269, Gümüşhane 2017.
- Karaman, K. (2003). *Türkiye'de Şehirleşme Olgusu ve Gecekondu Sorunu*. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 4, 108-117.
- Keleş, R.,*Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, 2 Baskı, İmge Yayınları, Ankara 1998.
- Kırmızıtaş, H. (2003). *Hatalı Sondaj Çalışmaları Sonucu Yok Olan Akiferlere Örnek: Suruç Ovası*. DSİ teknik bülteni sayı 98,2.
- Kocaman, T. (2018, 05 06). *Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Plan Nüfus Projeksiyon Yöntemleri*: <http://ekutup.dpt.gov.tr/nufus/kocamant/projeksi.pdf> adresinden alındı
- Koçman, A.,*Türkiye İklim*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Yay. No.72, İzmir 1993.
- Koçman, A. (1997). "Yerleşme'de Yerleşim, Nüfus ve Doğal Kaynaklar". *Türk Coğrafya Dergisi*,32, 1-10.

- Koday, S. (2005). *Gümüşhane İlinin Eğitim Coğrafyası Özellikleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 5 (1), 45-56.
- Koday, Z., ve Demir, M. (2015). "Keklik Şelalesi (Sarıkamış/Kars) Doğal Çevre Özellikleri ve Beşeri Ekonomik Potansiyeli". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(15), 289-306.
- Kürkçüoğlu, A. C., *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*, Şurkav Yayınları, Ankara 2002.
- Kürkçüoğlu, A., Yenigün, K., ve Yazgan, M. (2013). "Justinian Dam: One of the Oldest Flood Control Facilities in the World". *Water Science ve Technology: Water Supply*, 683-691.
- Mansuroğlu, S., ve Baytekin, C. (2011). "Akseki (Antalya) ilçesinin turizm ve rekreasyon potansiyelinin peyzaj planlama ilekeleri doğrultusunda belirlenmesi". *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(2), 79-86.
- Maraş, M. A., *Peygamberler Şehri Şanlıurfa*, Birlik Yayın Kooperatifi, Ankara 1986.
- Mateos, U. (1987). *Urfalı Mateos Vekayi-Namesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*. (H. Andreasyan, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları II. Dizi-Sa.21.a.,.
- MTA. (1961). *Maden Tetik Arama*. 10 10, 2017 tarihinde Maden Tetik Arama: www.mta.gov.tr adresinden alındı.
- Niray, N. (2002). "Tarihsel Süreç İçinde Kentleşme Olgusu ve Muğla Örneği", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(9), 1-27.
- Nişancı, A. (1975). *Sıcaklık Dağılımları ve Hava Durumlarına Bağlılıkları İçinde Türkiye'nin Yağış Şartlarının İncelenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:73.
- NORhan, O., ve Gündoğar, S. (2015, Ocak 1-4), *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Aralık 31, 2017 tarihinde ORSAM BETA: <http://www.orsam.org.tr/tr/raporgoster.aspx?ID=5276>. adresinden alındı

- Öcal Kara, F., Binici, T., ve Aktaş, Y. (2016)." Sulamaya Açılan Yeni Bir Alan: Sulu Ovası Sulama Projesi ve Mevcut Durumu". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 355-368.
- Öner, S. G. (2014, Aralık). *Kobani'den Kitlesel Zorunlu Göç ve Türkiye'nin Güvenli Bölge Talebi*. *Ortadoğu Analizi*, 6(65), 28-31.
- Özçağlar, A., *Ezinepazar Depresyonu'nun Coğrafyası*, Ankara Üniversitesi D.T.C.F Coğrafya Bölümü, Ankara 1992.
- Özçağlar, A., *Coğrafyaya Giriş*, Genişletilmiş Baskı, Ankara 2003.
- Özçağlar, A., *İdari Coğrafya*, Ümit Ofis Matbaacılık, Ankara 2011.
- Özdemir, Ü., Şahin, İ. F., ve Doğanay, H., *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem Akademi, Ankara 2015.
- Özgüç, N., *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*, Çantay Kitapevi, İstanbul 2011.
- Özgüç, N., ve Tümertekin, E., *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2007.
- Özgül Yayınları, *İlimiz Şanlıurfa*, Bölge Dağıtım Kitapevi, Şanlıurfa 1987.
- Pazarlıoğlu, V. (2007). "İzmir İlinde İç Göçün Ekonometrik Analizi" *Yönetim ve Ekonomi. Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 121-135.
- Pıçak, M., *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Ekonomik Gelişiminde Tarıma Dayalı Sanayilerin Etkisi (1990-2000 Dönemi)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2007.
- Saraçlı, M. (2012, Mayıs 28). *Medeniyet ve Kültür Araştırma Merkezi*. Ocak 3, 2018 tarihinde MEKAM: <http://mekam.org/mekam/suriye-krizinin-zorunlu-goc-boyutu> adresinden alındı
- Saraçlı, M. (2012, 5 28). *Ortadoğu Analiz*. 12 27, 2017 tarihinde "Ortadoğu Stratejik Araştırma Merkezi".: <http://www.orsam.org.tr/files/OA/65/7sunagulfer.pdf> adresinden alındı

- Sarp, G., ve Erener, A. (2017). "Barajların Çevresel Etkilerinin Zamansal ve Mekansal Olarak Uzaktan Algılama İle Değerlendirilmesi: Atatürk Barajı Örneği." *Geomatik Dergisi*, 2(1), 1-11.
- Sezer, L. İ. (1996). "Açık Hava Şartlarında Buharlaştırma Üzerine Yeni Bir Formül Denemesi", *Ege Coğrafyası Dergisi*, 8, 161-201.
- Sönmez, M., ve Avcı, S. (2011). "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kalkınmayı Geciktiren Beşeri Kökenli Sorunların Göksu Çayı Havzası (ADIYAMAN) Özelinde Değerlendirilmesi." *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 28-55.
- Suruç Kaymakamlığı, 96' Yılı Suruç İlçe Yıllığı, Suruç Kaymakamlığı Yayınları, Şanlıurfa 1996.
- Şahin, V. (2015). "Tekirdağ'ın Eğitim Coğrafyası Üzerine Bir İnceleme". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20 (34) 43-60.
- Şahinalp, M. S. (2012). "Yok Olmaya Yüz Tutmuş Bir Kırsal Mesken Tipi Veya Kültürel Miras: Suruç Kümbet Evleri." *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 881-916.
- Şanlıurfa Tarım Mater Planı*, Şanlıurfa İl Tarım Müdürlüğü, Şanlıurfa 2006.
- Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*, Kültür ve İnançları Dıyarı Şanlıurfa, Mavi Medya, Ankara 20016.
- Tandoğan, A., *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon 1994
- Tandoğan, A., *Türkiye Nüfusu*, Eser Ofset Matbaacılık ve Yayınları Sanayi, Trabzon 1994.
- Tandoğan, A., *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu.*, Eser Ofset Mat. Yay, Trabzon 1998.
- Tanoğlu, A., *İskan Coğrafyası Esas Fikirler, Problemler ve Metod*, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası, 11, 1-34, İstanbul 1954.
- Tanoğlu, A., *Nüfus ve Yerleşme*, Taş Matbaası, İstanbul 1969.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, *Şanlıurfa Tarım Master Planı*, Şanlıurfa 2002.

- Tolun Denker, B., *Yerleşme Coğrafyası- Kır Yerleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2275, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:93, İstanbul 1977.
- Tuna, K., *Güneydoğu Anadolu projesi ve Şanlıurfa'ya Düşen Rol Üzerine Bir Kaç Not*. Tarihi ve Kültürel Boyutları İçerisinde Şanlıurfa GAP Sempozyumu, 16-19 Kasım 1987 (s. 116-118), Nurettin Uycan Cilt ve Basım, İstanbul 1988.
- Tunçdilek, N., *Türkiye'nin kır potansiyeli ve sorunları*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası Yayın No:2364 Coğrafya Enstitüsü, İstanbul 1978.
- Turabi, A., Özdemir, T., Üçer, F., & Arık, A., *Kentsel Ulaşım Sorunları ve Çözümler Üzerine Bir Araştırma (Balıkesir Örneği)*. 6. Ulaştırma Kongresi, (s. 415-419), İstanbul 2005.
- Tümertekin, E., *Ulaşım Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2053, İstanbul 1987.
- Tümertekin, E., *Beşeri Coğrafya*, Okan Yayıncılık Erenler Matbaası, İstanbul 1994.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N., *Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2009.
- Uçar, N. (2017, 10 26). *Kümbet Evler Zamana Direniyor*. 02 05, 2018 tarihinde Aydınlık Günlere Doğuş Bağımsız Siyasi Gazete: <http://surucdogusgazetesi.com/kumbet-evler-zamana-direniyor.html> adresinden alındı
- Uslu, O., *Turizm ve Çevresel Etkileri*. Turizm ve Çevre Konferansı 3-5 Ekim (s. 19-47), Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara 1990.
- Uzuneminoğlu, H. (1993), "Şehirlerin Alan Bakımından Gelişmesi ve Samsun Örneği". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8, 273-289.
- Üzeyir Yasak, & Özdemir, H. M. (2017, Ağustos). "Polatlı Şehri'nin Mekansal Gelişimi ve Şehir İçi Arazi Kullanımı". *Studies Of The Ottoman Domain*, 7(13), 285-313.
- Yağcı, Ö., *Turizm Ekonomisi*, Detay Ekonomik Yayıncılık, Ankara 2007.
- Yalçıntaş, N., *Ön Söz", GAP ve Doğuracağı Sonuçlar*, Aydınlar Ocağı Yayınları, İstanbul 1989

- Yavuzer, Ü., Bengisu, G., Öztürkmen, A. R., Polat, T., & Baytekin, H. (2003). *GAP Bölgesi'nde Çayır-Mera Alanlarının Bugünkü Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri*, 3.GAP ve Sanayi Kongresi Bildiriler Kitabı. (s. 205-216). Diyarbakır: TMMOB Makine Mühendisleri Odası.
- Yazıcı, H. (1995). "Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Bayburt". *Türk Coğrafya Dergisi*(30), 189-218.
- Yıldız, M. Z. (2001). "Şehrsel Fonksiyonlar ve Şehir İçi Arazi Kullanımı Bakımından Patnos". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(5), 391-426.
- Yılmaz Çildam, S., & Aliagaoglu, A. (2017). "Sağlık Fonksiyonu Açısından Edremit Şehri". *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 213-235.
- Zaman, S., & Coşku, O. (2008). "Rize İlinin Nüfus Coğrafyası Özellikleri ve Bunları Etkileyen Etmenler Üzerine Bir İnceleme". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), 263-283.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Salih GÜNEŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Şanlıurfa 22.06.1989
Eğitim Durumu	
Ön Lisans	Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bölümü.
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü.
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı, Bölgesel Coğrafya Bilim Dalı.
Bildiği Yabancı Diller	Arapça
Bilimsel Faaliyetleri	-
İş Deneyimi	
Stajlar	Bartın Anadolu Lisesinde Formasyon Eğitimi
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Turkcell Global Bilgi Çağrı Merkezi, Milli Eğitim Bakanlığı.
İletişim	
E- Posta Adresi	gunes0564@gmail.com
Tarih	25/06/2019